

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

Шведска 28.00 SEK,
USA 3.50 USD,
Македонија 65.00 ДЕН,
БиХ 2.00 KM,
Црна Гора 1.00 EUR
Хрватска 7.00 KN

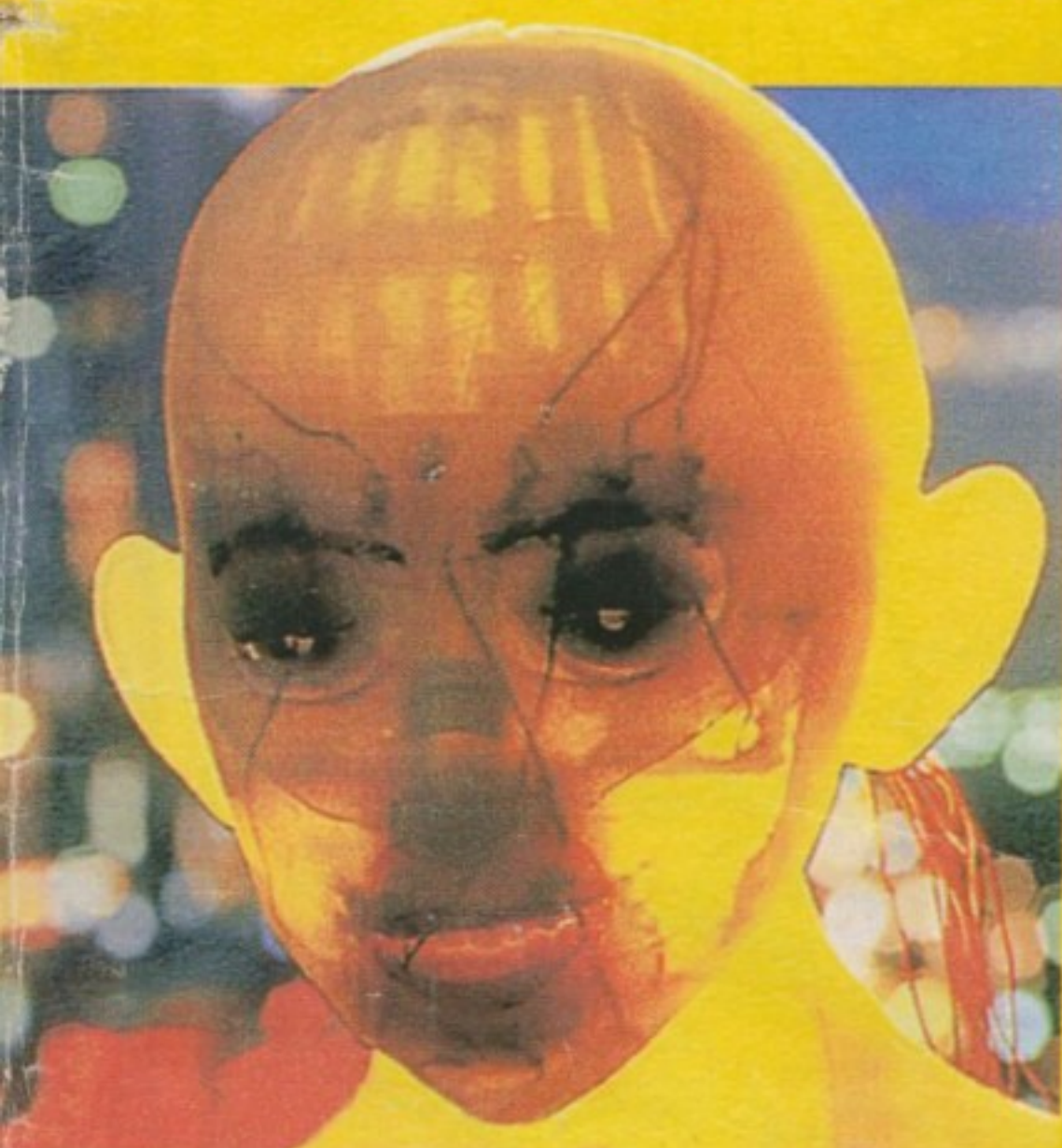
ISSN 0032-339-x

9 770032 339010

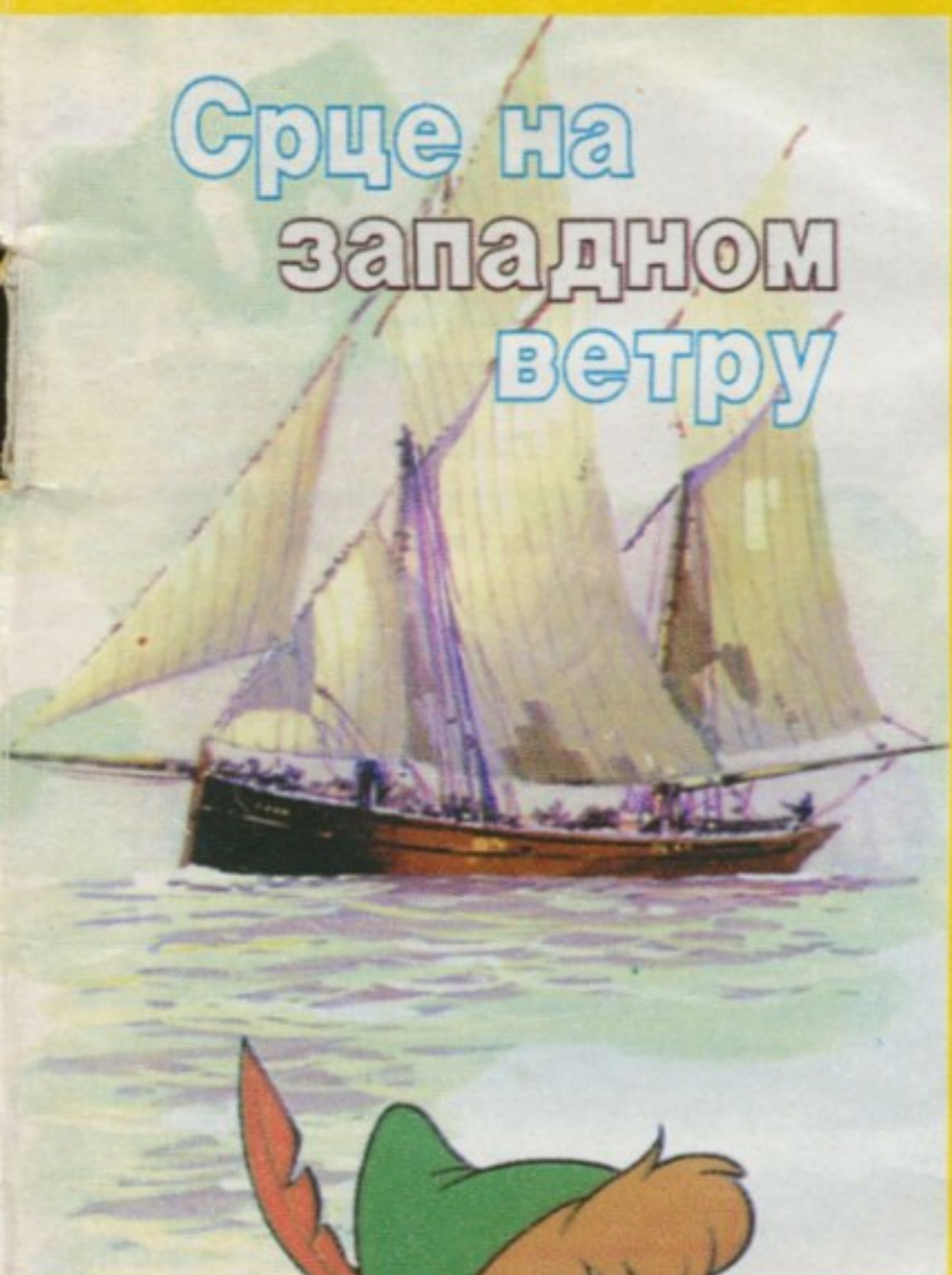

5. 4. 2002. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIV • ЦЕНА 40 ДИНАРА • БРОЈ 2617

ЖИВЕЋЕМО 115 ГОДИНА!

Срце на
западном
ветру

ПОВРАТАК
У НЕДОБИТУ

ПАТУЉЦИ СУ МЕЂУ НАМА

За све од 7 до 107

АНЕМОФОБИЈА
ЈЕ СТРАХ
ОД
ВЕТРА

После земљотреса тоново
је протледала

86-годишња Елен Хед из Њукастла
у Јужном Велсу,
Аустралија.

БОЖИЊНЕ
ПЕСМЕ КОЈЕ
„ПЕВАЈУ“
ПРАСИЊИ

СНИМИО ЈЕ
НА СВОЈ СД
МУЗИЧАР
БОБИ БРОУ
ИЗ
ДАЛАСА
У
ТЕКСАСУ.

ЈА ВИДИМ!

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

●●● аустралијски торбар вомбат прелази реку ходајући
по њеном дну■

●●● дрво
банана има
веома велике
листовете који
често могу да
достигну
дужину од шест
метара док им је
ширина 50 до 60
центиметара.
Становници
афричких
земаља
користе их
понекад као
заклон од
кише■

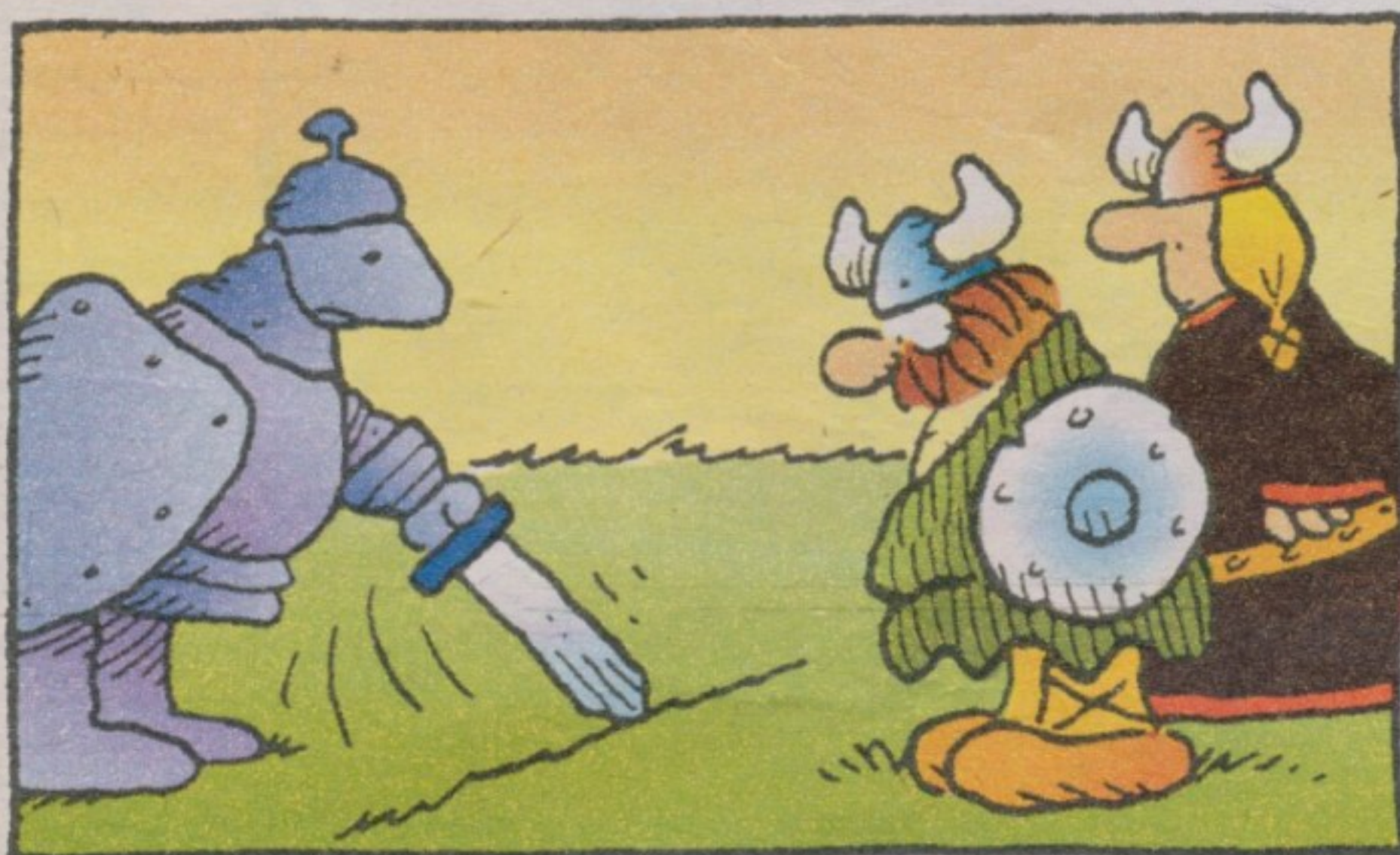
●●● путници бечког метроа
однедавно могу да вежбају
док се возе. У око 450 ваго-
на постоји програм пригод-
них вежби, које могу да се
изводе и у оделима и које не
смитају осталим путницима.
Пошто је бечки метро-екс-
перимент успео, очекује се
да ће за примером Бечлија
ускоро кренути и становни-
ци Лондона■

●●● страх од рада назива
се ергофобија■

●●● у марту 2004. на тр-
жишту би требало да се
појави нови модел „боинга
747“ који ће бити мање
бучни него претходни ти-
пови – чак 20 одсто тиши
приликом полетања и око
40 одсто приликом слета-
ња■

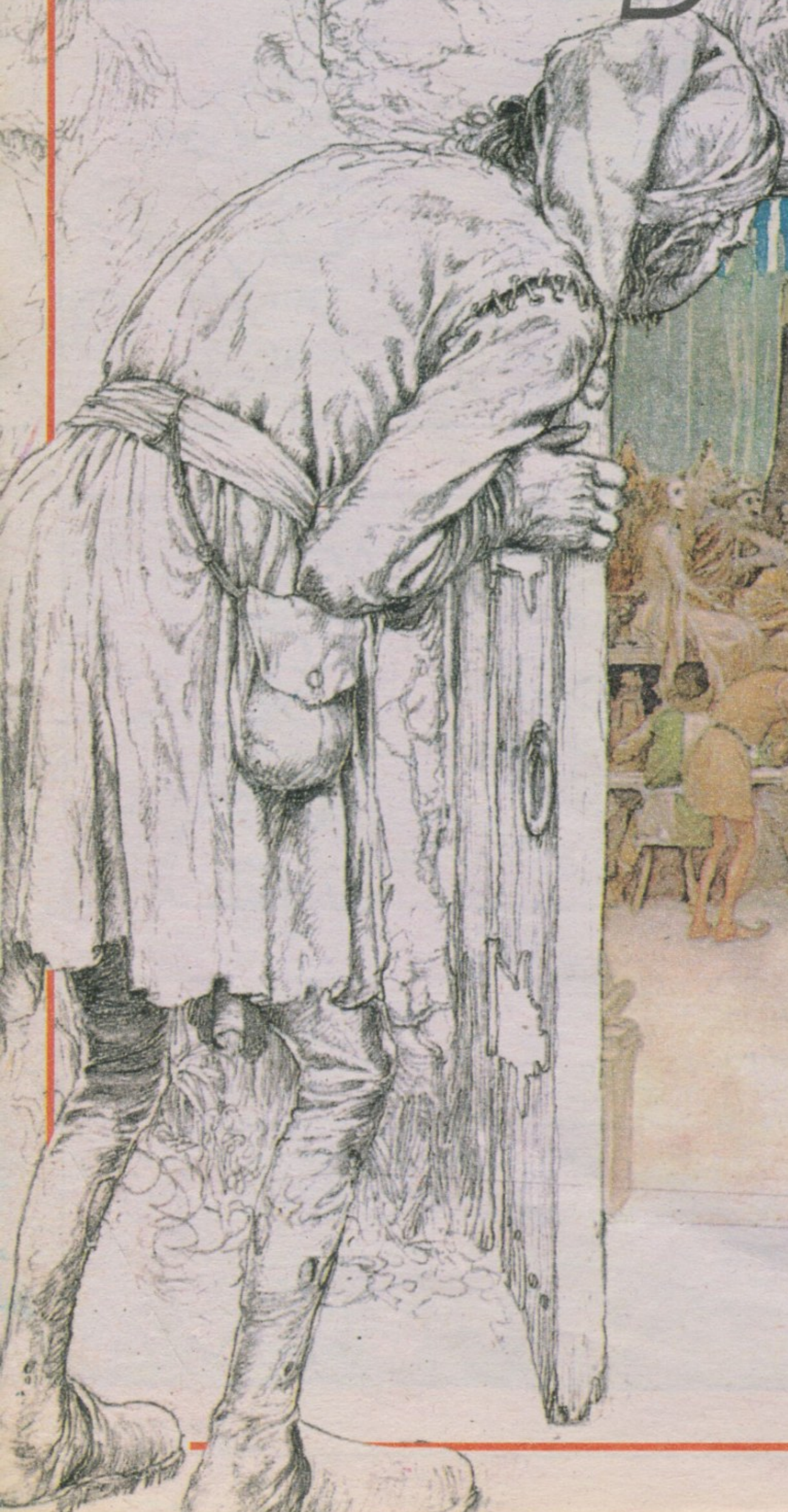
DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

Мали људи,
велики мит

ПАТУЉЦИ СУ МЕЂУ

Гозба у вилинском царству:
вилењаци умеју да се проводе
(илустрација Алана Лија и Брајана Фрауда)

Патуљке је тешко видети зато што се они крију од људи. Неке ипак држе заточене у баштама, па је због тога основан Међународни фонд за ослобађање патуљака!

НАМА

Хобити у акцији: кадар из филма „Господар прстенова“

Можда ће неко помислити да хобити постоје однедавно, да су сасвим млади представници „патуљастог народа“, али то није истина. Ко би знао колико дуго су опседали Толкинову машту, а светлост дана – са страница романа „Хобит“ – угледали су још 1937. године. Уколико се до данас нисте осмелили да прочитате

ову књигу, сада сте у прилици и да видите како је хобите замислио новозеландски филмски редитељ Питер Џексон и затим приказао у филму „Господар прстенова“.

Иако 65 година није мало, хобити су ипак међу најмлађим патуљцима. Многи њихови рођаци знатно су старији. Ко би се, дакле, могао сматрати рођаком хобита? Гноми, на пример, а затим горски ђаволци, вилењаци, патуљци... Сви су они човеколика бића мада је заправо реч о својеврсним „цепним издањима“ људске врсте. Али, нема везе што су малецки: они су срећни и поседују мудрост

Немојте баш увек веровати девојчицама: фотографије које су превариле сер Артура Конана Дојла

коју доноси живот у савршеном складу с природом. Можда се због те чињенице и држе подаље од људи трудећи се да их и не примете. Јер, могло би се догодити да страдају на исти начин као што је природа страдала...

Исландска мапа

Чини се да нема тог дела света који нису населили

„мали људи“. Можда их највише има у северној Европи, где су изгледа истински убеђени у њихово постојање. На Исланду, у Рејкјавику, објављена је званична карта на којој су учртана насеља патуљака и осталих натприродних бића. Због чега је то учињено? Како се не би догодило да се на месту где живе патуљци изгради

аутопут, хотел или било каква грађевина! Оваква увиђавност према патуљцима у Рејкјавику није никакво чудо: тамо постоји и школа у којој се изучава живот патуљака и свега онога што је о њима до сада забележено.

Сирене већ одавно нико не виђа, али сусрети с патуљцима, вилењацима и ђаволцима и даље се догађају мада се уместо патуљака све чешће помињу ванземаљци. Научници сматрају да је мање или више реч о истој појави. Шумски патуљци и ђаволци слика су наших предосећања, тачније наше интуитивне интелигенције – тврде психолози. Зато они стално нестају, губе се и појављују јер нисмо увек способни за непосредно сазнавање.

Једна исландска легенда даје на изванредан начин одговор на ишчезавање патуљака. Приповеда о жени која се стидела да Богу покаже своју децу јер су била неваљала, па су се испрљала. Бог се због тога разбеснео и одлучио да оно што је било скривено за њега, остане скривено и за остале људе. Тако су настали патуљци.

Приче о патуљцима постоје од давнина, као и тачан опис сваке „групе“. Мали народ могао би мирне душе да се подели и по групама.

Гноми

Њихова постојбина је северна Европа мада их има и у другим деловима света. То су брадати човечуљци који обавезно носе црвену капу. Високи су између петнаест и двадесет центиметара. Само се притаје међу лишћем, или се закаче

ПРЕВАРА ДЕВОЈЧИЦА

Да патуљци, гноми и вилењаци заиста постоје, покушао је да докаже и сер Артур Конан Дојл, писац прича о детективу Шерлоку Холмсу. Године 1921. Конан Дојл је дошао до фотографија које приказују девојчице у башти, а поред њих, у трави, скакућу вилењаци. Писац је веровао како су фотографије истинске будући да су две девојчице саме себе фотографисале. Деца, међутим, могу да буду веома маштовита и понекад преваре и најлукавијег одраслог човека! Године 1982. поменуте девојчице су признале како су гнома направиле од картона и потом се сликале. А чувени писац је отишао са овог света убеђен да патуљци заиста постоје...■

за крзно неке животиње и нико их не примећује. Веома су мудри. Њих прате женице анђеоског гласа. Живе у шуми. Веома су стидљиви, али милосрдни и несебични.

Први човек који је почео да употребљава реч „гном“ за патуљке и горске духове био је швајцарски филозоф и лекар алхемичар Парацелзус у 16. веку. Он је као корен именице узео грчку реч „гноме“ што значи – интелигенција. Парацелзусу се приписује и подела људских бића према четири преовлађујућа елемента, а то су вода, ваздух, ватра и земља. Гноми су духови земље, чувари тајни и богатстава природе, једини који разумеју језик животиња.

Патуљци

Патуљци су бића још старија од гнома. Германског су порекла. Њихово постојање везано је за култ плодности земље. За разлику од шумских гнома, патуљци живот проводе под земљом. Они никако не могу да поднесу светлост као ни свеж ваздух. (Додуше, патуљци из „Снежане и седам патуљака“ не живе под земљом, већ у шумској колиби мада се из рудника враћају кући тек касно, када падне мрак.)

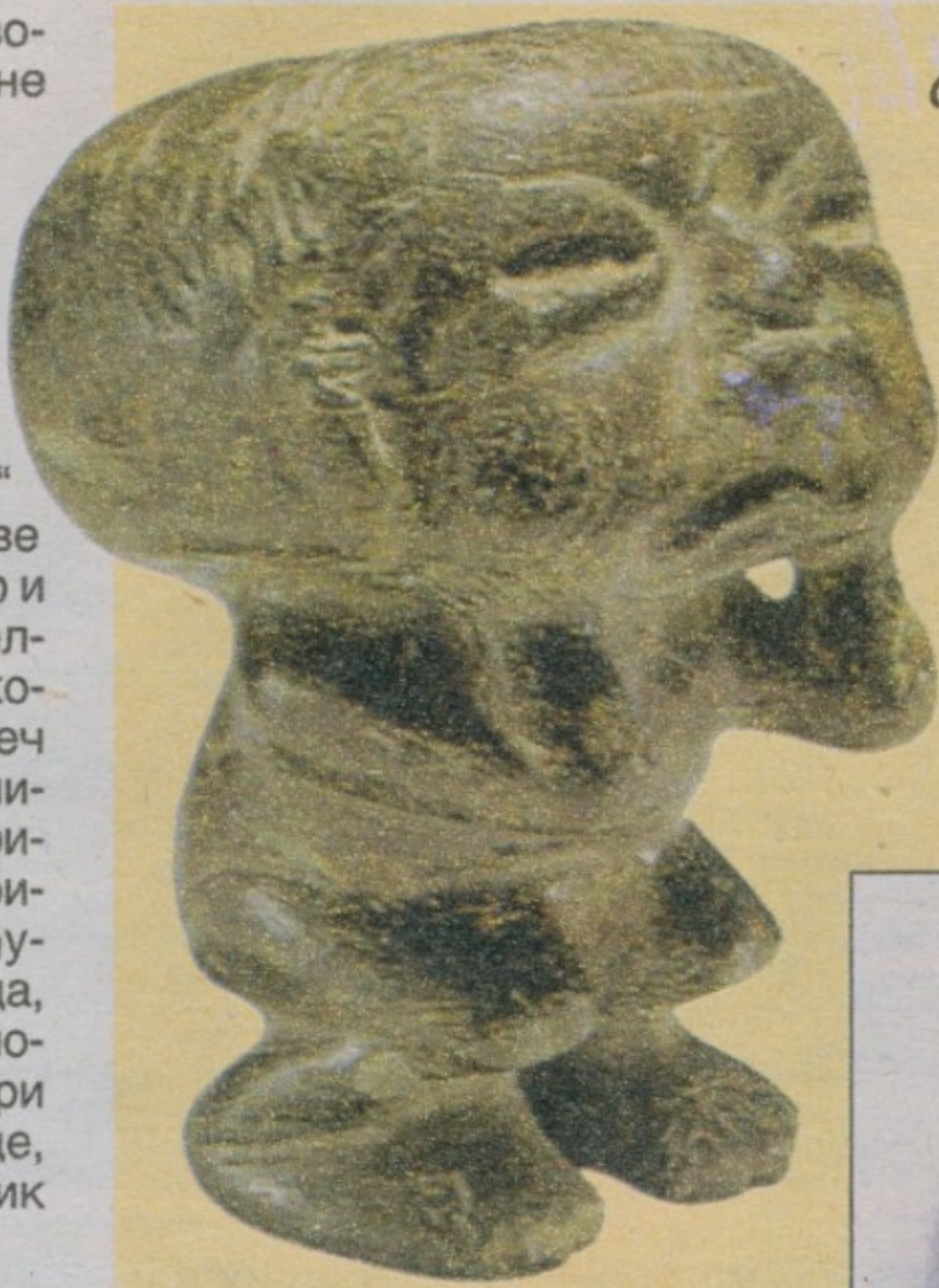
Можда многи о једној посебности патуљака нису до сада ни размишљали иако то врло лако може да се уочи: сви патуљци су мушког рода! Нема девојака патуљака. Да би се родио нови

патуљак, потребно је да га други патуљци исклешу у стени, а затим му удахну живот уз магијски чин који ће за људе, изгледа, заувек остати тајна.

Вилењаци

Пола људи – пола божанства, вилењаци су господари светлости, ваздуха и цвећа. Њих обавија јарка светлост. У корену њиховог имена је латинска реч *albus* што значи бео, а понекад и срећан. Па ипак, њихова нарав није нимало љупка. Они умеју да буду крајње пакосни. Дали би све да напакосте некоме, а пре свега људима. Како то чине? Учине да пред путницима одједном нестане пут

Олмечка статуа која представља патуљка

Мумија за коју се годинама веровало да је некада била гном

којим су се кретали и тако се изгубе!

Шумски ђаволци

Вилењаци су по изгледу веома слични шумским ђаволцима. Мали су, имају шиљате уши које им дају злочест израз. И они живе у шуми, а посебно су познати у Ирској. Имају весео и чио израз лица, подужи нос, шиљату брадицу, дугу косу. Чувају ћупове пуне злата закопа-

не тамо где дуга дотиче земљу. Ирци веома воле своје шумске ђаволке. Често им остављају чашу млека на тераси или на прозору како би могли да се послуже када их нико не гледа.

Битка за Вајоминг

Заједнички живот са „малим народима“ није увек мирољубив и безбрижан, као што приповеда она славна бајка у којој се сваке ноћи патуљци искрадају и несрећном обућару праве најлепше ципеле, па када се пробуди, не може да верује сопственим очима... Легенда америчких староседелаца Индијанаца говори о

Рин Портфлит: патуљак који има 275 година, а висок је само 15 центиметара

Дизнијеви патуљци: не живе под земљом, али су по цео дан у руднику

ПОДНИКИН
ЗАБАВНИ

племенима која су некада давно населила данашњи Вајоминг: пре него што су подигли своја насеља, требало је да се са земље отерају бића која су ту већ живела. Били су то некакви мали људи. Битка је наводно била жестока, али су победу извојевали Индијанци.

У једној од пећина Вајоминга 1932. године заиста је и нађена мумија не виша од педесет центиметара, те су и научници почели да верују у индијанску легенду. После истраживања, крајем седамдесетих, испоставило се да је тајанствена мумија била заправо преминуло новорођенче, хи-

ПАТУЉАСТА ГЕОГРАФИЈА

АЛВЕНИ

Алвени су холандски патуљци. Мајушни су и нестају. Понекад мењају и облик. Путују искључиво ноћу, ношени ветром, у балончићи-

КАЛИКАНЦАРОИ

Вилењаци пореклом из Грчке, а има их и у Албанији. Прилично су злочести и готово слепи. Они су последња инкарнација богова

ГОБЛИНИ

Француског су порекла, а често их упоређују са гномима. Веома су ружни. Не воле друштво и увек су лоше воље.

МОНАЂЕЛИ

Италијански вилењаци. Веселе дебелуце и поштоваоци доброг залогаја. Највише их има у јужном делу земље, а њихово име потиче од одела које носе. То је дуга туника која подсећа на монашку мантију. Три стотине дана годишње чувају благо у напуштеним рудницама или под земљом. Остатак времена проводе у забави.

МЕНЕХУНАСИ

То су полинежански вилењаци. Живе у тропима и носе уобичајену полинежанску одећу. И они чувају закопано благо. Када их ухвате, они у замену за слободу нуде испуњење једне жеље.

ПИКСИ

Енглески вилењак с великом главом и малим телом. Лоше је нарави и избегава људе и остале патуљке. Међутим, када чује неку љубавну песму, топи се од милине и постаје дружељубив и нежан.

ТРОЛОВИ

Патуљци из Скандинавије. Ружни су. Имају дугачке носеве. Пакост је њихова најважнија особина. Непријатељи су гнома.

БЕРГЛЕУТИ

Немачки патуљци. Неуморни су рудари. Они су пружили гостопримство несрећној и лепој Снежани.

ЗИПОВИ

То су мексички патуљци. Иако им лице има претећи израз, у ствари су веома стидљиви и добри. Бране сва бића у шумама ■

ма сапунице или на гушцијим перима.

БРАУНИ

Енглески кућни вилењаци. Високи су двадесетак центиметара и били су међу првим становницима Шкотске. Врло су уредни и спремају куће људима, а они им заузврат дају храну. На њих је вероватно мислила Џона Роулинг док је писала четврти наставак романа о доживљајима чаробњака Харија Потера.

САБИОЛИНО

Италијански вилењак који ноћу шета пољима. Са собом носи завежљај пун песка. Невалалој деци која неће да спавају он баца песак из своје врећице право у очи. Онда деца протрљају очи и одмах се успавају.

који су одлучили да заувек остану на земљи.

ЧИН ЧИН КОБАКАНА

Јапански вилењаци познати као изванредни чувари домова.

ДОМОВОЈ

Реч је о руским шумским ђаволцима који се увлаче у куће. Личе на патуљке. Имају седу косу и наборано лице. Љубазни су. Највише воле да ноћу маже по лицу оне који спавају и у чијој се кући налазе.

ЕРДУИЛИ

Шумски ђаволци који живе у швајцарским Алпима. О природи знају све. Мали су као најмања деца, а ноге су им као у гуске. Носе искључиво дугачке капуте.

дроцефалус, са знатно већом главом од главе здраве бебе. Скелети патуљака нађени су и у Панаме, америчкој држави Кентаки... Али, све то није утицало на веровање у истинско постојање патуљака. Снага мита била је јача од стварности. Легенде о „малом

народу“ наставиле су да живе упркос научним открићима и оспоравањима.

Шта ипак кажу антрополози? Сматрају да постоје бар три објашњења за људско веровање у постојање мајушних човеколиких бића. Прво је што ђаволци или патуљци могу бити изговор за различите облике болести и деформација. Наиме, многе легенде говоре о злим патуљцима који су се вешто прикрадали кућама где су живеле тек рођене бебе, које би потом украли, а на њихово место остављали своје мајушне потомке. Да ли би то могло да буде објашњење за патуљасту раст појединих људи?

Приче о гномима могле су да настану под утицајем стварних догађаја: много напуштене деце, затим деце коју су на различите начине изабљивали. Позната је тужна чињеница да су некада (а таквих примера има, нажалост, и данас) најтеже послове у рудницима обављали сасвим мали дечаци. Зли послодавци једва су их прехрањивали како не би порасли јер су се, тако ситни, лакше спуштали и увлачили у јаму.

Јунаци цртаног филма „Господар прстенова“ Ралфа Бакшија из 1978. године

Људи патуљастог раста играју бејзбол у Бостону: некада је постојало веровање да су њихови прави родитељи заправо патуљци

Треће објашњење настанка мита о малим људима је сте постојање патуљака, као што су, на пример, Пигмеји.

Мали људи се појављују и у роману о доживљајима чаробњака Харија Потера. Када буде схватила колико неправедно искоришћавају кућне вилењаке (којих има на стотине), једна од јунакиња романа, Хермиона, почеће да води беспштедну борбу за њихова права.

Да ли је списатељица Џоана Роулинг знала да заиста постоји Међународно удружење за ослобађање вртних патуљака? Удружење има велики број присталица у Француској и Италији где се свакодневно догађају крађе вртних патуљака. Они једноставно нестају из башта својих власника. Ко их краде? Нико, одговарају борци за ослобађање патуљака. Само их ослобађају! Слично се дешава у филмској при-

чи „Чудесна судбина Амелије Пулен“ француског редитеља Жан-Пјера Женеа: вртни патуљак нестаје из баште у којој је био годинама заточен, а затим свом тужном власнику шаље разгледнице из светских престоница у које је, жељан путовања, успео да стигне! ■

М. Огњановић

ФУДБАЛСКЕ СТРАСТИ

Да се и у Африци игра добар фудбал, коначно је постало јасно 1982. године за време Светског првенства у Шпанији. До тада непозната репрезентација Камеруна одиграла је нерешено са славном Италијом, која је напослетку постала првак. Наредних година фудбалери Камеруна редовно су потврђивали своју спортску обдареност. На недавно завршеном афричком „Купу нација“ освојили су прво место поставши најбоља фудбалска репрезентација свог континента.

Убрзо су се, међутим, пронели гласови како успех Камерунаца није искључиво дело фудбалера на терену... Извесни камерунски врач – врло познат у тамошњој јавности – изјавио је нешто што је многе навело да помисле како је камерунски фудбал „заиста посебан“: врач је наводно „признао“ да је своје

но, у оно што би волели да је истина.

О фудбалским страстима говоре и графити којима је био ишаран Бари у пролеће 1996. године. Треба најпре напоменути да – супротно веровањима – најстраственији фудбалски навијачи не живе ни у Јужној Америци, нити у Енглеској – већ несумњиво у Италији. Али, фудбалска страст понекад може бити и патолошка. Јер, колико год волели италијанске клубове за које навијају, много више мрзе (такође домаће) екипе за које не навијају!

Докле то може да иде потврђује и догађај који се десио после финалне утакмице Лиге шампиона када су играли немачка „Борусија“ из Дортмунда и италијански „Јувентус“ из Торина. „Борусија“ је победила Италијане са три према један, а на улицама Ба-

Фудбал је страст и не пита ни за године, ни за пол: ватрена навијачица „Наполија“

ВРАЦЉИНОМ ДО ПОБЕДЕ

несумњиво делотворне врацљине из Камеруна слао земљацима у Мали (где се Куп играо). И то од првог до последњег дана турнира! По његовим речима, управо су врацљине пресудиле ко ће постати победник будући да су веома моћне.

Уколико је неко посумњао да се камерунски врач толико „мучио“ из патриотских побуда, односно да би се репрезентација његове земље нашла на победничком постољу – преварио се! Од фудбалског савеза Камеруна за своју „стручну“ помоћ тражио је 45.000 долара.

Шта је на то учинио камерунски фудбалски савез? Тврдили су да са врацљинама немају никакве везе, као ни са поменутим врачом. Али, било је касно. Сви остали учесници Купа потврдили су како им је од почетка турнира било јасно да је Камерунце немогуће победити јер их штите неке „више силе“. Фудбал је очигледно права страст, како за фудбалере, тако и за навијаче. Заслепљени страху, верују у све што им се каже. Боље рече-

Да ли Камерунци стварно играју добар фудбал или побеђују уз помоћ магије? Шта је 1989. године писало на напуљском гробљу када је „Наполи“ освојио италијанско фудбалско првенство?

Марадона у дресу „Наполија“

Репрезентација Камеруна: да ли су постизали успехе уз помоћ врацљина?

рија настало је неописиво славље! Шта су славили? Па, пораз омраженог „Јувентуса“! О томе и данас сведоче графити на којима су одушевљени навијачи „Барија“ написали: „Grazie Borussia!“ („Хвала, Борусија“).

Једна од најлуђих фудбалских прича такође потиче из Италије. Када су 1989. године фудбалери

„Наполија“, предвођени Дијегом Марадоном, први пут у историји свога клуба постали прваци Италије, у граду је настало неописиво славље. Никога стога није изненадио неред и ђубре по улицама следећег јутра. Пренеражен је био само гробар који је међу хумкама и споменицима напуљског гробља ујутру затекао огроман транспарент на ком је писало: „Ви не знате шта сте пропустили!!!“ ■

М. О.

ЗА КОМПЈУТЕРОМ, АЛИ УДОБНО!

И примењени уметници постали су изгледа сасвим свесни чињенице да је за многе људе компјутер неодојиви део свакодневице. На тржишту се, наимае, појавио читав низ удоб-

них фотеља које омогућавају лагодно седење (у неким случајевима и лешкарење) и истовремени рад на рачунару. Дизајнери италијанске фирме „Брунати“ начинили су фотеље-лежаљке са посебном покретном полицом на којој је смештен рачунар. Утопијска мисао о лежању и раду сада је постала стварност.

Пажњу гурмана компјутериста свакако ће привући најновији модел тастатуре за рачунар с тањиром у средини. На тај начин биће избегнуто да огладнели хакер мрви и просипа храну по диркама будући да ће имати свој тањир, довољно велик да у њега стане и пица. Својеврсна похвала компјутеру је и фотеља у облику „мајмунског а“, неопходног у електронској пошти.

Америчка фирма „Криптон“ изнела је на тржиште фотеље намењене поклонцима музике. Имају облик преполовљеног јајета, а звучници и посебна направа која одговара на музичке вибрације сакривени су у меком материјалу којим је наслоњача обложена.

Џенифер Смит осмислила је компјутерску столицу за љуљање. Монитор је њен обавезни део. Чим човек седне и поче-

ће да се љуља, на екрану се појављује лик девојке која позива ту особу да почне да прича своју животну причу. Будући да реагује на глас, лик са екрана на одговарајући начин ће „слушати“ приповедање човека који се љуља: смејаће се када треба или ће се изненадити. Компјутерска столица за љуљање намењена је пре свега бакама и декама како би својим унуцима оставили приче о њиховој породици ■

Птичји мозак?! Обична америчка креја која настањује шипражне подручја доказује да ниједно биће не треба потцењивати

ПТИЦЕ ЗЛИЦЕ

Људи могу да предвиде нечије намере и да се на време спреме да узврате, могу и да осете да ли им неко жели добро или зло. То може човек, али тешко бисмо поверовали да и обична птица може да предвиди понашање неке друге и да смисли како да се опходи ако је под присмотром или ако јој голи живот зависи од могућности да превари ону другу.

Натан Емери и Ники Клејтон, обојица доктори наука, орнитолози на Универзитету у Кембриџу, испитивали су у лабораторији обичаје креја које иначе настањују честар и шипражје. Шта су уочили? Уколико креја зна да је неко посматра – друге птице или људи – узима понуђену храну и сакрива је на сигурно место на ком друга креја не може да је открије. Али, она креја која без икаквих потешкоћа дође до хране, и уз то није изложена погледима људи или „пернатих сведока“, нема потребу да смишља стратегију и сакрива плен.

– Људи обично умишљају да су једина бића која имају способност да смишљају разне потезе које ће тек урадити – каже доктор Клејтон. – Тачно је да су сва остала бића на знатно нижем ступњу развоја од човека, али никада не треба заборавити да су се и јединке у животињском свету развијале на особан начин и да свака од врста заузима посебно место у тој разлисталој крошњи еволуције ■

НАПИЈ СЕ МЛЕКА, ЗДРАВЉЕ ТЕ ЧЕКА!

Кравље млеко обогаћено је масноћом која, тако бар верују научници, човеку може да помогне да се избори с вирусним обољењима, можда чак и смртоносним болестима као што је рак. Заједничким напорима британски и амерички научници настоје да испитају утицај линолеинске масне киселине на опште побољшање здравља. До сада су опити извођени само са мишевима и пацовима, а недавно је на универзитетима у Саутемптону и Редингу група научника почела да ради и с људима који су се добровољно пријавили.

Испитивања су показала да ова масноћа садржана у крављем млеку не само да уништава канцерогене ћелије, већ побољшава рад белих

Осмех доктора Филипа Калдера све говори. Можда ће млеко постати чаробни напиток будућности?

крвних зрнаца – објашњава Филип Калдер са Института за људску прехрану на Универзитету Саутемптон. – Током трогодишњег програма, колико би опити са добровољцима требало да трају, испитаћемо утицај два облика линолеинске масне киселине. Оно што за сада можемо да кажемо јесте да овом масноћом људски организам може да се избори с неким облицима бактеријских инфекција, потом да та масноћа повољно утиче на одбрамбени систем, на смањење гојазности, спречавање опасности од срчаних обољења и на спречавање раста тумора. Велика су нам очекивања, а само будући опити могу да кажу да ли смо били у праву ■

УДАРАЦ И... ГОЛ!!!

Преноси фудбалских утакмица веома су гледани. Савремени начин снимања и добро извештавање телевизијским гледаоцима приближавају догађаје на травнатом терену боље него посматрачима на стадиону.

Да би уживање у свакој акци-

ји било потпуно, уведена је једна новина – лопта је озвучена. Француски инжењер Паскал Гетгелук изумео је мајушни микрофон тежак свега 7 грама који се уграђује у лопту. Он потиरे све шуме, изузев удараца у лопту, и шаље их до репортажних кола.

Микрофон је испробан приликом више утакмица у Француској и телевизијски гледаоци тврде да је чути ударац у лопту која лети право у гол неопитивно задовољство. Очекује се да светска фудбалска организација одобри коришћење озвучене лопте и за сва значајна првенства ■

Озвучена фудбалска лопта: мајушни микрофон бележи сваки ударац

МОЖДАНИ АТЛАС

Мозак је једини орган који је и даље и за научнике највећа непознаница. Истраживачи са Калифорнијског универзитета у Лос Анђелесу (UCLA) већ дуже настоје да разреше макар део те велике тајне. Одлучили су да начине јединствен атлас мозга. У пројекат су укључили колеге из свих крајева света који им шаљу снимке мозга добијене скенером.

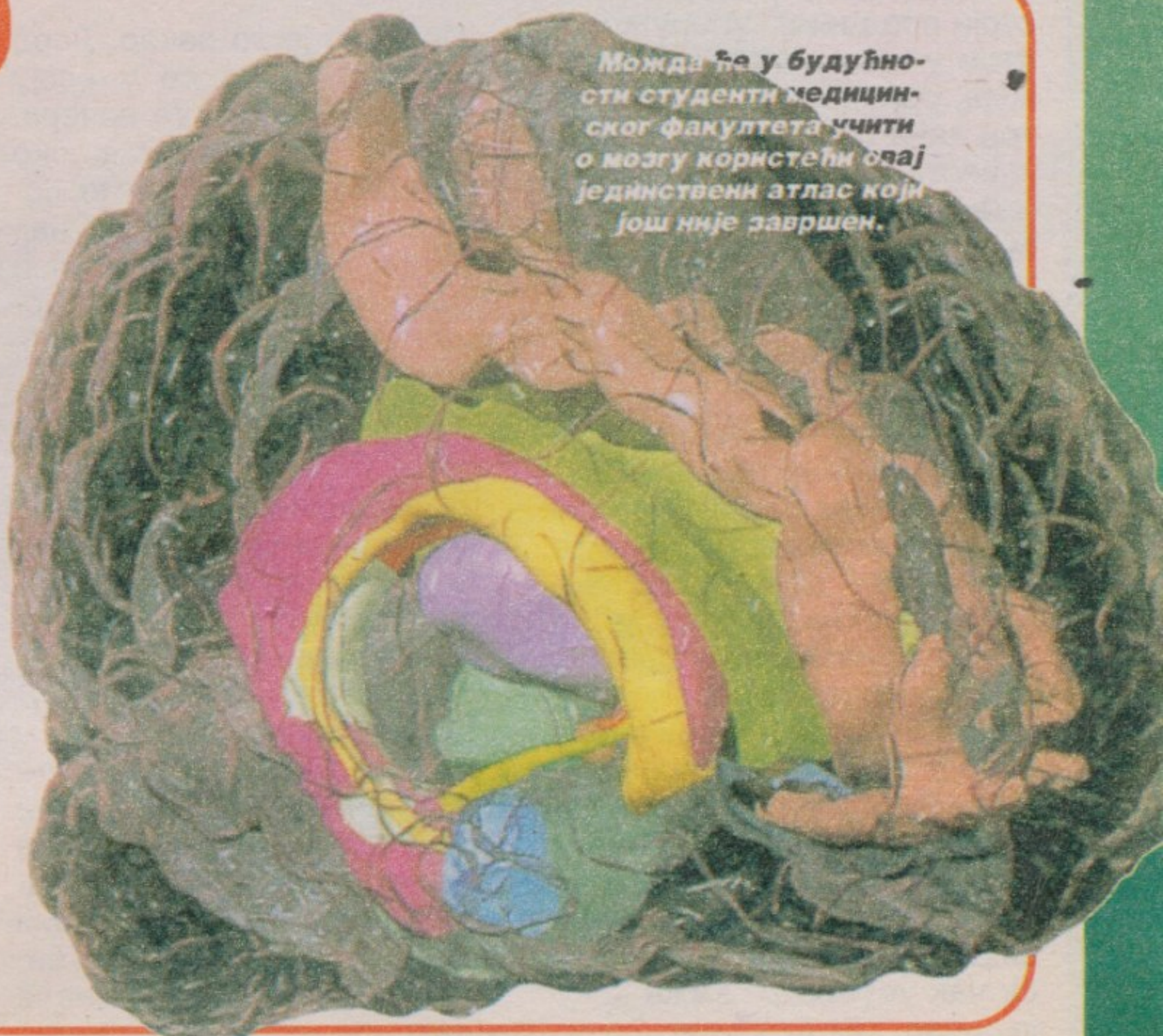
– Један од разлога што је тешко продрети у све тајне рада централног нервног система је то што не постоје два иста мозга, као ни два иста лица – објашњава Артур Тога, шеф истраживачке екипе UCLA.

До сада се многобројне слике које су пристигле и које су прикупљене у том јединственом атласу упоређују са тродимензионалном сликом мозга једне шездесетогодишње Францускиње који је полазиште за утврђивање свих, и најситнијих, разлика. А разлике су велике, од оних које одређују године, неке особе, пол, расу којој припада, степен интелигенције, до нагомиланог животног искуства или могућих можданих обољења.

До сада је овај атлас употребљен да се утврди како генетско наслеђе утиче (или не) на грађу мозга и на степен интелигенције. Користи се и за утврђивање раних знакова који наговештавају да ће нека особа оболети од Алцхајмерове болести о којој се такође мало зна.

UCLA има званичан сајт на Интернету, па ако неко жели да о овом сазна више, ево адресе: www.loni.ucla.edu ■

Можда ће у будућности студенти медицинског факултета учити о мозгу користећи овај јединствени атлас који још није завршен.

С оне стране вероватног

ТЕРЕЗИТА С ОНО

Ево шта се догодило лорду Томасу Лителтону, тридесетпетогодишњаку одличног здравља, у његовом дому у Лондону, у четвртак 24. новембра 1779. године.

Нешто после поноћи лорда је пробудио необичан звук попут ударања птичјих крила уплетених у завесе његовог кревета с балдахином. Усправио се у постељи и угледао жену у белом како стоји пред њим. Упирући прстом у њега као да га оптужује, рекла му је како ће за три дана бити мртав. А онда је нестала.

Лителтона је овај догађај веома потресао, па није могао да га не исприча свим својим пријатељима. Прича се брзо прочула по Лондону и порука духа постала је главна тема свих салонских разговора. Многи су тврдили да је то казна лорду склоном разузданом животу какав је водио. Сви су с нестрпљењем ишчекивали шта ће се догодити назначеног дана.

Освануо је 27. новембар, а лорд Лителтон и даље је био доброг здравља. Провео је дан у Пит Плејсу, на свом поседу недалеко од Ипсома у Сареју. Како су пролазили сати, његово расположење се поправљало, а за вечером се чак усудио да каже како је однео победу над утваром.

Судећи по бројним сведочењима, духови се најчешће појављују на местима која су им била позната или тамо где су за живота боравили, а враћали су се да би живима пренели неку поруку

Пребрзо је то рекао. Лорд Лителтон попео се у своју собу око 11 сати те вечери. Слугу који му је помогао око свлачења после тога је послао по кашичицу за чај. Слуга се вратио за минут и нашао свог господара мртвог. Још није била поноћ, дух се није преварио.

Он ме убио

Кроз векове се накупило много прича о жртвама убиства које су се враћале с оног света да би поделиле правду својим убицама.

О натприродним искуствима расправљало се и у судницама, оне су чак у неким случајевима утицале на исход суђења. Тако су, на пример, године 1977. у једном америчком суду докази добијени од духа жртве убиства помогли да се нађе убица.

Жртва је била Филипинка Терезита Баса, четрдесетосмогодишња болничарка, која је у свом стану у Чикагу нађена избодена ножем. Мотив убиства био је очигледан – пљачка. Терезитин накит је нестало, а није било трагова насилног уласка у стан. Изгледало је као да је познавала убицу.

У први мах полиција је кренула да решава случај са неколико страна, очигледно погрешних јер је недељама тапкала у месту. Неколико дана после убиства једна од колегиница убијене жене имала је застрашујуће искуство. Звала се Реми Чуа и такође је била са Филипина. У болници у којој је радила дремала је у соби за одмор кад је изненада постала свесна нечијег присуства. Отворила је очи и угледала своју убијену пријатељицу. Вриснула је и

истрчала вичући шта јој се догодило.

Наредних недеља госпођа Чуа је још неколико пута срела утвару. Убијена жена, у чијој је близини увек било мушко лице, долазила јој је и у снове. Једнога дана у болници Реми Чуа је препознала мушкарца. Био је то портир Алан Шовери који је познавао Терезиту Баса.

Упркос својим сумњама, госпођа Чуа није имала доказ који би Шоверија повезао са убиством. Али, жртва је није више посећивала само као утвара, већ је почела да говори кроз њу. Реми Чуа изненада би падала у транс, а из њених уста излазио је глас убијене болничарке.

Једном таквом приликом Терезитин глас не само да је именовао Шоверија као убицу, него је открио да је портир украдени накит поклатио својој девојци. Глас је поменуо и неке људе који би могли да препознају накит и да потврде да је њен, чак је дао телефонски број једног од њих. А онда је глас додао: – Реците им да је Ал дошао код мене да ми намести телевизор, а онда ме је убио.

Муж госпође Чуа, иначе лекар, на крају је убедио супругу да испричају полицији све о посетама Терезитиног духа. Полиција у почетку ни-

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

5.4.2002.

Г СВЕТА

је желела да овакву причу прихвати озбиљно, али су се ипак сложили око тога да иследник треба да испита Шоверија. Током унакрсног испитивања он је признао да је обећао Терезити Баса да ће јој прикључити телевизор, али је тврдио како то никада није урадио. Али, када је полиција позвала и његову девојку, нашли су прстен који јој је поклатио Шовери. И блиски рођак Терезите Баса потврдио је да је прстен Терезитин. Његов телефонски број полицији је дала госпођа Чуа. После овога Шовери је ухапшен и суђено му је због убиства болничарке.

Бранилац је у судници покушао да обори случај због необичног начина на који су докази изашли на видело. Порота није могла да донесе пресуду, па је заказано ново суђење. Али, пре него што је поновљено суђење почело, Шовери је променио исказ и признао кривицу. Осуђен је на укупно двадесет две године затвора због убиства и оружане пљачке.

Покојник одржао обећање

Међу најређим утварама су они који су се вратили из мртвих да би испунили неко своје обећање. Један од ова-

ких примера чувен је у Ирској, а говори о четвртом грофу од Тајрона.

Лорд Тајрон имао је сестру, леди Бересфорд. Били су веома блиски, толико да су се зарекли да ће оно од њих двоје које прво умре доћи оном другом у походе и обавестити га о томе. Нису заборавили своје обећање чак ни када су обоје увелико били у браку, а скривали су га од супружника.

Једног јутра сер Маркус Бересфорд, муж леди Бересфорд, сишао је на доручак и ту затекао своју жену како седи лица пепељастобледог, с црном траком око ручног зглоба. Није била расположена да му каже шта јој се догодило, али је додала да ће од сада ову црну траку стално носити око руке. Сер Бересфорд је био збуњен, али није рекао ништа. Није схватао шта се с њом дешава, али је ипак приметио да она нестрпљиво прегледа пристиглу пошту. Наредног јутра упитао ју је да ли очекује некакво писмо.

– Очекујем – одговорила је она. – Очекујем вест о смрти лорда Тајрона. – Њен муж је помислио да је сигурно имала кошмарне снове, али писмо је ипак стигло, и то управо са садржајем какав је његова жена предвидела.

Четири године касније сер

Бересфорд је умро, а после извесног времена његова супруга, која је имала четрдесетак година, поново се удала. Родила је две кћерке, а пошто је била доброг здравља – и изгледа – ускоро је родила и сина.

Била је још у кревету, опорављајући се од последњег порођаја, када су неки пријатељи дошли да је посете. Један од гостију јој је честитао што се тако добро држи у 47. години. Она га је исправила рекавши му да заправо има 48 година. – Немате – рекао је посетилац и испричао како је сличну расправу имао и са њеном мајком. Проверавао је то и у парохијским књигама и може да јој докаже да заиста има 47 година.

Леди Бересфорд изгледала је као громом погођена. – Потписао си моју смртну пресуду – рекла му је и замолила све госте да оду. Све осим своје блиске пријатељице, леди Бети Коб. А онда је леди Бересфорд објаснила зашто су је новости које је управо сазнала толико потресле.

Испричала јој је да се једне ноћи њен брат појавио у њеној спаваћој соби и саопштио јој да је умро. Он је такође предсказао и сер Маркусову смрт, рекао јој да ће се поново удати и донети на свет две девојчице и једног

дечака пре своје смрти у 47. години живота.

Током година имала је прилике да гледа како се предсказања остварују, али када је веровала да је напунила 48 година, помислила је како су се отворила врата наде. Међутим, новости њиховог пријатеља су их затвориле.

Потом је објаснила због чега носи црну траку. Када ју је дух посетио, затражила је од њега да је увери како је све што говори истина. Лорд Тајрон је пришао и додирнуо њен ручни зглоб прстом који је био хладан као мермер. Зглоб јој се одмах сасушио – мишићи су се опустили, а живци утрнули.

Пре него што је нестао, дух ју је замолио да ниједном живом створу не покаже ову своју повреду. Она је одржала реч.

Леди Бересфорд рекла је својој пријатељици да је остави саму јер јој је потребан одмор. Сат касније звон за послугу из собе леди Бересфорд zazвонило је као помахнитало. Леди Коб је пожурила горе, али кад је ушла у собу њена пријатељица већ је била мртва.

Скинувши са њеног ручног зглоба црну траку, леди Коб је угледала ожиљак баш какав јој је описала пријатељица. Црна трака остала је код фамилије Коб која је и данас чува ■ **Снежана Ђукановић**

НЕБЕСКА ТУЧА

Турска државна авио-компанија „Туркиш ерлајнс“ недавно је отпустила пилота Алтана Тезкана и копиота Ердогана Гецима зато што су се, усред лета на линији Бангкок-Истанбул, жестоко потукли усред пилотске кабине доводећи у питање безбедност 240 путника које су превозили.

Разлог немилосрдног пеничења с могућим кобним последицама? Алтан и Ердоган никако нису могли да се сложе око надморске висине на којој лете!!! ■

ДОБРА КУЦА

Пас по имену Чумбињо, с наглашеном потребом да газди донесе све што успут нађе, недавно је власнику Аролду Ренато Моти из бразилског града Сао Хосе дос Кампос пред ноге спустио поклон коме се овај није обрадовао.

Према извештају локалне Интернет новинске агенције Estadao.com, зарђала ручна граната почела је да се дими тек пошто ју је Чумбињо бацио господару пред ноге усред пољане по којој су шетали. Овога пута све се добро завршило и по црно-белог мешанца и по газду Аролда. Полицијски стручњаци активирали су прастару гранату на коју је, уместо пса, подједнако лако могло да набаса и неко дете.

Пука је срећа и што се све одиграло на безбедној удаљености од кућице у којој Аролдо живи јер готово да нема тога што му верни Чумбињо није спустио на кућни праг: зарђали точак с неког бицикла, револвер калибра 22 милиметра, празан, али у савршено употребљивом стању...

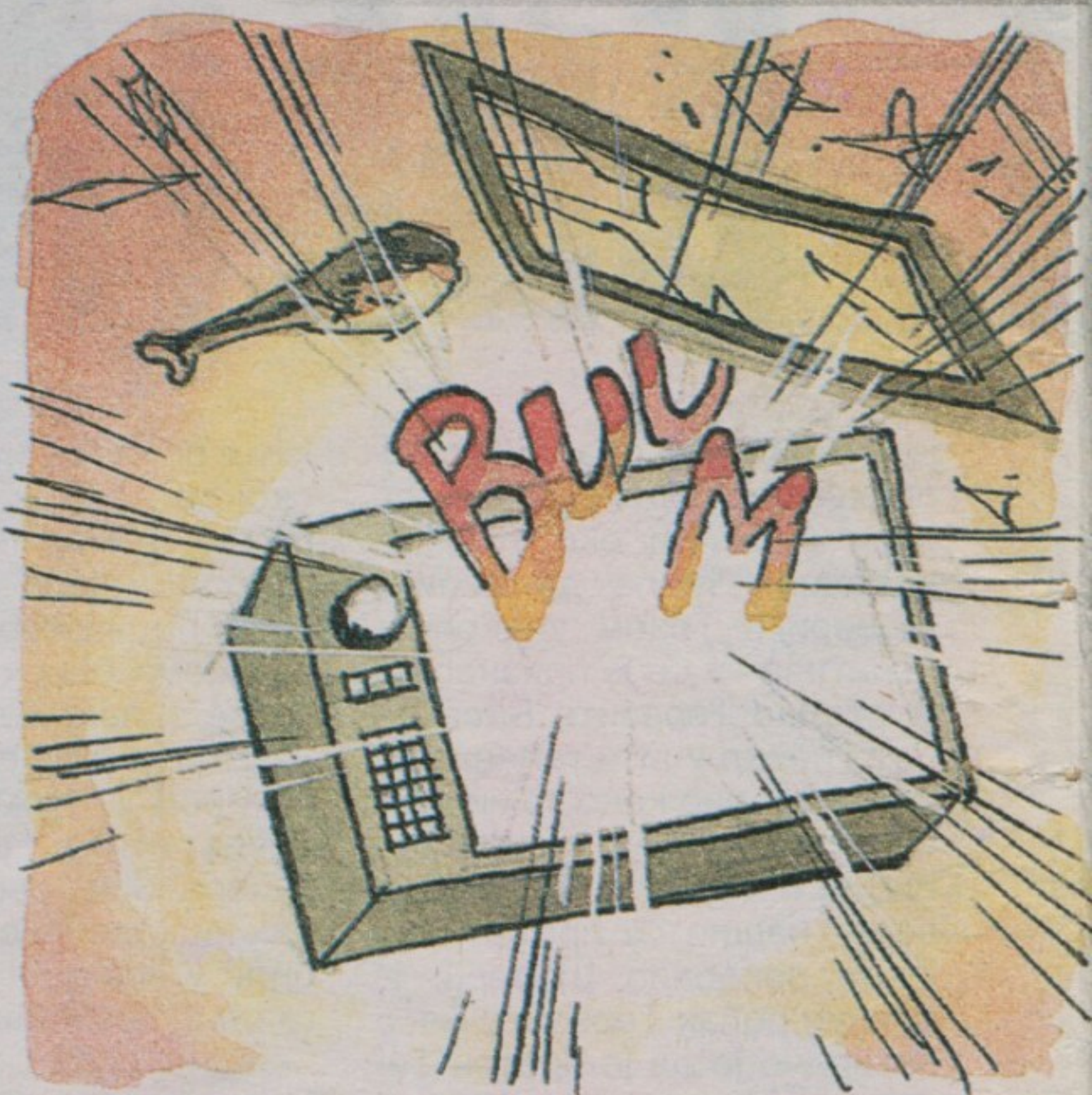
— Једино што ми још никада није бацио пред ноге је новац — каже газда Мота ■

Ричард Вилијамс, шеф полиције у граду Медисону у Висконсину, САД, заборавио је да је по повратку кући службени пиштољ одложио у рерну. Затим је, као и увек за Дан захвалности, наденуо ћурку и ставио је да се пече...

Недуго затим... БУУУМ!!! — изјавила је Цина Кер, представник за штампу полиције у Медисону.

Због кршења прописа о држању оружја, шеф Вилијамс суспендован је с посла на један дан, без права на исплату дневнице за та двадесет и четири часа. У службени записник дисциплинске комисије која је тим поводом изабрана ушло је и његово објашњење да је годинама, из безбедносних разлога, свакодневно мењао места у кући за одлагање службеног пиштоља ■

ЋУРАН

ГОСТ НИЈЕ ДОШАО

Годинама је постављала вечеру за госта који никада није дошао. Онда јој је чекање досадило. Отишла је у хотел у коме је одсео, ушла у собу и пуцала у свог идола. Било је то 1949. године. Име побеснеле домаћице се не памти, а страдао је, ни крив ни дужан, Еди Ваиткус, у то време чувени амерички бејзбол играч. До тада није било уобичајено да неко насрне на звезду, углавном су државници и политичари били на мети нападача. Онда је 1980. године Марк Дејвид Чепман убио Џона Ленона у Њујорку, испред зграде у којој је популарни бивши „Битлс“ живео. Од тада звезде више нису безбедне ■

КО ТО ТУЧЕ УСКРШЊЕГ ЗЕКУ?

Још не знамо да ли се двадесет четворогодишња Мини Каспер из Ирија у Пенсилванији и ове године прихватила улоге костимираног ускршњег зеке који пред велики празник сачекује муштерије на паркингу испред „Мил Крик“ трговачког центра у дотичном америчком граду.

Јер, јадна Мини је на Ускрс прошле године ни крива ни дужна попила гадне батине.

Док се, не слутећи зло, сликала с гомилом пристиглих клинаца чији су родитељи желели да празнични тренутак овековече фотографијама пресрећне дечице, Мини је одједном иза себе зачула некакав фијук, а онда и дечији врисак. Кад се окренула, угледала је разјарену мајку која немилосрдно туче детенце црним кожним каишем. Заборавивши на све остало, запрепашћена Мини притрчала је жени и истргла јој каиш из руке. Побеснела мајка на то је свој необуздани гнев преусмерила на Мини.

Након што ју је пропишно извређала и вриштећи упозорила да се не меша у оно што други раде, насилница је на крају прво песницом жестоко ударила једну ускршњу зечицу у главу, отела јој каиш и затим наставила да шутира онесвешћену Мини док је ова, беспомоћна, лежала на земљи... ■

ЏЕТ-СЕТ

Двадесетак минута пошто је, изашавши из „боинга 737“ ваздухопловне компаније „Ројал ер Кембриџ“, закорачио на писту аеродрома камбоџанског главног града на крају лета од Хонгконга до Пном Пена, директор камбоџанске Привредне коморе господин Тенг Бунма, по мишљењу упућених један од најбогатијих људи поменути азијске земље, наредио је једном од својих телохранитеља да му донесе пиштољ који је током лета предао на чување пилоту. Затим се, и не трепнувши, вратио на писту и испалио метак у једну од гума приземљеног „боинга“.

У објашњењу које је дао властима за оно што је урадио, Бунма је изјавио да му је прекипело. Како се испоставило, иста авио-компанија која му је вишак пртљага од Хонгконга до Пном Пена наплатила четири хиљаде долара, успела је да у међувремену негде затури све што је са собом понео и за то прескупо платио.

– Свестан сам да то што сам урадио није било у реду. Али, да будем искрен, једино због чега се кајем је то што нисам стигао да пуцам и у преостала три точка... – отприлике је све што је господин Бунма имао да каже ■

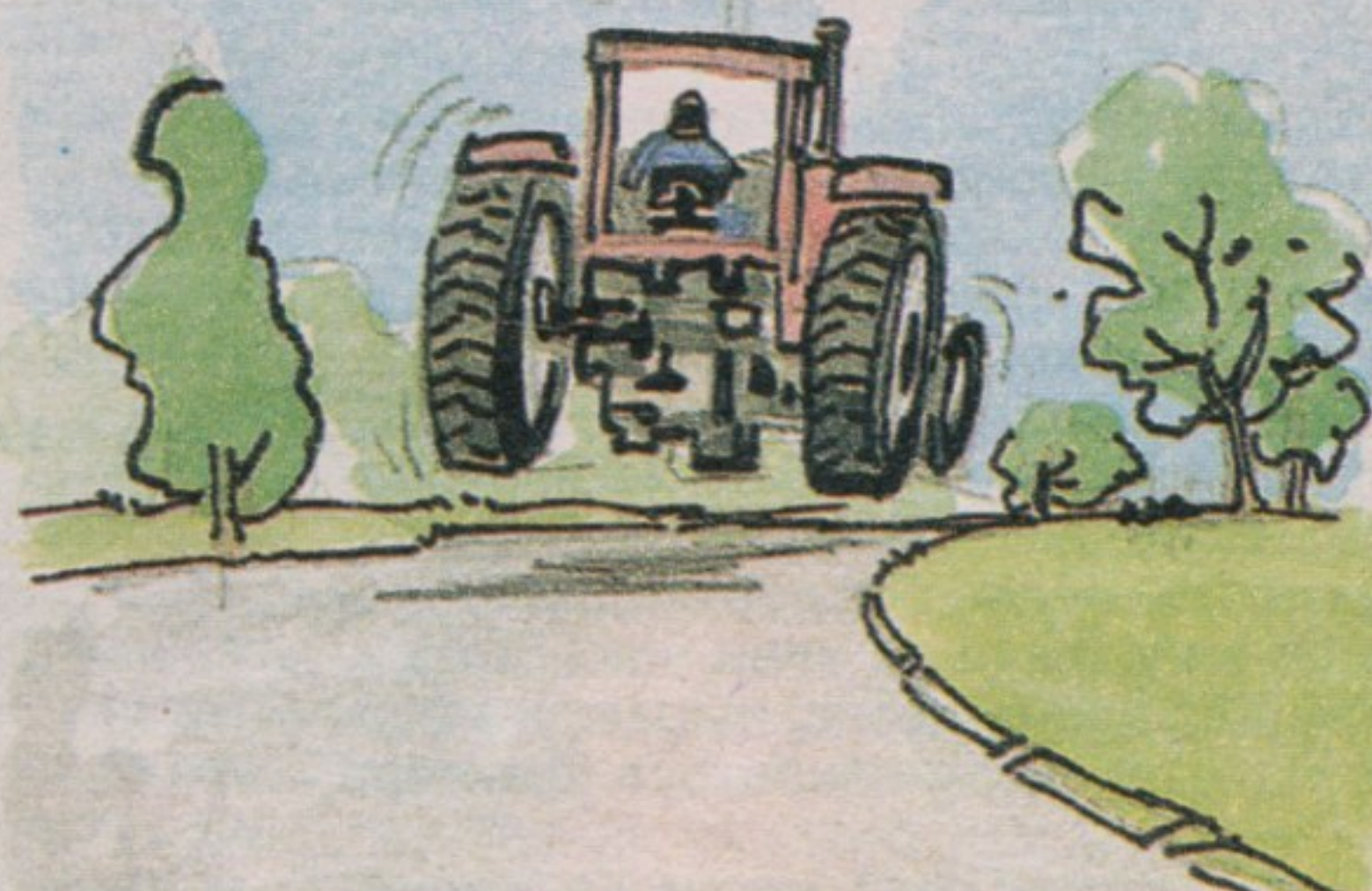
КАД ТРАКТОРИСТИ

Саобраћајна патрола из града Шелбија у Северној Каролини, која је недавно покушала да заустави возача трактора с приколицом због неисправног предњег фара и стоп светала на приколици, није ни слутила шта је све чека.

Уместо да се заустави, тридесет двогодишњи Стивен Мекданијел, возач трактора, притиснуо је гас оглушујући се о поновљене позиве запрепашћених полицајаца да се уразуми и поступи по прописима.

Забезекнути полицајци дошли су к себи тек након три-четири километра неуспешне потере за помахниталим трак-

ПРЕКИПИ

БАКСУЗ

Тешко да је по баксузлуку у последње време ико раван Роберту Кренку, фабричком раднику из Вестервила у америчкој савезној држави Охајо. Пошто је претходно месецима с колегама на послу улагао у заједничку касу за куповину тикета на националној „Пауербол“ лутрији, Роберт је напрасно закључио како је куцнуо час да на своју руку заигра на срећан број не хајући за насумично одабране бројеве централног фабричког компјутера на које су се он и његови другови до тада ослањали.

Три месеца пошто је погрешно закључио како му нема среће у заједници с вечитим губитницима, колегама с којима је до тада делио трошкове куповине „Пауербол“ тикета припао је главни згодитак на дотичној лутрији: 295,7 милиона долара, подељено на дванаест!!!

Разуме се, без тринаестог (баксуза) званог Роберт ■

Илустровао Мирољуб Милутиновић

тором који је на тренутке достигао брзину од четрдесетак километара на час.

Када је коначно схватио да нема куд, разјарени тракториста улетео је пуном брзином у прву кућу на точковима која му се нашла на путу, утрчао унутра, и, неколико тренутака касније, машући сабљом дугачком пола метра коју је тамо нашао, кренуо у коначни јуриш против непријатеља. Видевши да је ђаво однео шалу, полицајци су на то употребили сузавац да га савладају ■

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

Стивен Дедрик, директор апотеке болнице универзитета „Джук“ у Дараму, Северна Каролина, држао је телефонску слушалицу уста отворених од запрепашћења. Јављали су му да је његово одељење управо издало 250.000 долара за један једини лек намењен само једном болеснику. Лек ће му трајати четири дана.

Болесник, шездесетдеветогодишњи пензионисани затворски чувар Слим Вотсон, имао је редак поремећај сличан хемофилији. Лечење се састојало од сложеног режима лекова који би могли да зауставе унутрашње крварење и организму врате способност згрушавања крви. Вотсон је већ извесно време добијао по четири кесе фактора за згрушавање крви, вредне 30.000 долара, свака четири сата.

И особље болнице почело је у шали да га зове „Човек од милион долара“. „Знали смо да ће то за нас бити приличан финансијски удар“, каже Вилијам Фулкерсон, шеф болничке администрације. „Истовремено нам је било јасно да ћемо учинити све да пацијента спасемо.“

Стечени инхибитор фактора VIII

Након 31 године службе по разним затворима у држави Пенсилванији, Слим Вотсон и његова жена прешли су у Северну Каролину где су живели у скромној кући. Слим је годинама патио од дијабетеса и псоријазе и није се узбудио када је на кожи приметио неуобичајено велике модрице које нису потицале од удараца или повреда.

Анализе су откриле да има анемију и унутрашње крварење и 10. октобра 2000. године примљен је у болницу „Джук“. Ту су лекари поставили дијагнозу – болест која се зове стечени инхибитор фактора VIII. То је значило да су антитела која производи његов одбрамбени систем почела да нападају његов фактор VIII, беланчевину кључну за згрушавање крви.

Код већине хемофиличара непостојање тог фактора урођено је и, углавном, наследно. Али, у САД сваке године око 250 особа без претходних тегоба са згрушавањем крви, као Вотсон, изненада и из непознатих разлога оболели од стеченог инхибитора фактора VIII.

Мада лекари нису могли да открију шта је узрок Вотсоновог стања, закључешнаест

ЧОВЕК ОД МИЛИОН

чили су да крвари негде у гастроинтестиналном тракту. Уколико не успеју да зауставе крварење, рекли су му још раније, неће преживети.

Једна бочица 1000 долара

Вотсонови лекари били су чак пуни оптимизма. Код већине погођених стеченим инхибитором фактора VIII унутрашње крварење може да се надзире већ после недељу дана. Током последњих неколико година у самој болници „Джук“ успешно су излечили више таквих пацијената, а цене лечења кретале су се од 50.000 до 1,2 милиона долара.

„Обично зауставимо крварење“, каже Томас Ортел, један од врхунских специјалиста за хемофилију болнице „Джук“. „Затим покушавамо да се помоћу стероида или других лекова отарасимо антитела и болесници у великом броју случајева оздраве.“

Допремити лекове до Слима Вотсона испало је огроман логистички подухват који је обухватао и фарму свиња у Енглеској, и биотехнолошку компанију у Данској и поноћне вожње до аеродрома где су људи из болнице „Джук“ дочекивали авионе и преузимали пошиљке лекова. „Личило је на премештање злата из Форт Нокса“, каже Питер Касин, један од лекара одељења за интензивну негу.

Један од коришћених лекова био је Hyate:C, облик фактора VIII добијен из крви и прављен у Британији. Али, залихе су готово пресушиле због вируса који је напао свиње. Да би се спречило ширење зараза, британска фармацеутска компанија уништила је око 90 одсто већ припремљене свињске крви. А за само једну бочицу лека налик на кристални прах била је неопходна крв 20 свиња. Велепродајна цена износила је око 1000 долара за једну бочицу.

Угрожен план штедње

Вотсону је био неопходан и NovoSeven, генетски модификована верзија крвног фактора VIIa. Велика боца овога, направљена у Данској, стајала је у велепродаји око 6700 долара. Лекари су се бојали да, пошто Вотсон троши огромне количине једног крвног фактора, може да им понестане Hyate:C за не-

Слим Вотсон, пензионисани чувар затвора, изненада се разболео од поремећаја сличног хемофилији и његово лечење постало је огроман логистички подухват који је могао да се упореди с премештањем злата из Форт Нокса

ког другог коме би, такође, могао да затреба.

Забринути због цене ових лекова, фармацеути болнице изнели су Вотсонов случај директорима администрације. Нешто пре него што је Вотсон примљен, болница „Джук“ покренула је акцију штедње – смањење трошкова за лекове за следећу годину за четири милиона долара.

И, како је Вотсонов случај постајао све сложенији, није било вероватно да ће „Медикер“ и Вотсоново приватно здравствено осигурање моћи да надок-

наде болници све трошкове. Ово је претило да угрози болнички план штедње и од особља је тражено да се свака одлука о Вотсоновом лечењу и потребама документује како болница не би имала велике материјалне штете.

Чувајте за неког млађег

Вотсонова жена, с друге стране, није уопште размишљала о цени лечења. „Само сам молила Бога да мој муж преживи“, каже она. И то је било сасвим нормално.

Упркос свим тим лековима, Вотсон је

Особље одељења за интензивну негу веома се обрадовало што се Вотсон опоравља. У шеснаест кревета тог одељења углавном леже болесници који нису при свести или су под јаким средствима за смирење. С Вотсоном то није био случај. Мада тешко болестан, он је седео у кревету и разговарао са својим лекарима и болничким сестрама. Није нимало личио на самртника везаног за цеви и разне апарате за одржање живота.

Он је особљу које је пролазило махао,

шње крварење. Главни лекар закључио је да је болесник постао отпоран на Hyate:C и одмах су га пребацили на NovoSeven.

Трошкови лечења постали су астрономски. Такве болница „Джук“ никада није имала, чак ни са особама такође погођеним стеченим инхибитором фактора VIII. Ни болнички фармацеути ни лекари нису имали појма где је горња граница трошкова нечијег лечења. Али, нико није поменуо да лечење треба прекинути иако Вотсону никако није било боље.

Његови бубрези, срце и остали органи били су здрави и само је требало пронаћи извор унутрашњег крварења и зауставити га. Али, 9. новембра његово стање постало је критично. Стомак и доњи део тела одједном су се напунили крвљу и отекли. Почео је да дише плитко и бубрези су показивали знаке отказивања.

Тада су сви који су учествовали у Вотсоновом лечењу помислили да су учинили све што је било могуће. И самом Вотсону било је свега доста. „Душа му је већ код Бога“, рекла је његова жена плачући. Лечење је прекинуто и дата су му средства за смирење да би што безболније отишао са овога света.

Тринаестог новембра, у присуству чланова породице, Вотсон се насмешио и склопио очи. То је био крај.

Место у историји

За 34 дана Вотсоновог лечења болница „Джук“ платила је 5,2 милиона долара, а извештај о случају и трошковима био је откуцан на 45 страница. Више од 95

Илустровао Брана Јовановић

и даље имао унутрашње крварење. И, мада свесни да хируршки захват може да убије пацијента који крвари, лекари су одлучили да је најбоље да га оперишу. Тако су му, деветог дана по доласку у болницу, одстранили део дебелог црева сматрајући га највероватнијим извором крварења.

Вотсоново стање побољшало се после операције: крвна слика се усталила и чинило се да је крварење престало. Лекари су се понадали да је њихов најскупљи пацијент на добром путу да се излечи.

шалио се, измишљао им надимке. И, мада му нико није саопштио цену његовог лечења, знао је да га зову „Човек од милион долара“. Био је захвалан на пажњи коју су му указивали и осећао се непријатно због буке која се подигла око његове болести. Више пута рекао је лекарима да га пусте и новац чувају за неког млађег.

• Стомак пун крви

Шест дана после операције Вотсоново стање нагло се погоршало. Добио је јаке болове у стомаку и крвна слика није му била добра. Поново је имао унутра-

одсто тог новца отишло је на лекове укључујући 1,9 милиона долара за NovoSeven и 2,9 милиона долара за Hyate:C.

Породица није морала ништа да плати. Болница је од осигурања „Медикер“ и од Вотсоновог приватног осигурања наплатила 2,4 милиона долара. Преко сложеног система осигурања и реосигурања болница „Джук“ је, на крају, имала губитак од свега 800.000 долара.

А Слим Вотсон ушао је у историју америчког здравства као један од најскупљих пацијената ■

Б. Д.

Петар Пан је дечак који никада неће одрасти. О томе се већ годинама говори. Међутим, можемо и да се упитамо зашто би Петар Пан уопште требало да одрасте. Јер, иако дечак, он се понаша као одрастао. Сасвим је друго то што он никада неће остарити, а самим тим ни умрети. Али, и то је на извештајан начин потпуно природно: Петар Пан није живо биће. Он је књижевни лик, замишљена личност настала пре тачно стотину година у причи енглеског драмског писца сер Џејмса М. Барија „Мала бела птица“. Прича казује како се Петар Пан још као беба спријатељио са вилама из лондонског парка Кенсингтон гарденс, па су га оне прихватиле као себи сличног и пренеле му сва своја знања.

Управо је поглавље о Петру Пану извучено из новеле „Мала бела птица“ и 1906. године објављено као засебна књига „Петар Пан у парку Кенсингтон гарденс“ украшена цртежима Артура Ракхема. Одмах је било јасно да се дечак пан какав је био Петар не сусреће често, чак ни у машти. Због тога је Џејмс Бари (1860 – 1937) одлучио да свог јунака искористи као главну личност комада „Петар Пан, дечак који није желео да одрасте“. Најпознатија Петрова пустиловина у овом комаду јесте она са децом из породице Дарлинг. Научивши Венди, Мајкла и Џона да лете, Петар их одводи у Земљу Недођију у којој ће се супротставити злом Капетану Куки. Али, ни то није био крај књижевних доживљаја Петра Пана. Године 1911. позоришни комад постао је роман под називом „Петар и Венди“. Али, многи писци и уредници у издавачким кућама преправљали су Баријев текст. Можда им се чинило да је превише сложен и неприкладан за децу.

Први Дизнијев Петар Пан

Први филм о Петру Пану снимљен је 1924. године. Дечака пана играла је Бети Бронсон. Видевши осамнаест

ПОВРАТАК У

Петар Пан није остарио

да лик Петра Пана одлично изгледа и на филму, Џејмс М. Бари одлучио је да и сам напише сценарио за играни филм. То је и учинио мада, истини за вољу, тај филм још није снимљен. Свестан чињенице да ће прича о Петру Пану остати његово животно дело, Бари је 1928. дописао претходни позоришни комад који је потом игран на најпознатијим светским позорницама.

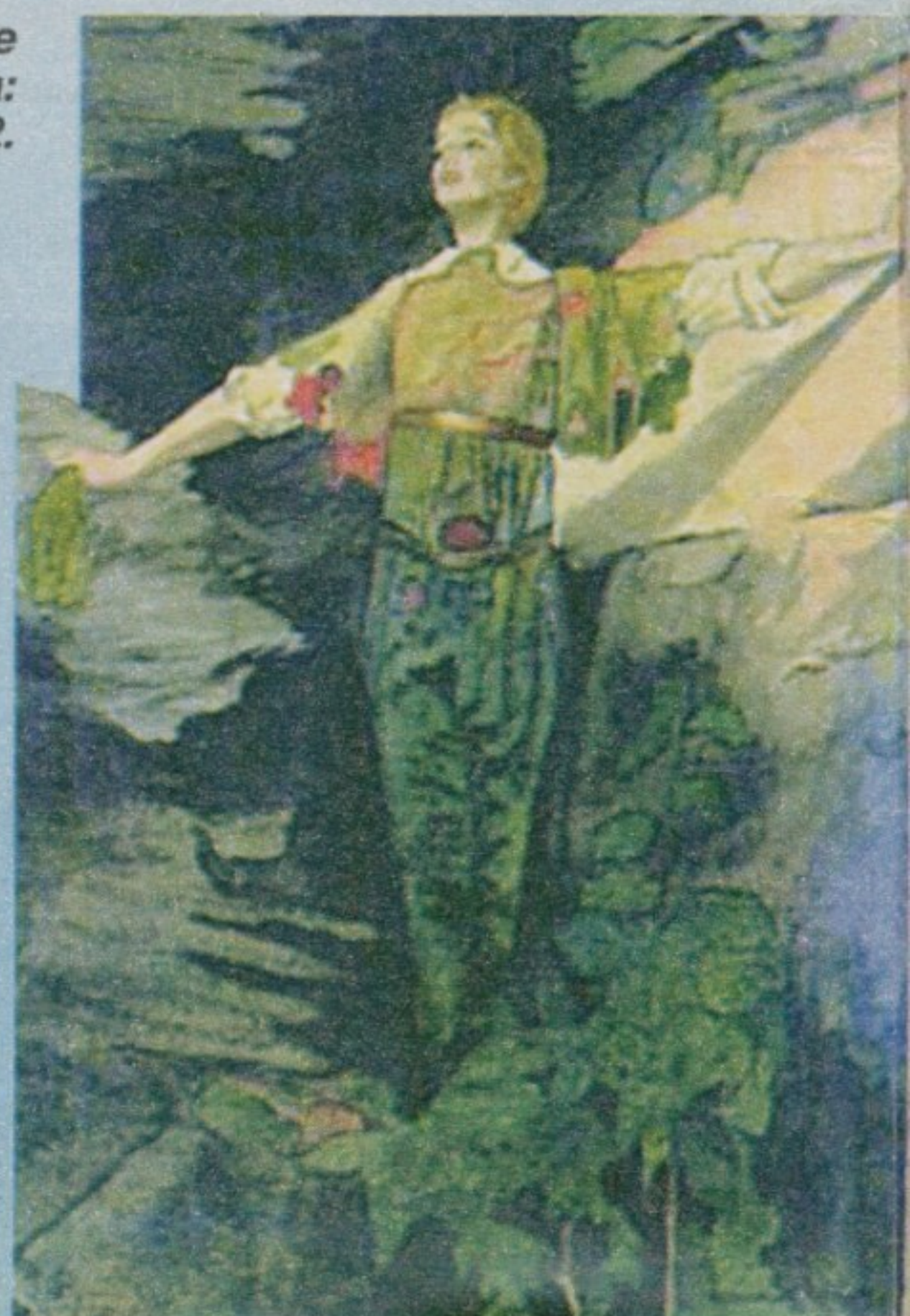
Упркос чињеници да је комад о Петру Пану играла чак и „Royal Shakespeare Company“, најпознатије читање приче о Петру Па-

Нису се променили, иако је прошло готово пет деценија: Петар Пан и Звончица 2002. године

КАКО СУ НАСТАЛЕ БАЈКЕ

„Када се прва беба насмејала, тај смех се распршио на све стране у хиљаде комадића од којих су затим настале бајке“, написао је давно Џејмс Метју Бари, творац прича о Петру Пану. Рођен у Шкотској, Бари је дипломирао енглеску књижевност на Универзитету у Единбургу. Извесно време радио је као новинар у „Нотингемском журналу“ и „Газети Сент Џејмс“ у Лондону да би се од 1900. године сасвим посветио књижевности за децу ■

Плакат за позоришну представу о доживљајима Петра Пана из 1904. године

ПОДРУЧНИ ЗАБАВНИК
5. 4. 2002.

НЕДОЋИЈУ

Тај дечак заиста никада неће остарети: вратио се са новим дугометражним цртаним филмом у продукцији „Волта Дизнија“ који доноси причу о Вендиној кћерки Џејн и злом Капетану Куки

ну – које Џејмс Бари, нажалост, није доживео да види – био је цртани филм у продукцији Волта Дизнија из 1953. године, у режији Вилфреда Џексона, Клајда Џеронимија и Хамилтона Ласка. Потом је 1955. године, такође у САД, снимљен телевизијски филм (редитељ је био Мајкл Кид) у ком је Петра Пана тумачила глумица Мери Мартин. У британском ТВ филму о Петру Пану из 1976. године главну улогу играла је Мија Фероу.

Бајци о Петру Пану није одолео ни познати амерички редитељ Стивен

Спилберг, па је према њој 1991. године снимио филм. У средишту приче је одрасли Петар Пан (играо га је Робин Вилијамс) који је заборавио шта је некада био. Тек када му је зли Капетан Кука

отео децу, он се најзад сетио ко је...

Мајка или кћерка?

Ни Петар Пан ни прича о њему не знају за године. Скоро педесет година после славног цртаног филма о доживљајима Петра Пана, у фебруару ове године пре-

мијерно је приказан нови – „Повратак у Недођију“, такође у продукцији компаније „Дизни“. Радња филма дешава се за време Другог светског рата у Лондону. Девојчица Венди постала је мајка и она својој деци често приповеда о пустоловинама у Земљи Недођији. Њена кћерка Џејн јесте, додуше, неповерљива, али када је украде Капетан Кука, имаће прилике да се увери како су мајчине приче биле истините. Убеђен да се најзад докопао Петрове пријатељице Венди, Капетан Кука веома ће се изненадити када схвати да девојчица коју је отео није Венди, већ њена кћерка... Филм је режирао Робин Бад, а поред популарних песама из претходног филма, чији је аутор Џонатан Брук, ту је и музика познате британске поп групе „They Might Be Giants“.

Сва је прилика да ће после нове Петрове пустоловине са кћерком своје пријатељице психолози тек наоштрити пера! Овај књижевни лик одувек је био занимљив психолозима и психијатрима, па је тако и један психички синдром добио име Петра Пана.

Било како било, статуа Петра Пана коју је о свом трошку 1912. године наручио његов творац сер Џејмс М. Бари и данас стоји у парку Кенсингтон гарденс у Лондону. У знак сећања на заједничко летење до света маште и натраг – у стварност ■

Мирјана Огњановић

Мајка и кћерка: Петар Пан и његова пријатељица Венди Дарлинг која ће родити девојчицу Џејн, јунакињу дугометражног цртаног филма „Повратак у Недођију“

ПОПУЛАРНИ

ЗАБАВНИК

5. 4. 2002.

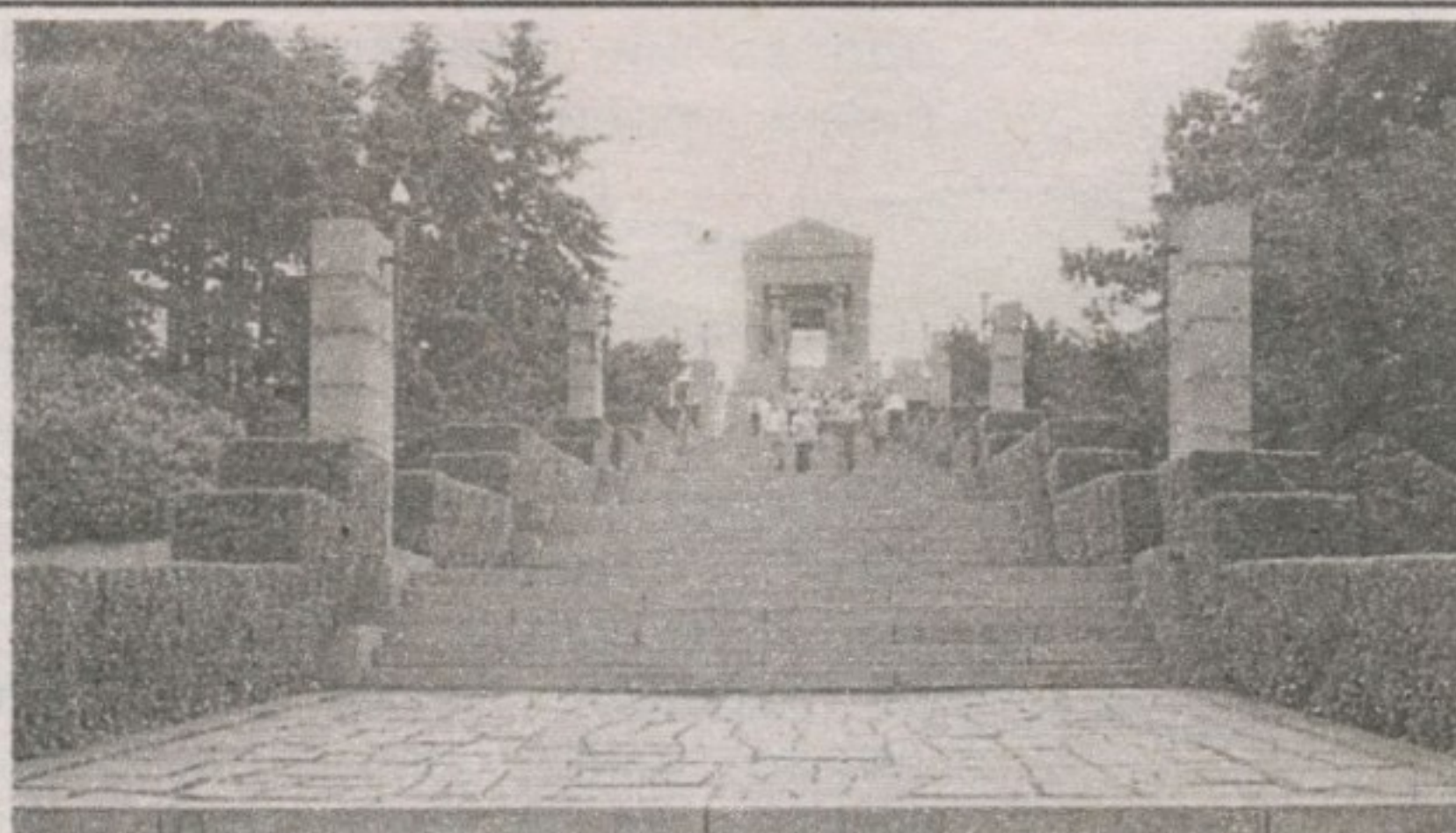
деветнаест

НЕ ДИРАЈ МОЈЕ КРУГОВЕ!

1.

Планина крај Београда називана је некад

Хавала што значи препрека, преграда, али и место са ког се пружа широк видик. Чија је реч Хавала од које је касније настала Авала?

А. Грчка
Б. Турска

В. Влашка
Г. Трачка

2.

Како се називају старе народне песме испеване у дугом стиху, обично петнаестерцу или шеснаестерцу, чији ликови и теме потичу из народног предања?

А. Бугарштице
Б. Тужбалице
В. Слепачке
Г. Жетелачке

3.

Шта је била митолошка Касандра, кћерка тројанског краља Пријама?

А. Свештеница
Б. Видарка
В. Пророчица
Г. Ратница

4.

Како се звао јеврејски народни херој и судија, победник над Филистејцима чија је снага била у коси коју му је Далила одсекла?

А. Самсунг
Б. Самсон
В. Сомун
Г. Самум

5.

За који је свој дечији лист Јован Јовановић Змај изабрао име једног цвета?

А. Невен
Б. Драгољуб
В. Јавор
Г. Љубичица

6.

Који је велики завојевач имао надимак „Бич божији“?

А. Карло Велики
Б. Александар Македонски
В. Сулејман Величанствени
Г. Хунски краљ Атила

7.

Како се зове наука која се бави проучавањем ратова?

А. Пулмологија
Б. Тетрологија
В. Полемологија
Г. Полиметрија

8.

Како се назива једна јужноамеричка безгрба животиња која је врста дивље ламе?

А. Виндија
Б. Викуња
В. Вигиња
Г. Вимла

9. Која је земља имала први парламент у свету?

- ☒ А. Исланд
- Б. Данска
- В. Финска
- Г. Енглеска

10. Који је руски сликар насликао чувену слику „Бурлаци на Волги“?

- А. Андреј Рубљов
- Б. Василиј Верешчагин
- В. Колесников
- ☒ Г. Иља Рјепин

11. Како се звао Дон Кихотов верни пратилац и штитоноша?

- А. Робин Худ
- Б. Тил Ојленшпигл
- ☒ В. Санчо Панса
- Г. Дон Карлос

12.

Која се афричка птица зове као што се назива један административни службеник?

- А. Нотар
- ☒ Б. Секретар
- ☒ В. Порезник
- Г. Цариник

13.

Шта су стећци?

- ☒ А. Надгробни споменици
- ☒ Б. Врста биљке
- В. Богомоље
- Г. Народни музичари

14.

Колико тона воде испари у току једног летњег дана с једног хектара шуме?

- А. 20
- Б. 30
- ☒ В. 40
- Г. 50

15.

Где се налазе Девичанска острва?

- А. Међу Великим Антилима
- ☒ Б. Ускршњим острвима
- В. Бахамским острвима
- Г. Малим Антилима

16.

Шта је прво и право значење енглеске речи „хоби“ која се и код нас употребљава

да означи бављење нечим што човеку причињава задовољство?

- А. Играрија
- ☒ Б. Коњић
- В. Разбибрига
- Г. Беспослица

17.

Који се наш град у време Римљана називао Наисус?

- ☒ А. Ниш
- Б. Сремска Митровица
- В. Смедерево
- Г. Неготин

18.

Који је антички математичар, према легенди, ускликнуо „Noli turbare circulus meos“ (Не дирај моје кругове!)

када га је после освајања Сиракузе један римски војник напао (и убио) док је по песку цртао геометријске слике?

- А. Питагора
- Б. Ератостен
- ☒ В. Архимед
- Г. Птоломеј

19.

Где су, према грчкој митологији, живееле Амазонке, жене ратнице којима су одсецали десну дојку да им не би сметала код одапињања лука?

- А. у Спарти
- ☒ Б. Кападокији
- В. Атини
- Г. Теби

20.

На бродовима су радио-везе уведене тек после пропасти „Титаника“. Које године?

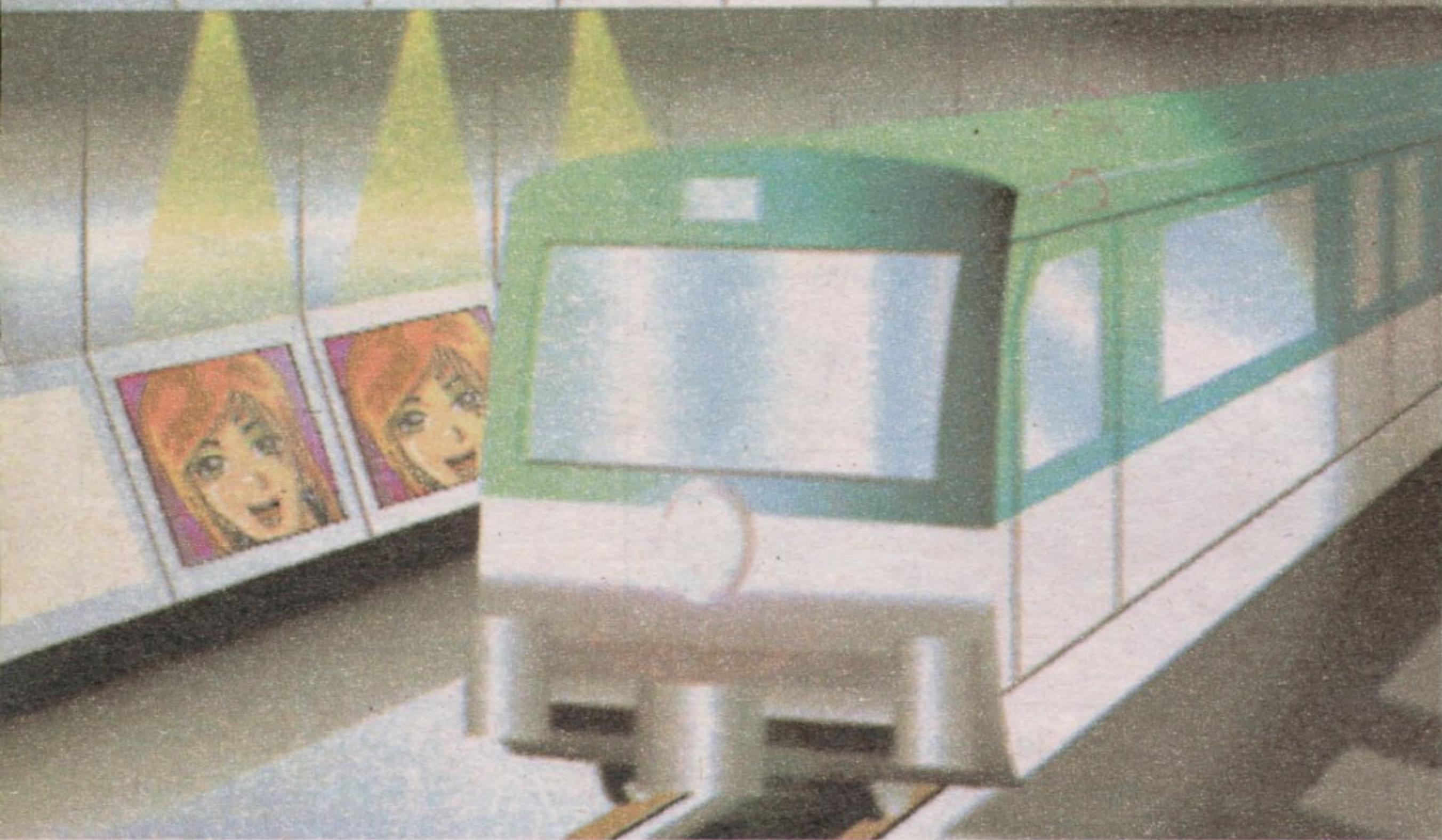
- А. 1910.
- Б. 1911.
- ☒ В. 1912.
- Г. 1913.

К. В.

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

Биоскоп у тунелу: 900 пројектора са рачунарским управљањем укључује се када воз приђе платнима. Приказивање спотова траје све док воз не изађе из тунела.

БИОСКОП У ПОДЗЕМНОЈ ЖЕЛЕЗНИЦИ

Становници Берлина који путују подземном железницом на линији што пролази поред зоолошког врта и Хансаплаца заиста уживају у возњи. На зидовима тунела између ове две станице налазе се биоскопска платна, а поставила их је дистрибутерска кућа „Метро синевижн“ да би рекламирала најновије филмове светске кинематографије.

За 30 секунди, колико траје возња кроз тунел дугачак 545 метара, путници могу да виде најзанимљивије делове неког филма и сазнају све податке – од имена редитеља и глумаца до дужине трајања филма и своте утрошене на снимање. Током дана у тунелском биоскопу прикаже се 18 различитих спотова. Неки су дужи, неки краћи, зависе од брзине којом се воз креће. Наиме, 900 пројектора са рачунарским управљањем укључује се тек када воз приђе платнима на којима тада постепено почиње приказивање.

Намера запослених у кући „Метро синевижн“ јесте да и у Евротунелу испод Ламанша поставе биоскопска платна, али да путницима приказују не делове, него целе филмове. Тако би им путовање на удаљености од 50 километара прошло забавније ■

НАГНУТЕ КУЋЕ

Као и сви велики светски градови, и Берлин, престоница Немачке, непрекидно се изграђује и шири. Нових стамбених четврти вишеспратних зграда од бетона или метала има повсуда. Ипак, једна четврт разликује се од осталих. Фасаде зграда нагнуте су у леву или десну страну, надносе се над улицу или улежу у зграду. Њихов изглед замислио је архитекта Вернер Вебер, заговорник нових грађевинских решења. – Ниједна зграда у мом пројекту није истоветна с другом. Ја грађевину посматрам као скулптуру, а то значи да је уметничко дело непоновљивог изгледа – објашњава своје стваралаштво архитекта Вебер и додаје да је оваквим идејним решењем на вишим спратовима добио станове веће квадратуре од основе на којој су грађени.

Невоља приликом зидања ових зграда са 74 стана није било, јер су се грађевински радници строго придржавали плана. Збуњени су били је-

дино нови станари који су, кад су видели зграде, помислили да и станови имају искошене зидове и таванице.

Десно: Нагнуте фасаде зграда у јарким бојама заиста изгледају необично.

Лево: Иако су прозори постављени укриво, зидови и таванице у становима су равни.

ПОЛА САТА МАЖЕЊА

У резервату Лоун пајн, отвореном 1927. године наомак аустралијског града Бризбејна, посетиоцима који желе да помазе коалу то је и данас допуштено. Слободно могу да јој се приближе и, ако им овај љупки торбар сличан плишаном медведићу то дозволи, искажу му своју благонаклоност. У овом резервату, поред сто тридесет коала, живе још и кенгури, птице ему, дивљи динго пси и многе друге животиње које настањују Аустралију. У осталим резерватима на подручју Квинсленда туристи не смеју ни да се приближе, а камоли да помазе коале јер чувари верују да тако само наносе штету овим животињама којих је у дивљини све мање. И у резервату Лоун пајн мажење коала ограничено је на пола сата дневно. Чувари строго воде рачуна која од коала је тог дана прошла „туру мажења“ и онда је, на свака четири дана, ослобађају те обавезе■

Нису баш сви становници успели да уакну пред лавом која је прекрила град.

ци имали довољно времена да сачувају живу главу, али не и да покупе ствари пред наступајућом ерупцијом.

У Помпеји из бронзаног доба, како већ говоре о овом праисторијском граду који се налази наомак варошице Нола у јужној Италији, археолози су открили различите предмете из свакодневног живота: шоље, чиније, котлиће на огњишту с окамењеном храном. Тако се сазнало како су живели далеки преци данашњих Италијана, шта су јели, којим су се занатима бавили. Археолози ће убрзо завршити свој део посла, потом ће Помпеја из бронзаног доба бити отворена за посетиоце, а изградиће се и музеј у коме ће се чувати нађени предмети■

Наомак градића Ноле откривено је ово праисторијско насеље са три грађевине у облику потковице.

ОКАМЕЊЕНИ ГРАД

Десетак километара од Везува, у Италији, требало је да отпочне изградња великог трговинског центра. Најпре су стигли археолози да испитају подручје и под наслагама окамењене лаве наишли на остатке насеља које је, у ерупцији вулкана, нестало пре три и по хиљаде година!

На светлости дана појавиле су се три грађевине из бронзаног доба у

облику потковице. Чувена Помпеја, која се такође налази у подножју Везува, збрисана је 79. године, док је овај тек откривени окамењени град лави прекрила знатно раније – 1500. године пре наше ере.

– Ово је за сада најбоље сачуван град из праисторијских времена – објашњава Ђузепе Векијо, главни археолог – и то не само у Италији, већ и у свету. За сада смо открили само окамењене трагове људских стопала, што значи да су становни-

Уз стрип по роману Мигела де

ДОН КИХОТ

ЖИВОТ МИГЕЛА ДЕ СЕРВАНТЕСА ЈЕ, КАО И ДОН КИХОТОВ, ПРАВИ АВАНТУРИСТИЧКИ РОМАН. НЕ ЗНА СЕ ТАЧНО НИ ГДЕ НИ КАДА СЕ РОДИО: ВЕРОВАТНО У ЈЕСЕН 1547. ГОДИНЕ У НОВОЈ КАСТИЉИ У ШПАНИЈИ.

НА ПРВИ СИГУРАН ТРАГ О ЊЕМУ НАИЛАЗИ СЕ У РИМУ 1569. ИМА 22 ГОДИНЕ И СЕКРЕТАР ЈЕ КАРДИНАЛА АКВАВИВЕ. КАКО ЈЕ СТИГАО У РИМ, НИЈЕ ПОЗНАТО. СМАТРА СЕ ДА ЈЕ ПОБЕГАО ИЗ ШПАНИЈЕ ПОШТО ЈЕ У ДВОБОЈУ УБИО ЧОВЕКА. АЛИ, ПОСАО СЕКРЕТАРА СЕРВАНТЕСУ ЈЕ ДОСАДАН. ОН ЈЕ МЛАД, УЗАВРЕЛЕ КРВИ И ЖЕЉАН АКЦИЈЕ И СЛАВЕ, ПА СЕ УКРЦАВА НА ЈЕДАН ШПАН-

Мигел
Сервантес
(1547-1616)

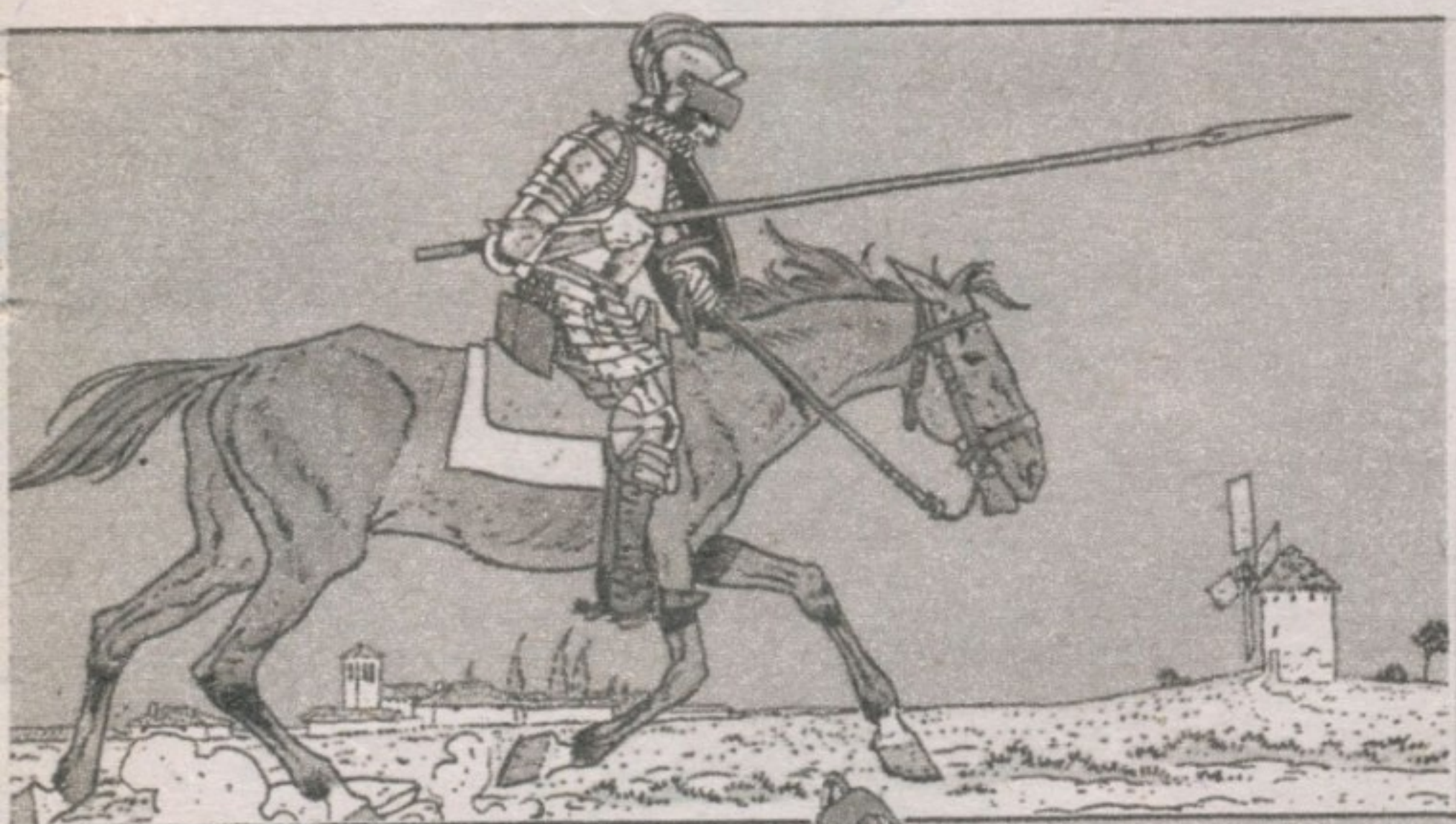
Од данас ће стрип у **ЗАБАВНИКУ** излазити као посебан додатак, баш као што и видите у овом броју. Биће то својеврсна библиотека стрипова које ћете моћи посебно да чувате

Сервантеса

СКИ БРОД. НАЛАЗИМО ГА У СТРАШНОЈ БИЦИ КОД ЛЕПАНТА, НА УЛАЗУ У КОРИНТСКИ ЗАЛИВ, ГДЕ СЕ ТУКУ ТУРСКЕ И ШПАНСКЕ ЛАЂЕ. ТУ СЕ ИСТИЧЕ ЈУНАШТВОМ И ГУБИ РУКУ. ГОДИНЕ 1575. ЗАРОБИЛИ СУ ГА ГУСАРИ И ОТКУПЛЈЕН ЈЕ ПЕТ ГОДИНА КАСНИЈЕ.

ПОСЛЕ ОЧЕВЕ СМРТИ БАВИ СЕ УТЕРИВАЊЕМ ПОРЕЗА, АЛИ ЗБОГ СТЕЧАЈА БАНКА ГДЕ ДРЖИ ПАРЕ ДОСПЕВА У ТАМНИЦУ. ТУ ПИШЕ ПРВА ПОГЛАВЉА СВОГ БЕСМРТНОГ ДЕЛА „ДОН КИХОТ“. НАПИСАО ЈЕ И ТРИДЕСЕТАК ДРАМА, ПАСТОРАЛНИ РОМАН „ГАЛАТЕА“, ЗБИРКУ ПРИПОВЕДАКА „УЗОРИТЕ НОВЕЛЕ“, ВИСОКЕ КЊИЖЕВНЕ ВРЕДНОСТИ, А ПРЕД КРАЈ ЖИВОТА „ОСАМ КОМЕДИЈА И ОСАМ МЕЂУИГАРА“. ОВАЈ ВЕЛИКИ ШПАНСКИ ПИСАЦ ЈЕДАН ЈЕ ОД ВРХУНСКИХ СВЕТСКИХ КЊИЖЕВНИКА. ЗА СТРИП СУ ИЗ СЕРВАНТЕСОВОГ ЧУВЕНОГ РОМАНА УЗЕТЕ ГЛАВНЕ ЛИЧНОСТИ. ДОГАЂАЈИ СУ КРАЈЊЕ СЛОБОДНО ДАТИ И СТРИП НИЈЕ НИ СКРАЊЕНИ НИ ПРЕПРИЧАНИ РОМАН НИТИ СУ ДИЈАЛОЗИ ПРЕУЗЕТИ ИЗ РОМАНА ■

СВЕТ У БРОЈКАМА

КОЛИКО ТРОШЕ ЕВРОПЉАНИ?

18

одсто месечне зараде потроше на изнајмљивање и плаћање стана, струје, воде, телефона...

7,3

процената месечне зараде становници земаља ЕУ троше на обнављање гардеробе.

10

одсто своје зараде сваког месеца на облачење троше Италијани који су зато најбоље одевени становници Европске заједнице.

14,7

одсто својих месечних примања становници Европске заједнице успевају да уштеде и редовно поверавају банкама, показују истраживања „Еуро-стата“ - Института за статистику ЕУ.

25

одсто месечне зараде Италијани остављају као штедни улог и због тога су најштедљивији Европљани.

3,4

одсто месечних прихода Данци поверавају банкама јер све остало потроше, што их чини највећим трошачијама у Европској заједници.

16

одсто месечних примања успевају да уштеде Холанђани и Енглези.

19

одсто својих плата становници Европске заједнице троше сваког месеца на исхрану.

10,8

одсто месечних примања Белгијанци потроше на куповину новог намештаја и у томе су у ЕУ прави рекордери.

18,4

одсто Немци троше на превозна средства и они су највећи „путници“ Европске заједнице.

13,9

одсто укупних издвајања за храну Португалци сваког месеца троше на рибу. Они су највећи европски потрошачи рибе.

24

одсто укупних месечних издвајања за храну Грци троше купујући воће тако да су по потрошњи воћа на првом месту у Европи. Али, и по дуговечности! ■

М. О.

ТУРИЗАМ У МЛЕТАЧКОЈ РЕПУБЛИЦИ

СЛОБОДНО ШЕТАЈТЕ, РАЗБОЈНИЦИ ЗАТВОРЕНИ!

НЕ ПОВЕРАВАЈТЕ СВОЈЕ
НОВЧАНИКЕ И СВОЈЕ ЖИВОТЕ
СИЦИЛИЈАНСКИМ ИЛИ
КАТАЛОНСКИМ ПОСЛЕНИЦИМА
ЈЕР ЊЕ ВАМ У ТОМ СЛУЧАЈУ
РАЧУН БИТИ ИСПОСТАВЉЕН
НА ДНУ МОРА

1. НЕМА ДОСАДНОГ ЧЕ-
КАЊА НА ПРЕВОЗ ЛА-
ЂОМ. ДОЏИТЕ ОДМАХ!

2. ЗА ВРЕМЕ ШЕЋЊЕ И
БОРАВКА НА ОБАЛИ ДО
ОДЛАСКА ВАШЕГ БРО-
ДА ПОТПУНО СТЕ БЕЗ-
БЕДНИ ЈЕР СУ СВИ
РАЗБОЈНИЦИ И УБИ-
ЦЕ ЗАТВОРЕНИ.

3. РАТНИ БРОД-
ОВИ ВЕНЕЦИЈАНСКЕ
МОРНАРИЦЕ ПРА-
ТИКЕ ВАШ БРОД ДО
СВЕТЕ ЗЕМЉЕ И НА-
ТРАГ (УСПУТНА СВРА-
КАЊА И ОБИЛАСЦИ СЕ
ПОДРАЗУМЕВАЈУ)!

4. ВЕНЕЦИЈАНСКЕ ПО-
САДЕ СУ НАЈПРИЈАТНИ-
ЈИ ПРАТИОЦИ НА СВЕ-
ТУ. СВАКИ ЊИХОВ ЧЛАН
ЈЕ, ОСИМ ТОГА, ПОЛО-
ЖИО СВЕТУ ЗАКЉЕТВУ
ДА НИЈЕДНОМ ПУТНИКУ
НЕКЕ УКРАСТИ ВИШЕ
ОД ПЕТ ФОРИНТИ ПО
ПУТОВАЊУ!

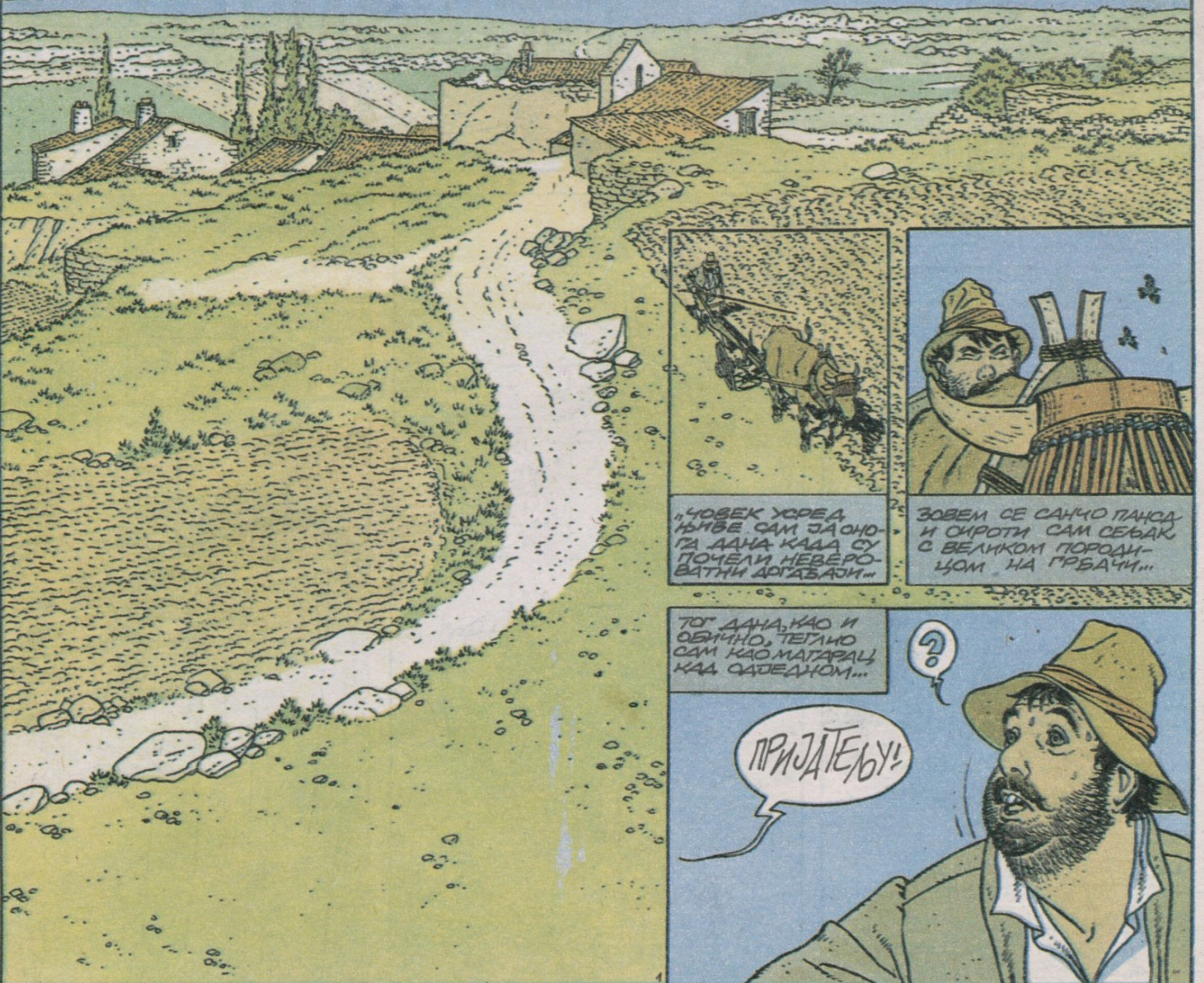
ИСКРЕНО!

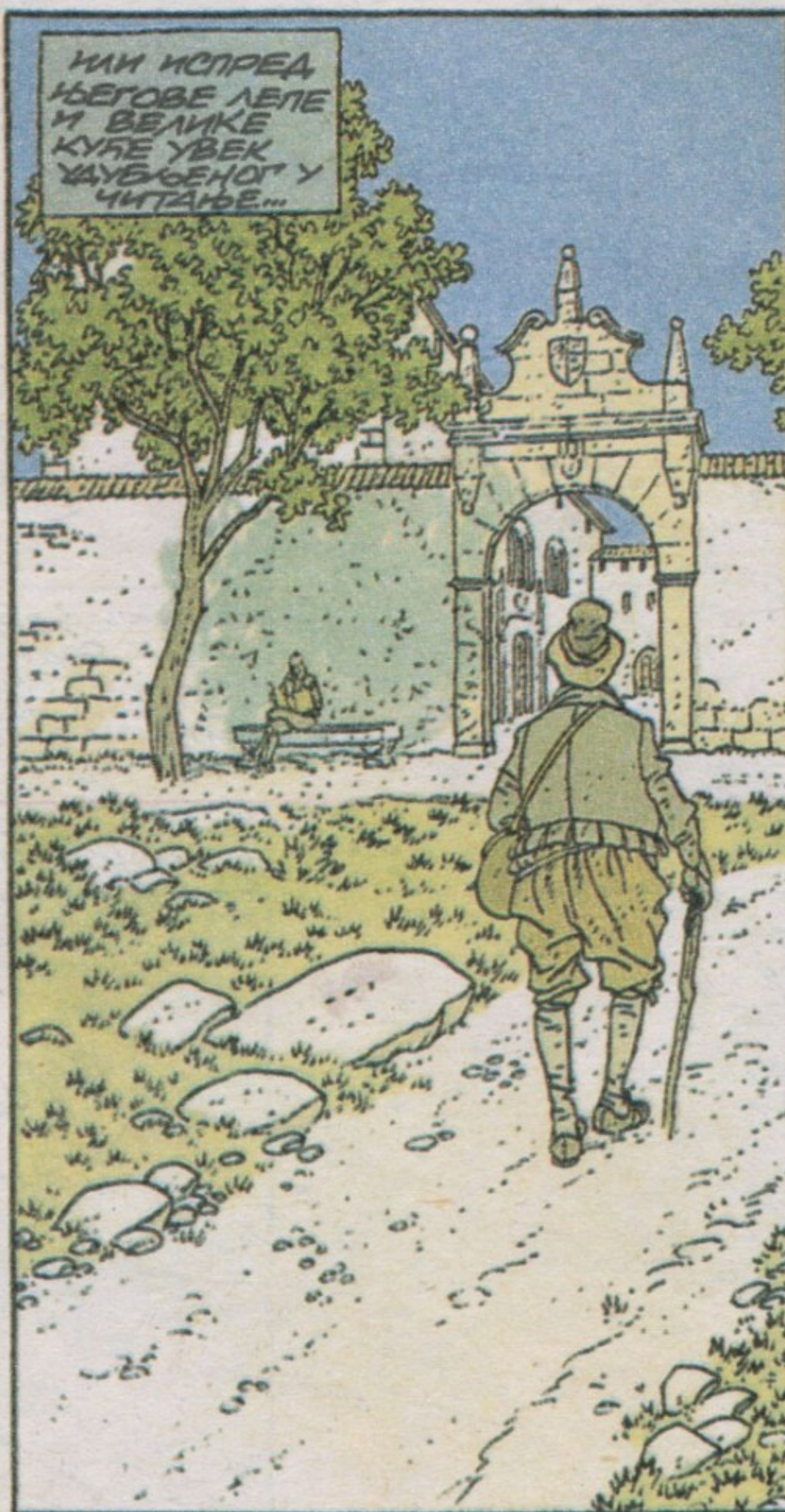
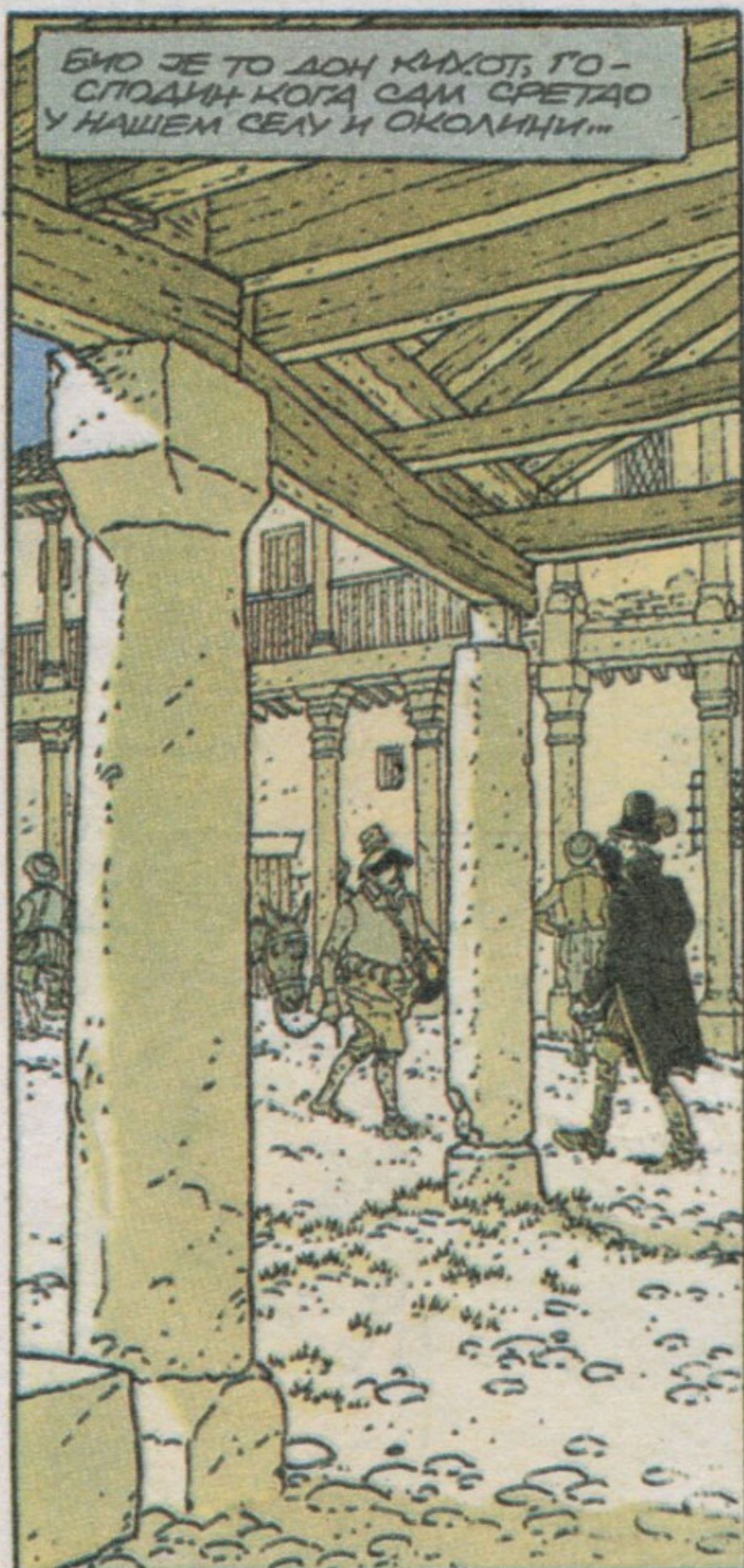
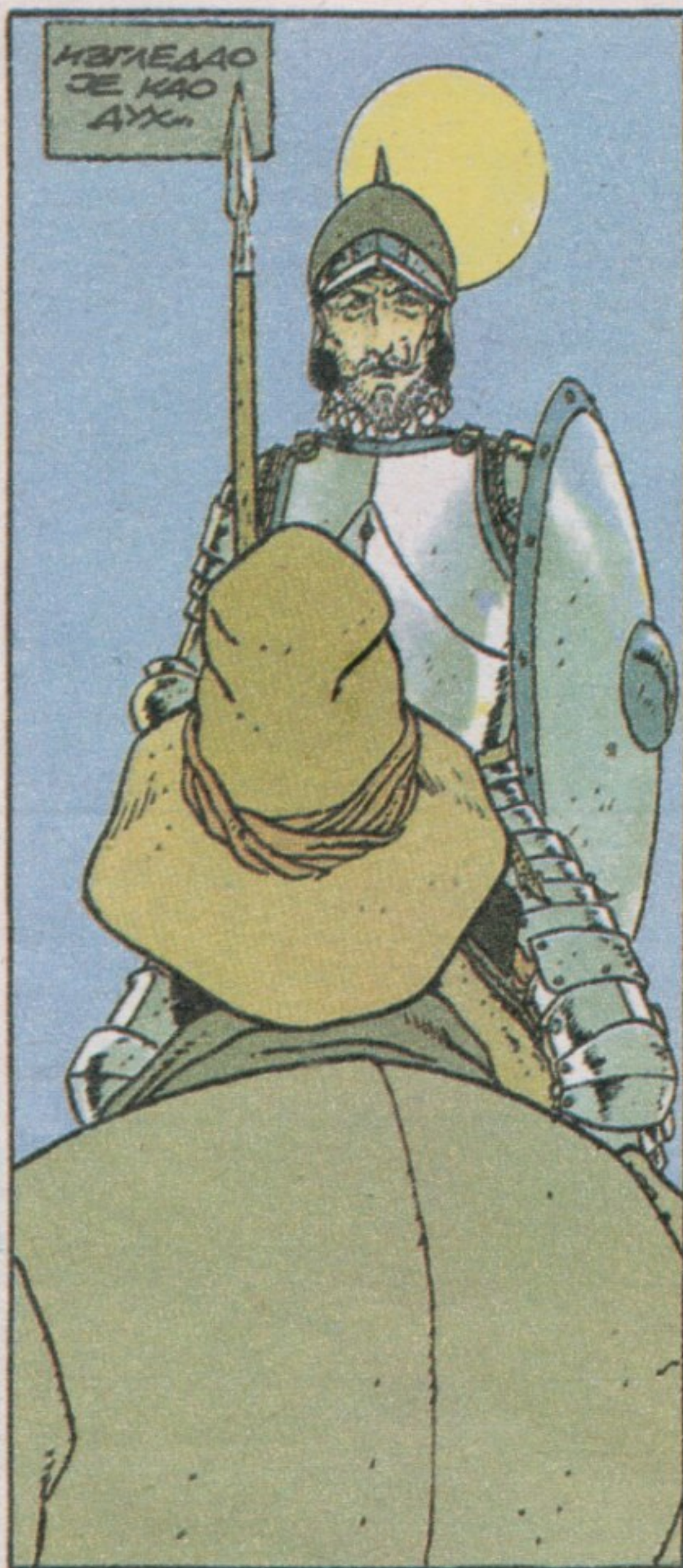

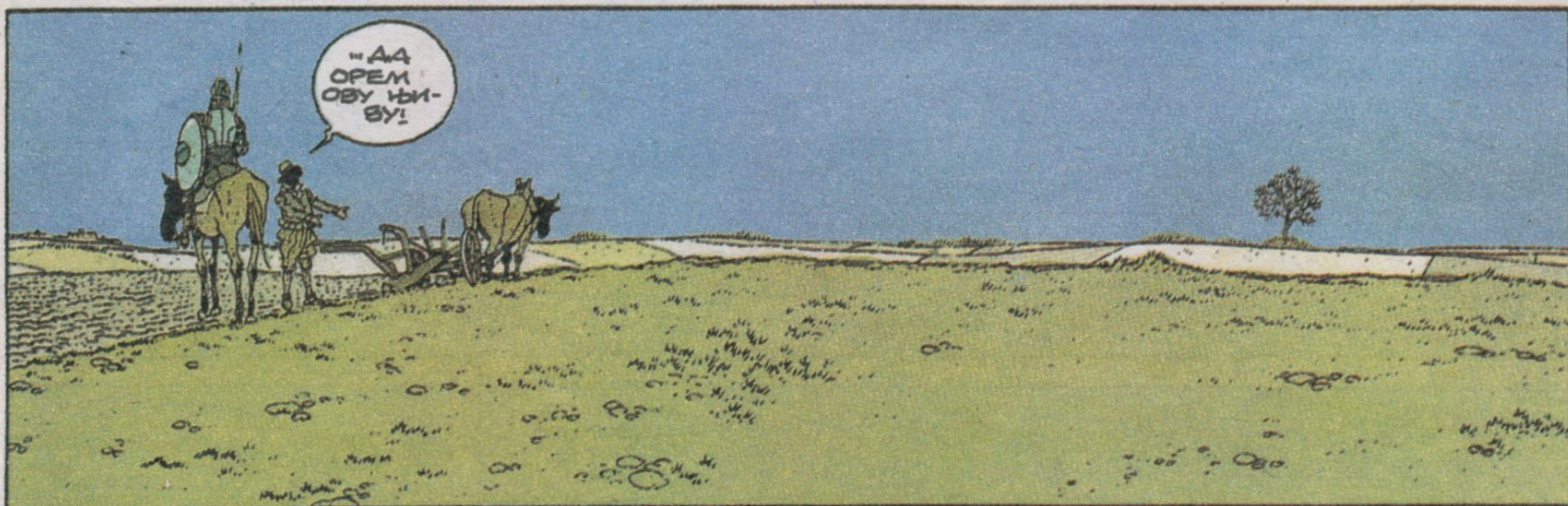
ДОН КИХОТ

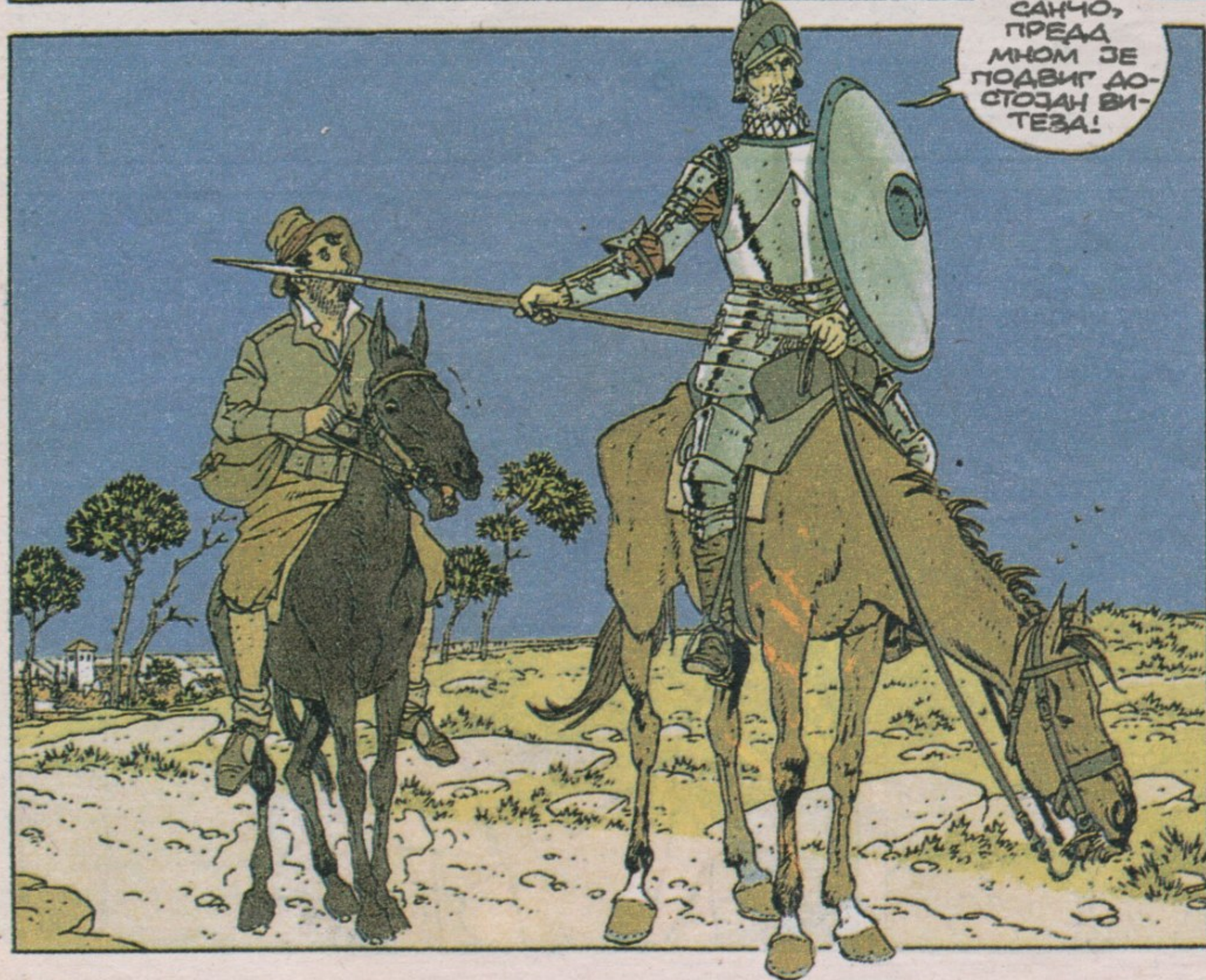
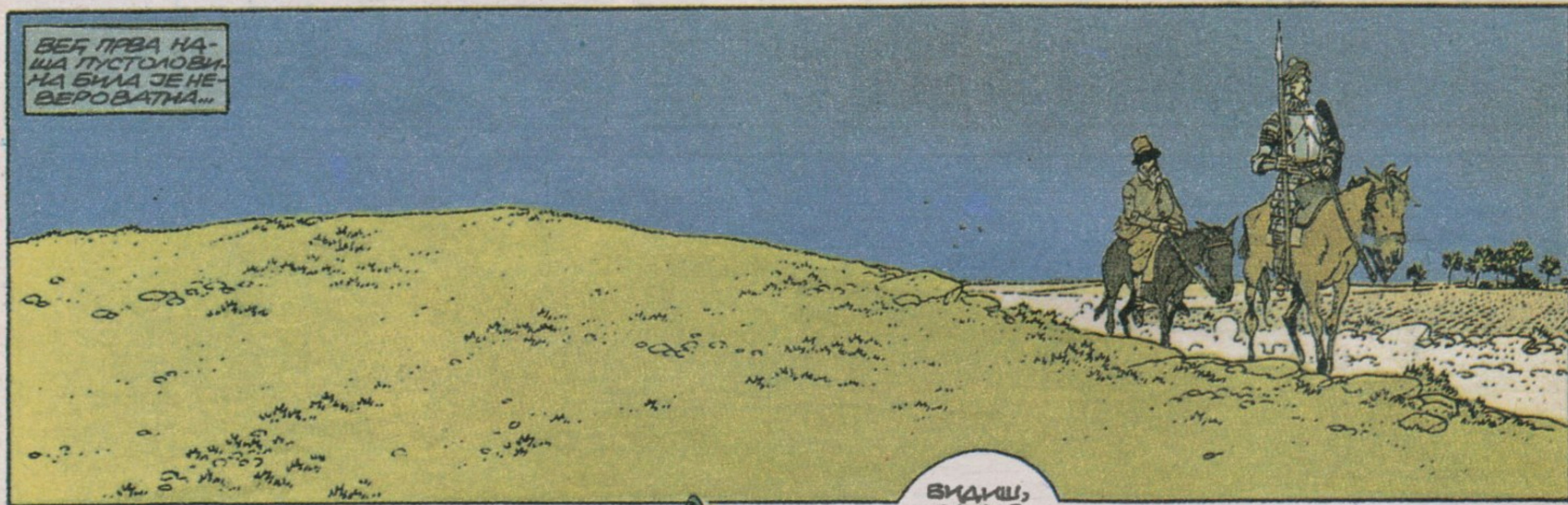
ПОПУЛТАРНИ
ЗАБАВНИК

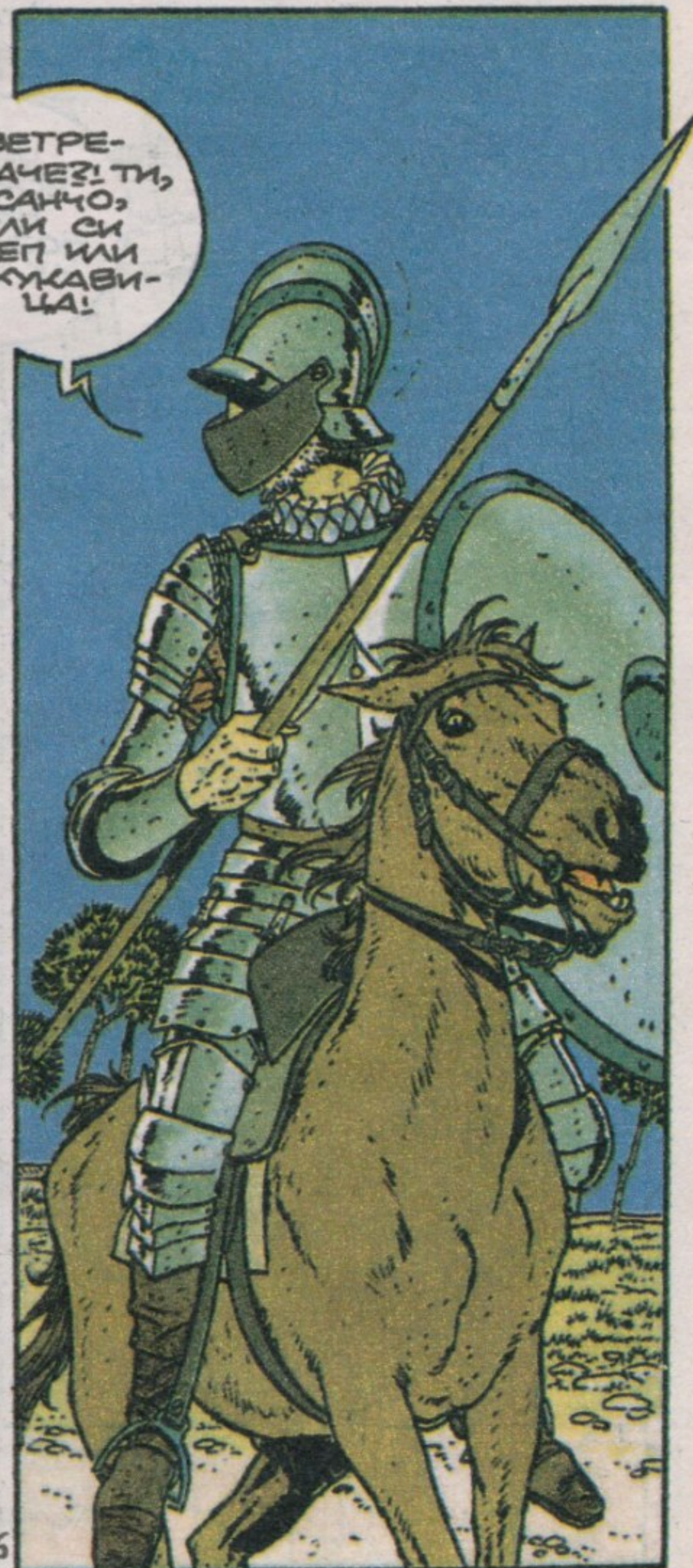
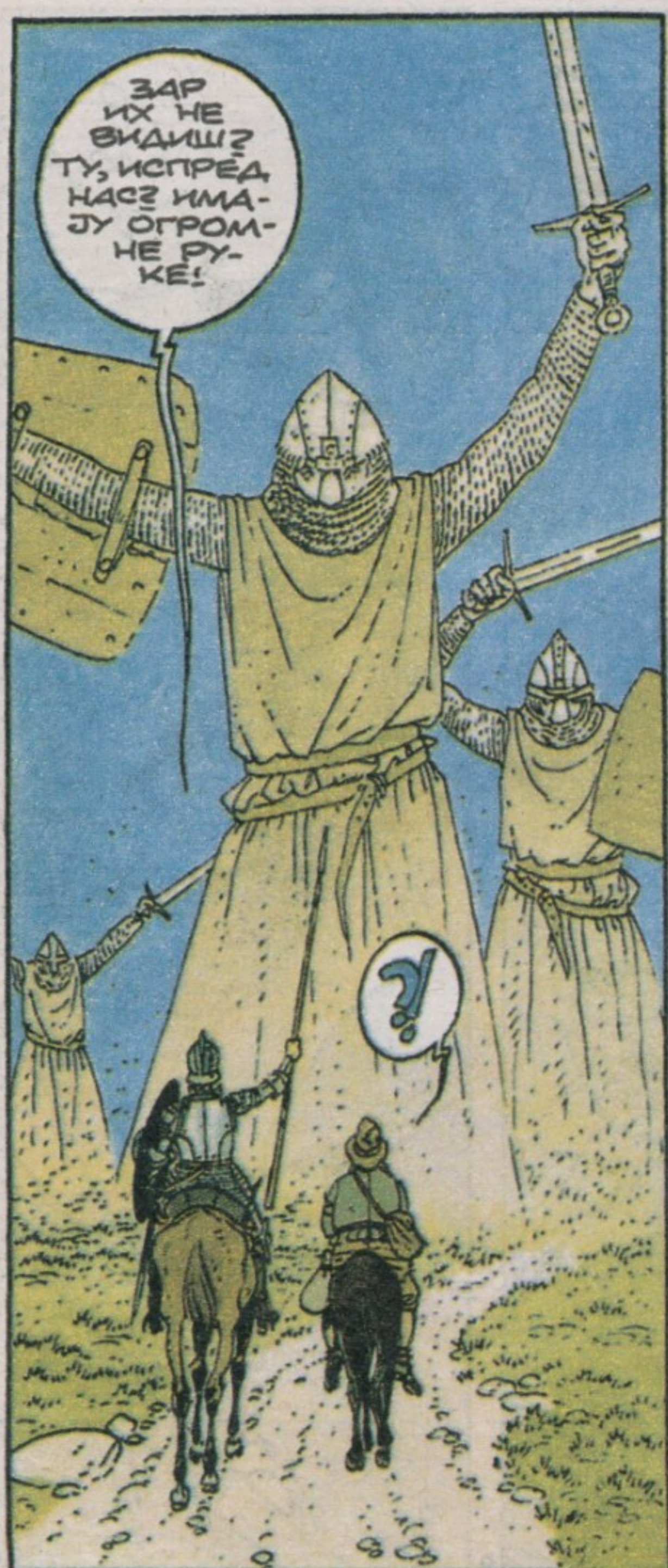
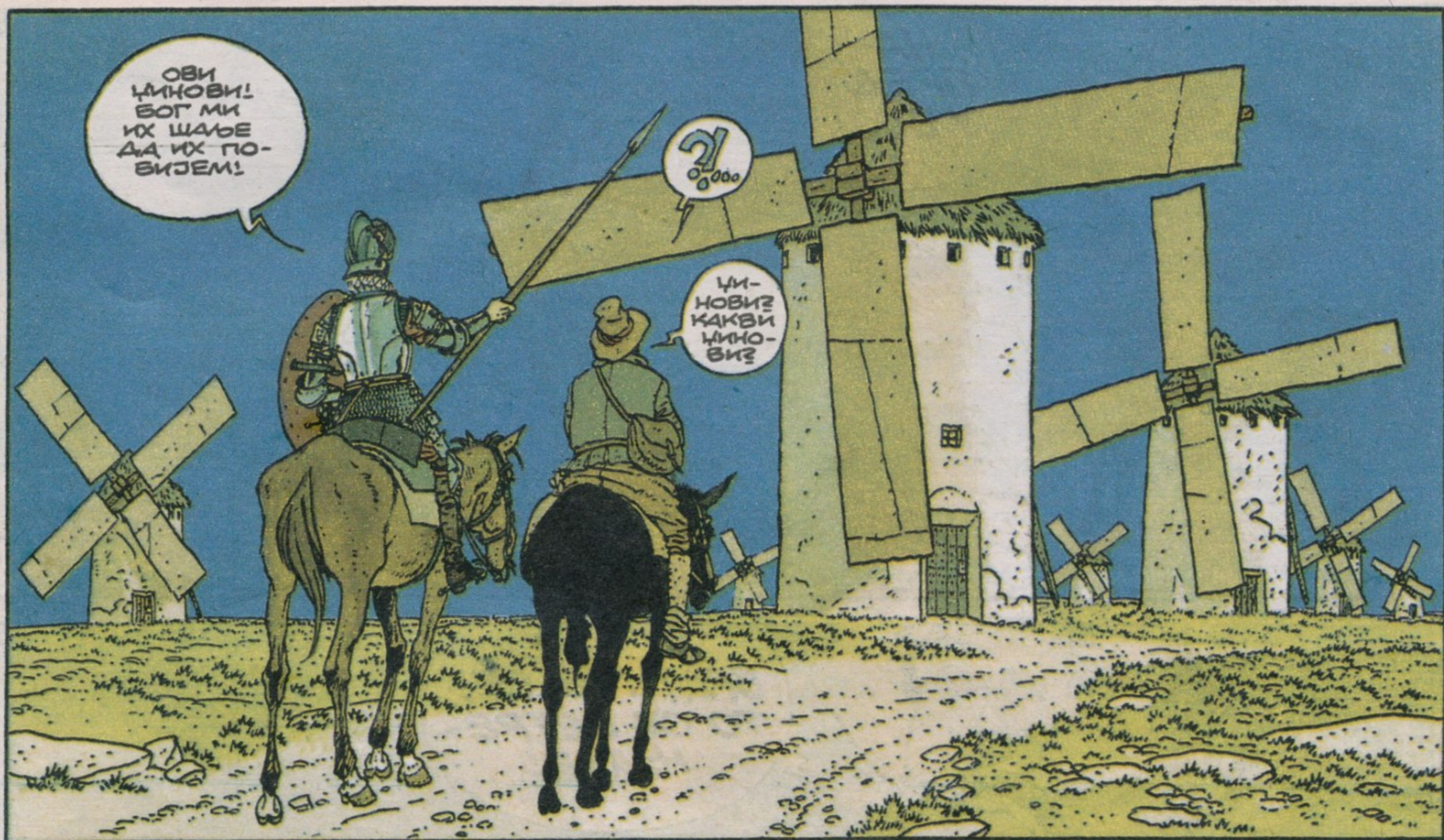
ЈЕДНО ШПАНСКО СЕ-
ЛО ПРЕ ЧЕТИРИ ВЕКА...

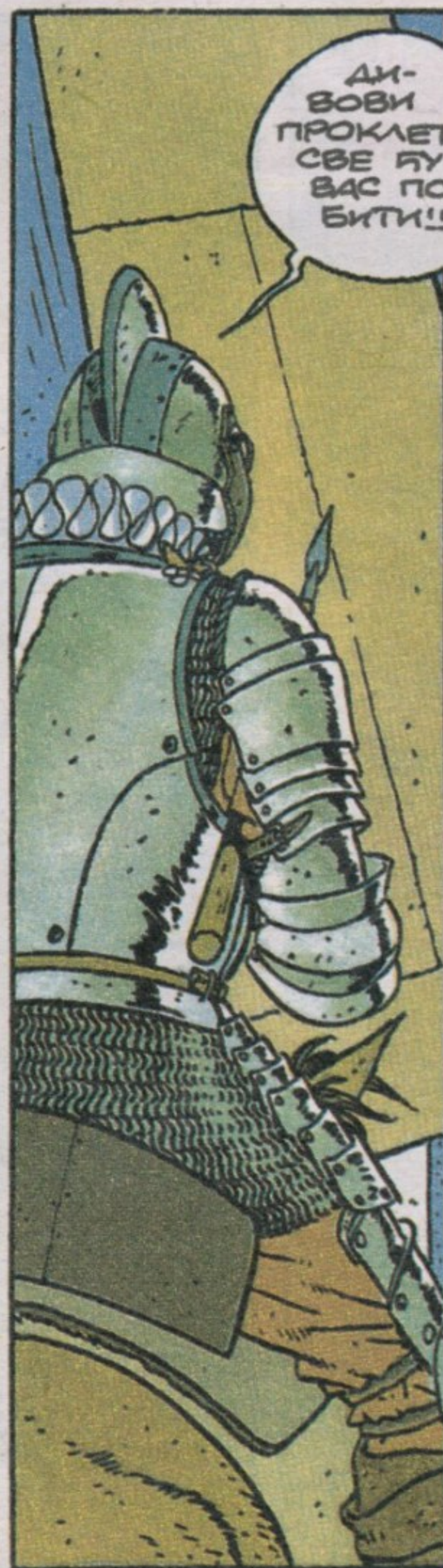
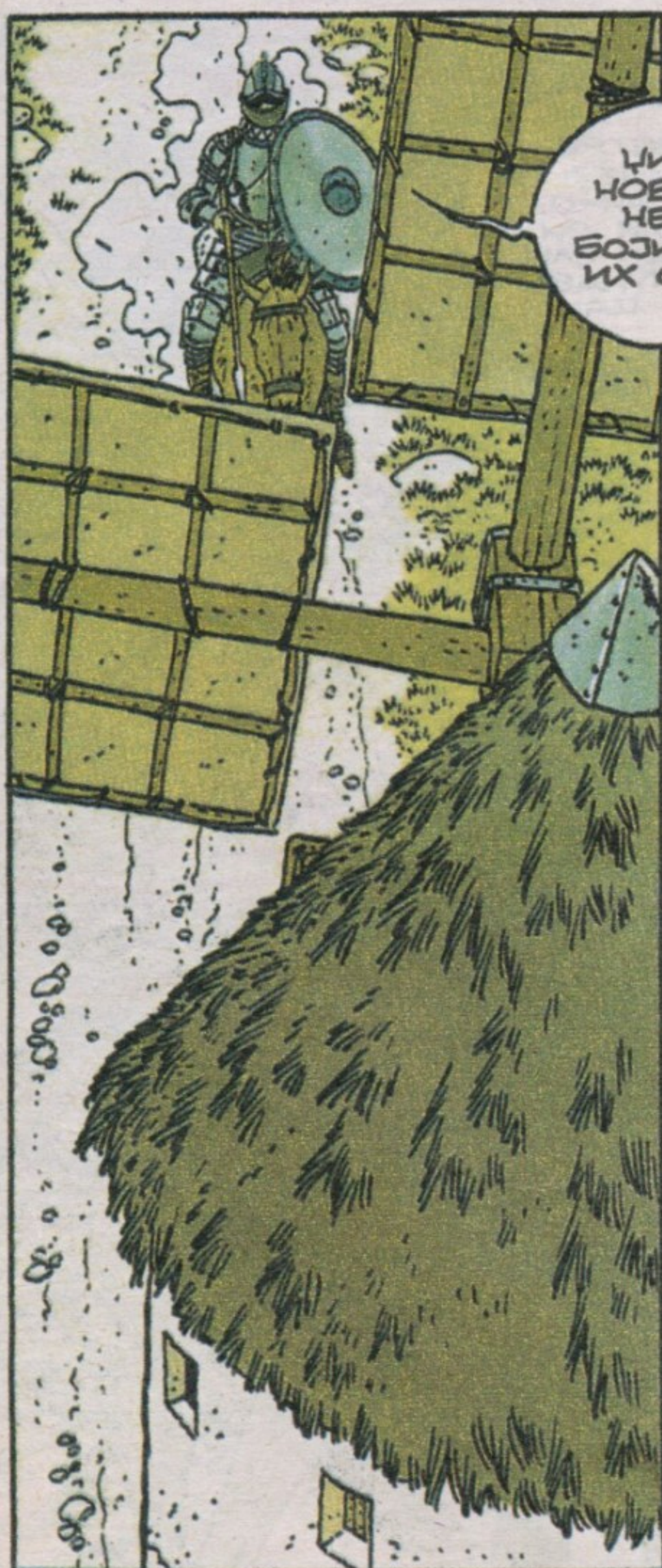
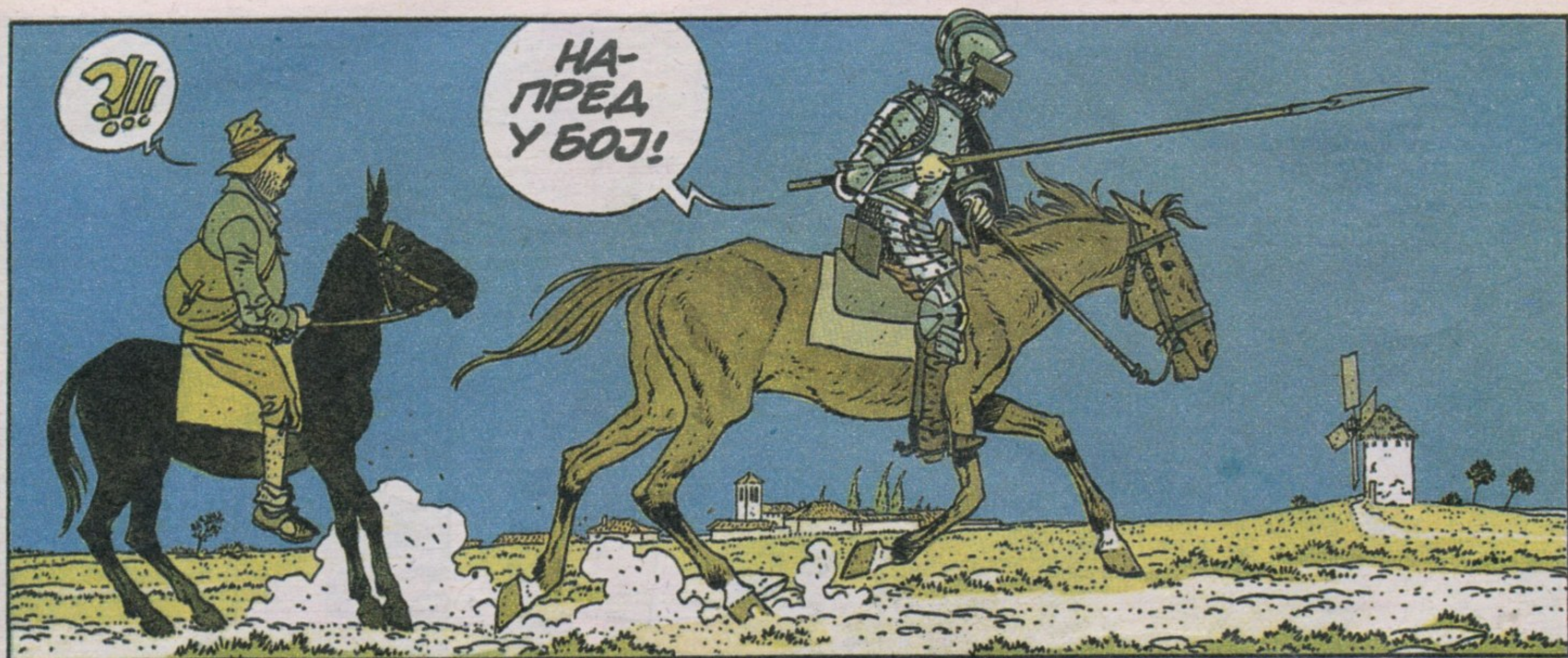

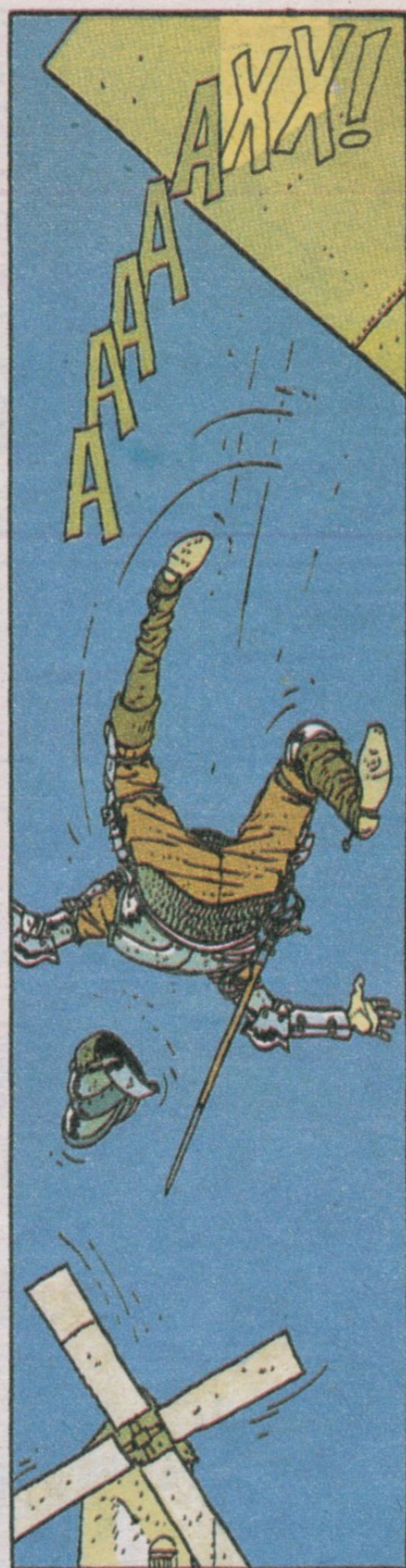
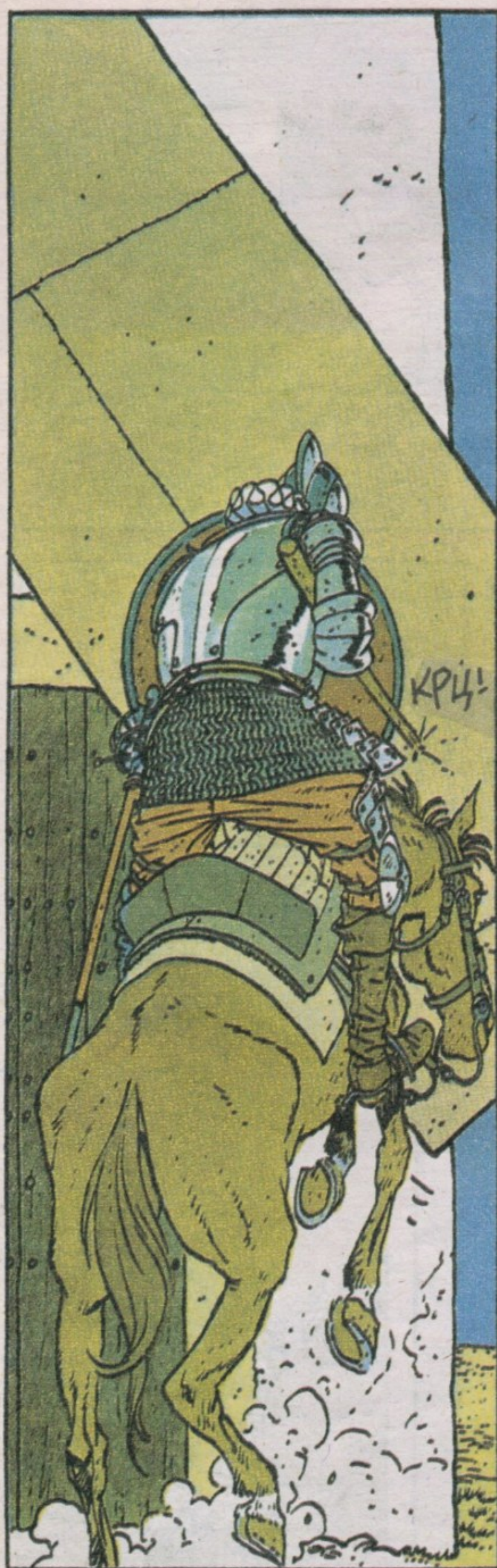

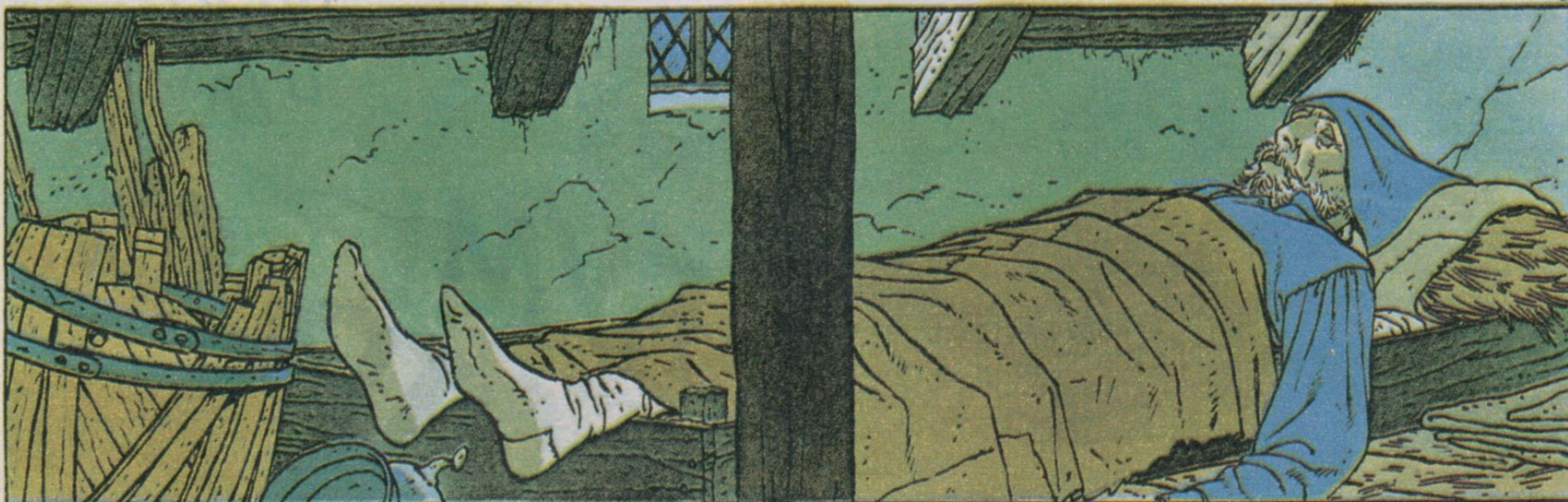

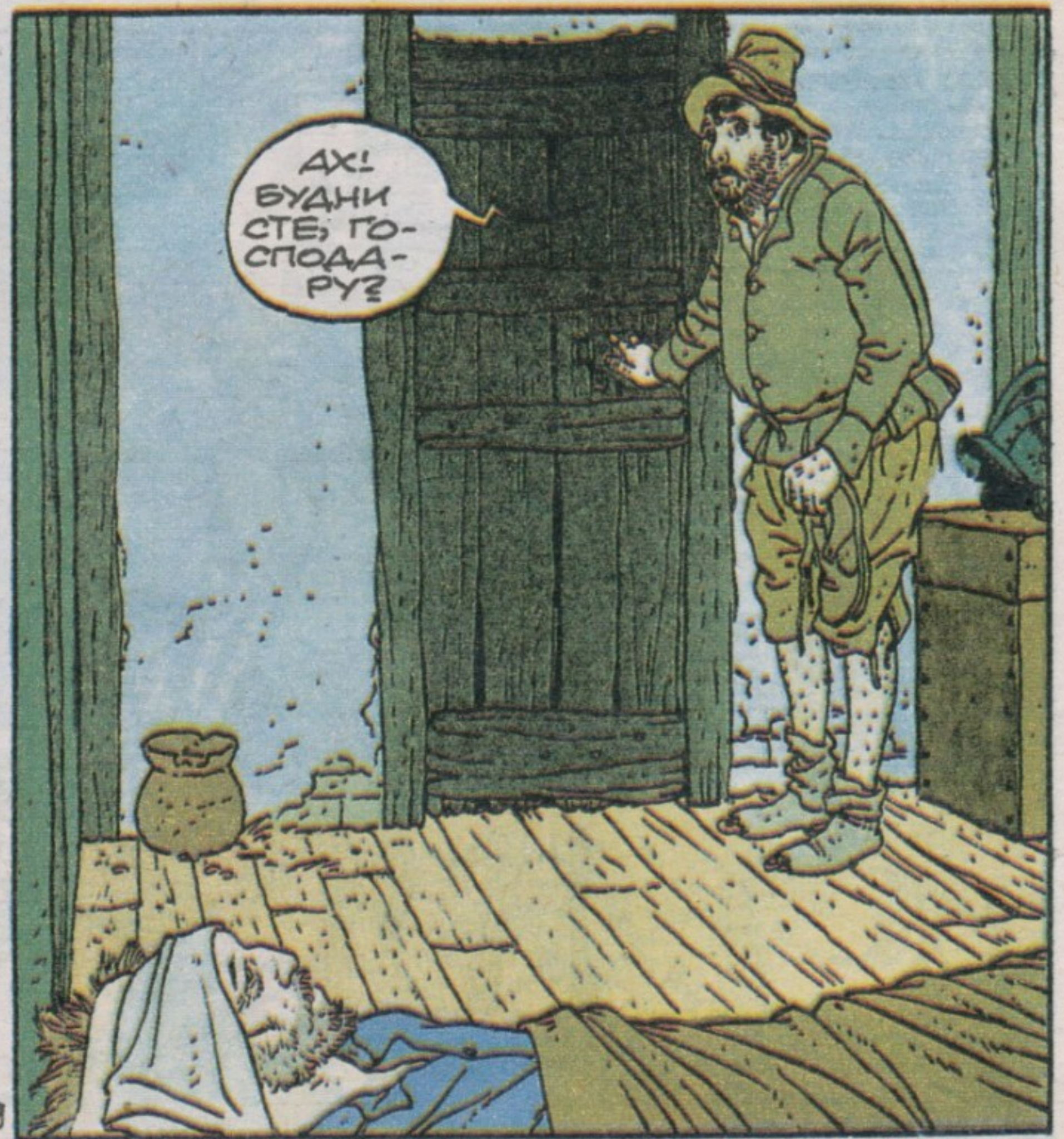
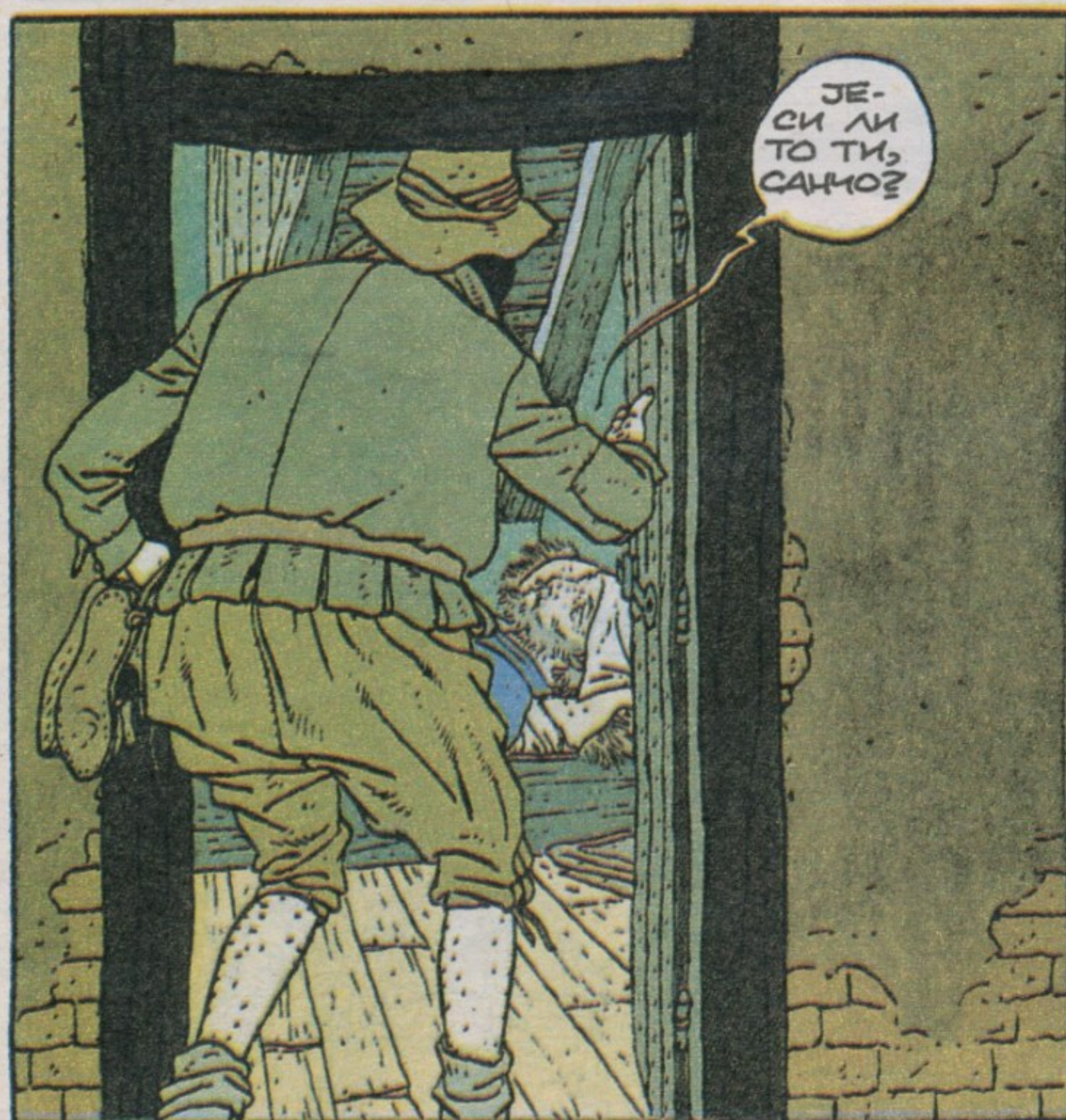
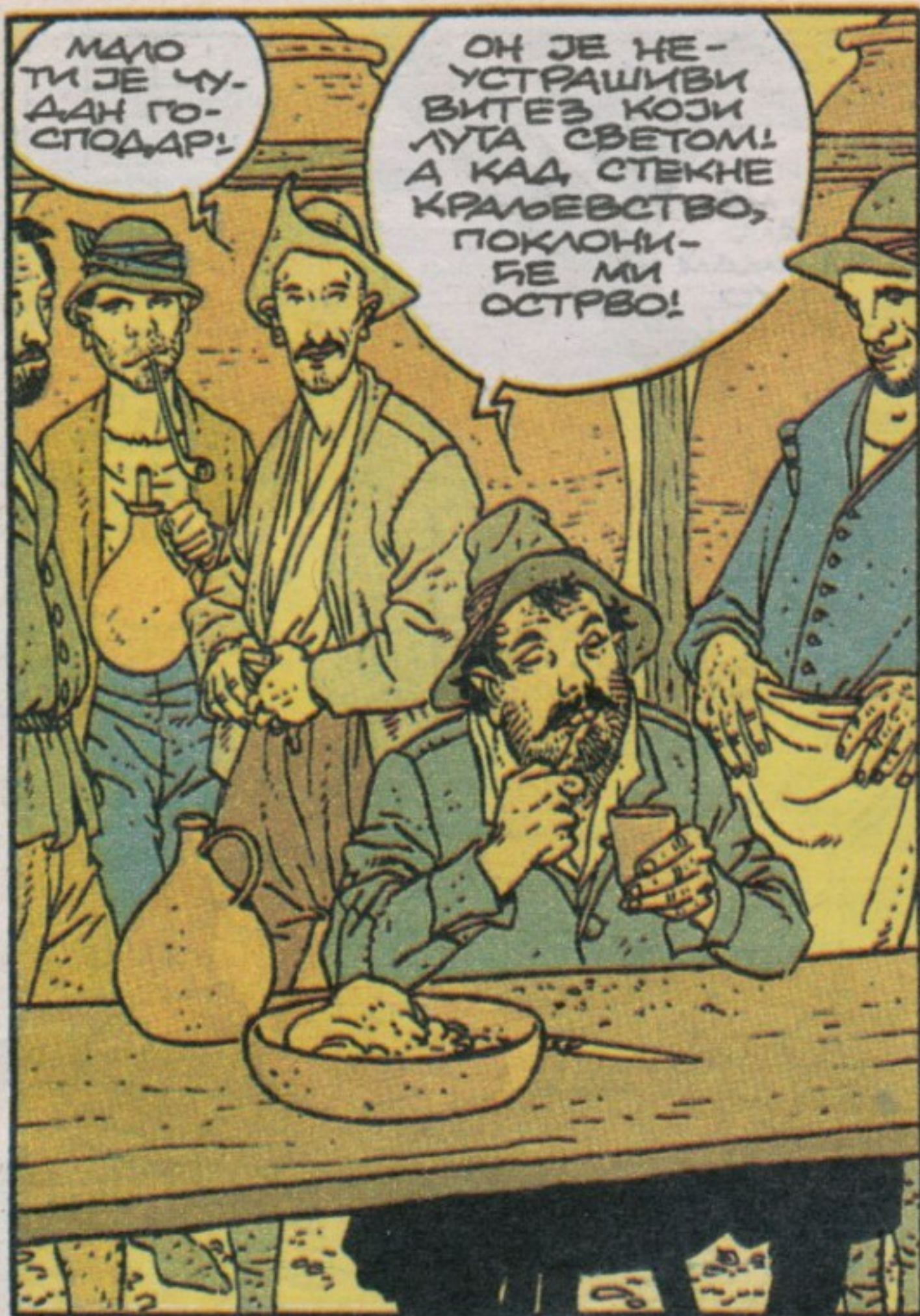

ПО-
СТОЈАО ЈЕ
ВИТЕЗ ОД
ПЛАМЕНЕ СА-
БРЕ, ПОСТОЈАО
ЈЕ ВИТЕЗ ОД
ЈЕДНОРОГА
И ВИТЕЗ ОД
ГРИФОНА-

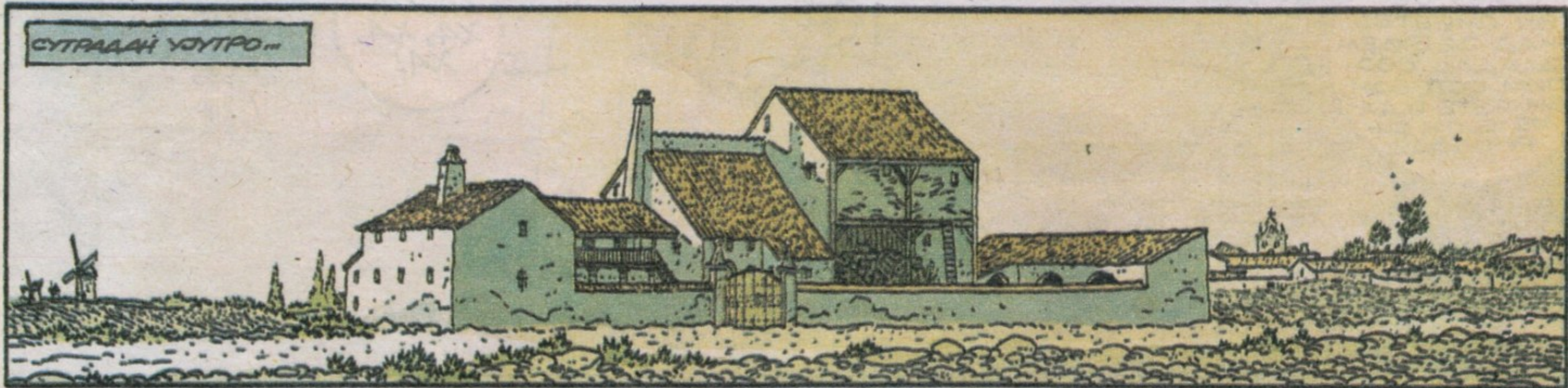

„СВИ НЕ-
КАДАШЊИ
ВИТЕЗОВИ
ИМАЛИ СУ
ИМЕНА!

И
ЈА МО-
РАМ
ДА ИМАМ
НЕКО
ИМЕ!!!

О
ТОМЕ
ЋЕМО
СУТРА, ГО-
СПОДАРУ!
ОЧИ МИ СЕ
СКЛА-
ПАЈУ!

СУТРАДАН УЈУТРО...

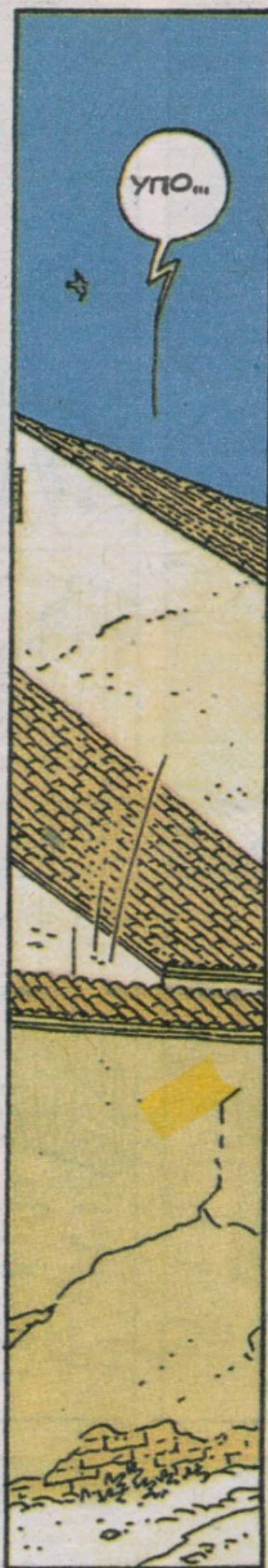
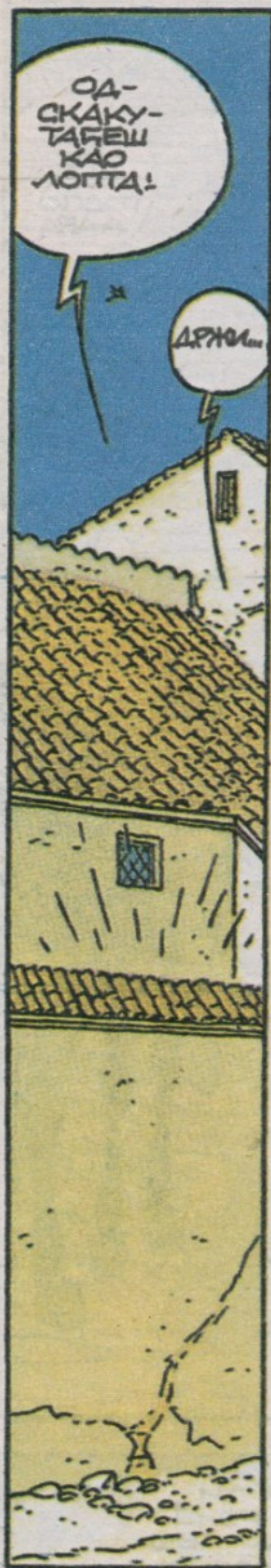
МОЈ НЕВЕРО-
ВАТНИ
ГОСПОДАР
ВЕЋ ЈЕ БИО
У СЕДЛУ, АЛИ
ЈЕ ЈОШ ТРА-
ГАО ЗА ИМЕ-
НОМ!

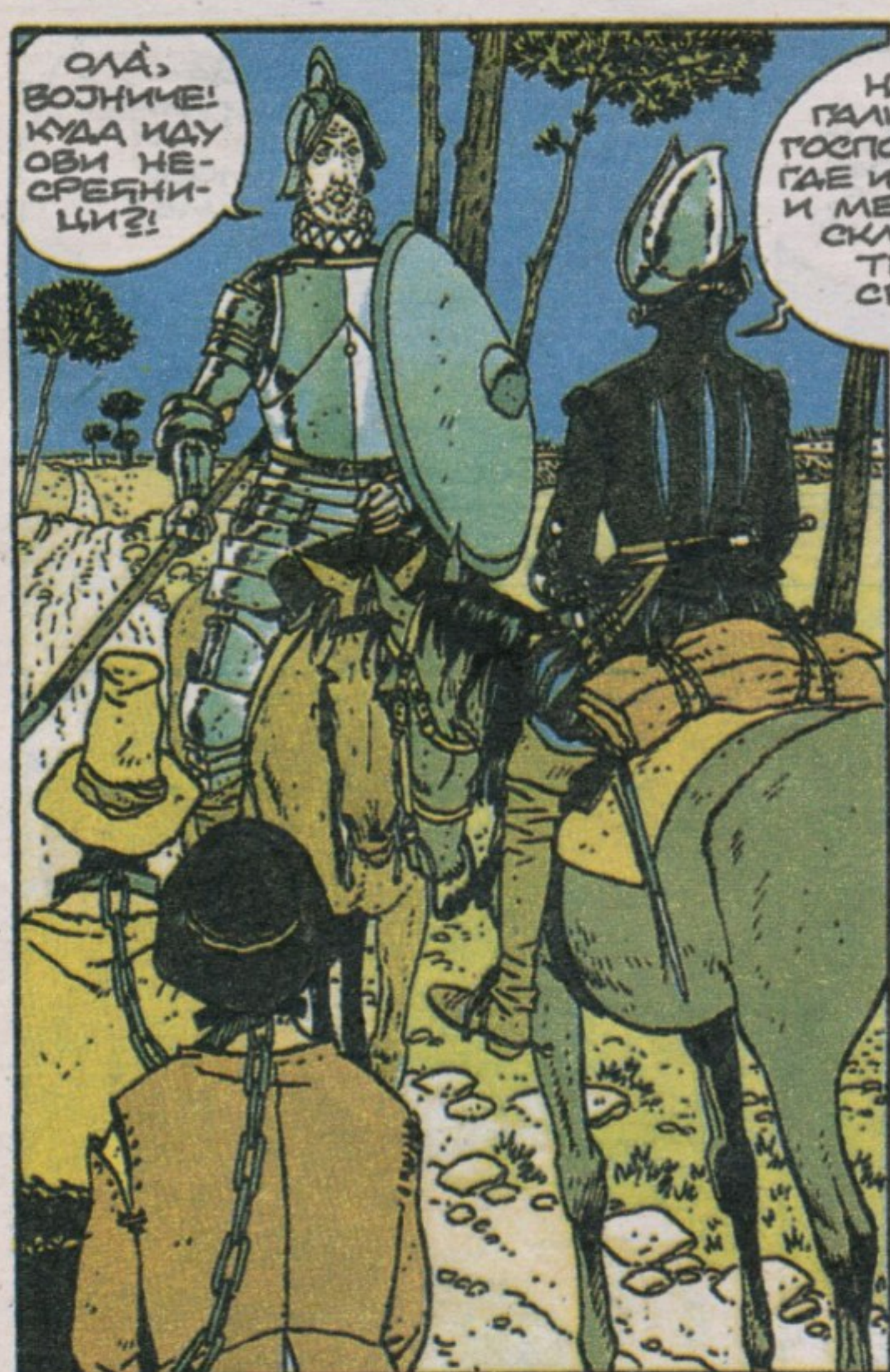

ГОСПО-
ДИНЕ ВИТЕ-
ЖЕ, НЕБЕТЕ
ЗАБОРАВИ-
ТИ ДА МИ
ПЛАТИТЕ,
ЗАР НЕ?

ДА
ПЛА-
ТИМ?

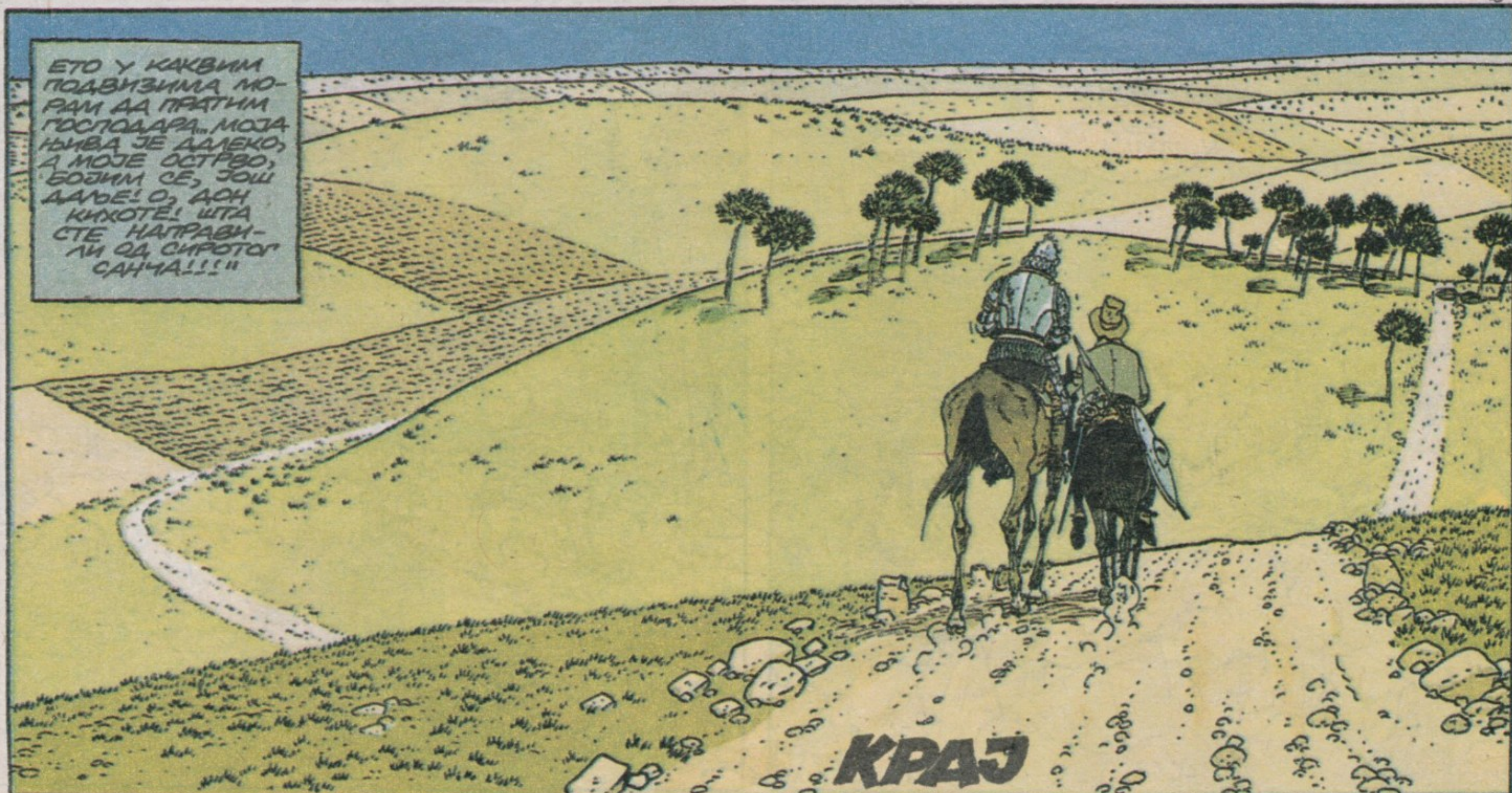
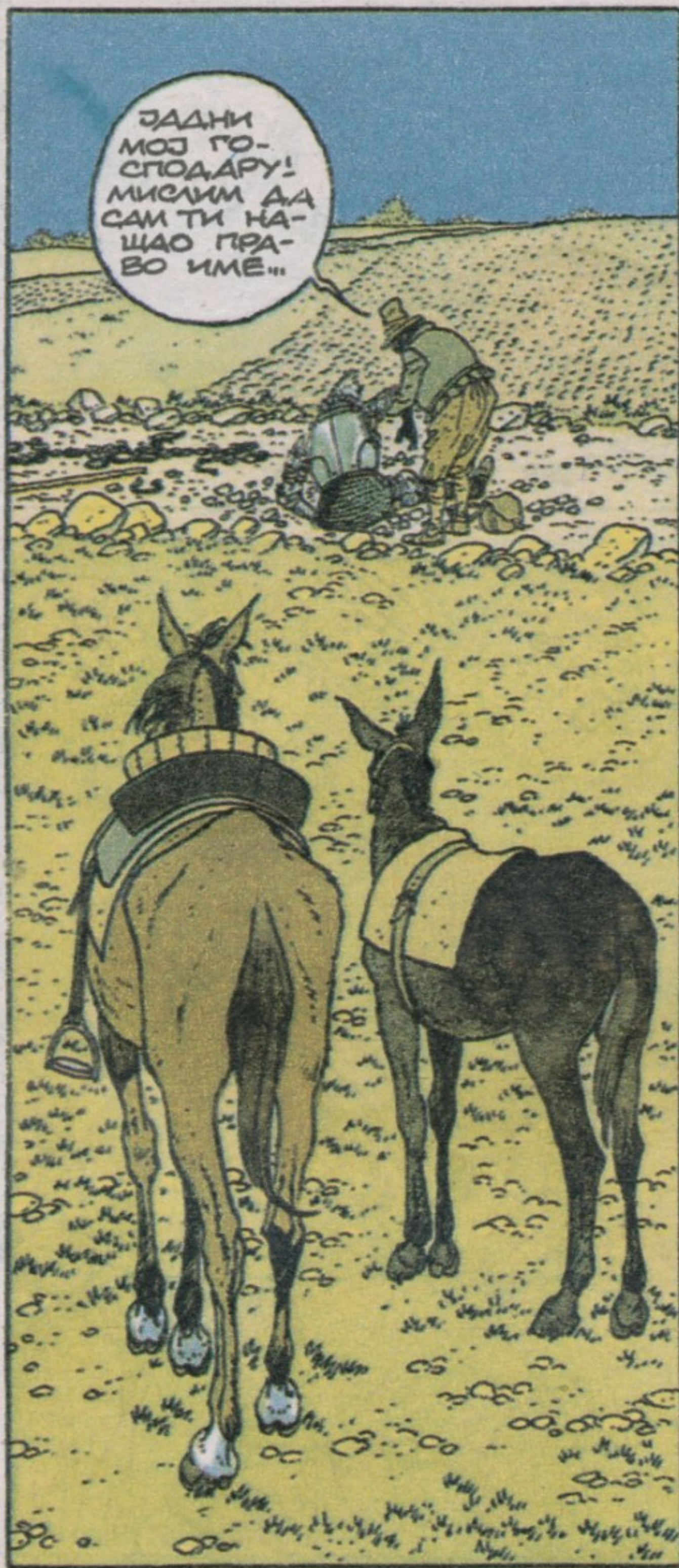

Илустровао Добросав Боб Живковић

„ПУТУЈТЕ САМО У ОРГАНИЗАЦИЈИ ВЕНЕЦИЈАНСКИХ АГЕНЦИЈА!“ НИ ГОВОРА! ОВО НИЈЕ РЕКЛАМА ОГЛАШЕНА ПРЕКО ИНТЕРНЕТА! ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ, „ПУТОВАЊЕ ПРЕКО ВЕНЕЦИЈЕ“ БИЛА ЈЕ НАЈПОЗНАТИЈА КРИЛАТИЦА КОЈА ЈЕ КРУЖИЛА ПО ВЕЛИКИМ ГРАДОВИМА ЕВРОПЕ 15. ВЕКА ХВАЛЕКИ УСЛУГЕ И САВРШЕНО ОСМИШЉЕНА ПУТОВАЊА БРОЈНИХ АГЕНЦИЈА ДРЖАВНОГ ВЕНЕЦИЈАНСКОГ ПУТНИЧКОГ ПРЕДУЗЕКА. МЛЕТАЧКА РЕПУБЛИКА БИЛА ЈЕ ПОЗНАТА ПО СВОЈИМ РАСКОШНИМ ПУ-

ТОВАЊИМА КОЈА НИСУ, КАО ДО ТАДА, ПРЕДУЗИМАНА САМО ИЗ ДУБОКИХ ВЕРСКИХ ПОБУДА, НА ХОДЧАШКА СВЕТИМ МЕСТИМА, ВЕК И ИЗ ЖЕЉЕ ДА СЕ УПОЗНАЈУ ДРУГЕ ДАЛЕКЕ ЗЕМЉЕ, ПА И ДА СЕ, БОЖЕ МОЈ, СКОКНЕ И ДО СВЕТЕ ЗЕМЉЕ.

ЦЕНЕ, СВАКАКО ВИСОКЕ, ОБУХВАТАЛЕ СУ СВЕ УСЛУГЕ КОЈЕ СЕ ПОДРАЗУМЕВАЈУ НА ЈЕДНОМ ТАКВОМ ПУТОВАЊУ, ЧЕСТО ПО ЦЕЛОЈ ЕВРОПИ, А НАЈВАЖНИЈИ ЊИХОВ КВАЛИТЕТ ХВАЉЕН ЈЕ КАО „НАЈСИГУРНИЈЕ ПУТОВАЊЕ ПОТПОМОГНУТО ОД СТРАНЕ

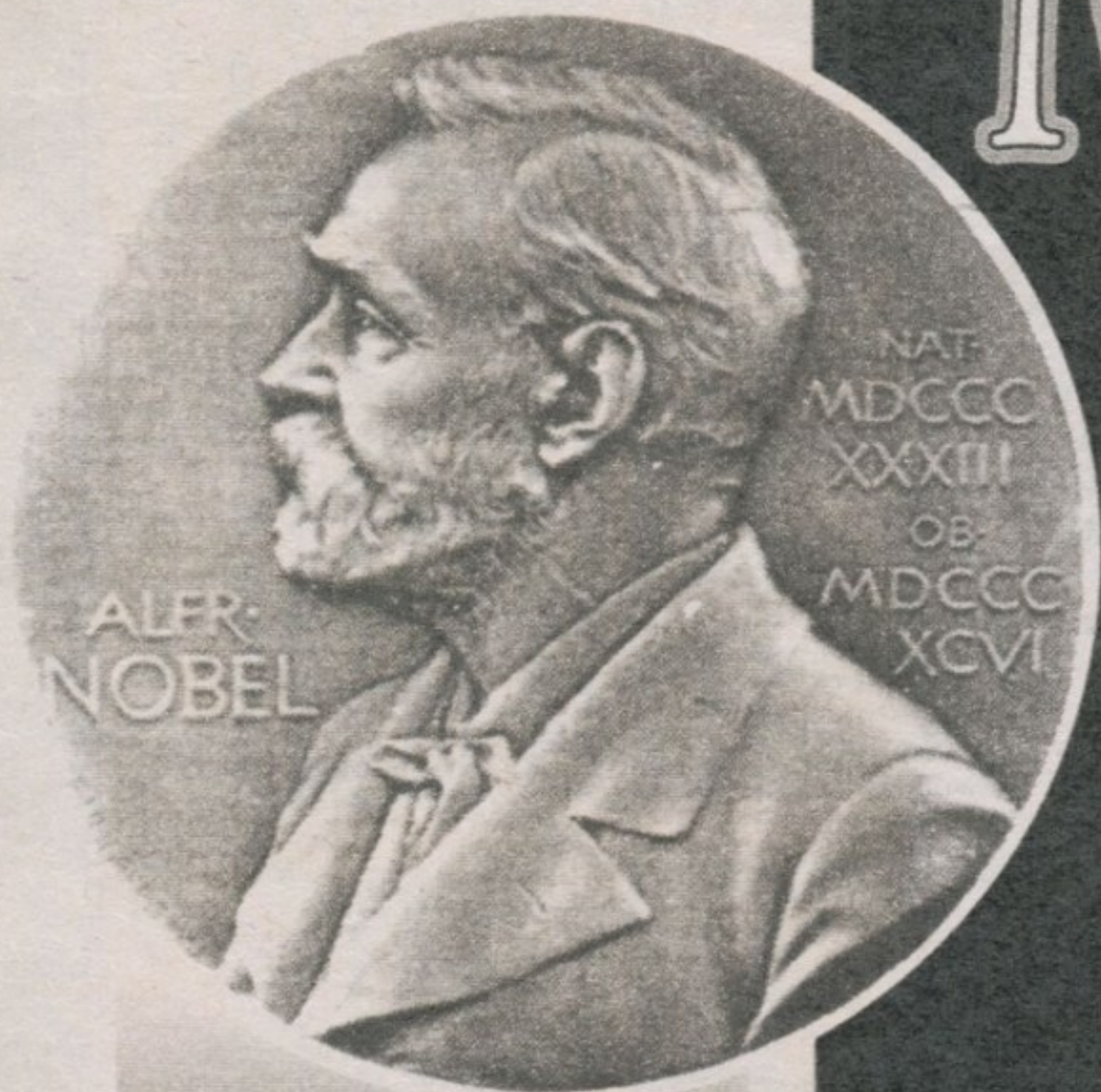
МЛЕТАЧКЕ РЕПУБЛИКЕ“ ШТО ЈЕ У РЕКЛАМИ ЗВУЧАЛО КАО НАЈВЕКА ГАРАНЦИЈА. ОСИМ ТОГА, У 15. ВЕКУ ГОТОВО СВАКО ЈЕ ЗНАО ДА СЕ ВАЉА ЧУВАТИ ПУТНИЧКИХ АГЕНЦИЈА ИЗ ПИЗЕ ИЛИ ЂЕНОВЕ – УКОЛИКО НЕ ЖЕЛИ ДА ЗАВРШИ ЖИВОТ КАО АРАПСКИ РОБ.

ЕВО ЈЕДНЕ ОД РЕКЛАМА ИЗ 15. ВЕКА КОЈА ЈАСНО КАЗУЈЕ ЗАШТО ВАЉА ПУТОВАТИ САМО СА ВЕНЕЦИЈАНСКИМ ПОСЛЕНИЦИМА, И ИЗ КОЈЕ МОЖЕ ШТОШТА И ДА СЕ НАУЧИ■

С. Н.

● Нобелове награде за физику, хемију, медицину или физиологију, књижевност и за допринос миру први пут су додељене 10. децембра 1901. године, пет година после смрти Алфреда Нобела, шведског хемичара и инжењера, проналазача динамита и других још снажнијих експлозива. Тој првој свечаности присуствовало је само сто педесет гостију и то само мушкараца. На стогодишњицу ове, сада најзначајније, светске награде (о чему је „Забавник“ писао крајем новембра 2001. године) у Велику концертну дворану у Стокхолму било је позвано 1800 званица, међу њима и 255 нобеловаца, колико их је остало међу живима.

● До сада је Нобелову награду за физику, хемију, медицину или физиологију, књижевност, за допринос миру, а од 1969. године и за економију, добило 733 људи из 49 земаља света. Највећи број награда добили су држављани Сједињених Америчких Држава (263), следе Бри-

Нобелова златна медаља за књижевност, лице...

танци са 112 награда, Немци 76, Французи 49, Швеђани 30.

● Иво Андрић је 1961. године постао (и остао) једини Југословен који је добио ову награду. Наша земља није једина која има само једног нобеловца. Књижевник Габријел Гарсија Маркес једини је Колумбијац који је 1982. године добио ову угледну награду, а Кофи Анан једини је представник Гане који је овећан Нобеловом наградом (Анану и Уједињеним нацијама, на чијем је челу, 2001. године додељена је награда за допринос миру).

● Иван Алексејевич Буњин (1870–1953) добио је 1933. године Нобелову награду за књижевност и једини је нобеловац који се води као особа без државе. Пореклом Рус, у

тренутку када је добио ову награду живео је као апатрид – лице без држављанства – у Француској.

● Први добитник Нобелове награде за књижевност 1901. године био је Рене Франсоа Арман, познатији као Сали Прудон. Када је велики руски

И то је, и то је...

НОБЕЛОВА НАГРАДА

ДОМ
МИ ЈЕ
ЦЕО
СВЕТ

писац Лав Николајевич Толстој (1828–1910) сазнао да је овај француски писац, чије се име не налази ни у већим енциклопедијама, добио награду, толико је био огорчен да је изјавио да више не жели да зна за ову награду.

● Прва жена која је 1905. године добила награду за допринос миру била је баронеса Берта Софија Фелисита фон Сутнер у коју је Алфред Нобел изгледа био заљубљен. Ова Аустријанка је, као и Нобел, годинама живела у Русији из које је, заједно са супругом, писала за аустријске новине о страхотама Кримског рата.

● А ко је прва жена добитник Нобелове награде? То је Марија Кири (1867–1934). Ова француска научница не само да је прва жена нобеловац, већ и прва дама која је постала двоструки лауреат – 1903. године, заједно са супругом Пјером, добила је Нобелову награду за физику, а 1911. награда је припала само њој, и то за хемију. И Ирена Жолио-Кири, кћерка Марије и

... и наличје

Пјера, заједно са супругом Фредериком, 1935. године добила је Нобелову награду за допринос атомској физици.

● Најмлађи нобеловац у историји ове награде је Вилијем Лоренс Брег. Када је са оцем Вилијемом Хенријем Брегом 1915. године добио награду за физику, имао је двадесет пет година.

● Фриц Хабер добио је 1915. године Нобелову награду за хемију и тада су многи довели у питање избор Нобеловог комитета зато што се

знало да је Хабер учествовао у изради отровних гасова током Првог светског рата.

● Године 1921. Алберт Ајнштајн није добио награду за своју чувену теорију релативитета, него за рад на фотоелектричном ефекту.

● Швајцарски биохемичар Пол Херман Милер награђен је 1948. године за успехе на пољу медицине, у вези са употребом ДДТ прашка у борби с инсектима који изазивају опаку болест – маларију. Иако је употреба овог инсектицида у међувремену забрањена, Светска здравствена организација сматра да је током година док се ДДТ још користио спасено око двадесет пет милиона људских живота.

● Линас Полинг (или Лајнес Полинг, како је код нас познатији), амерички хемичар, 1954. године добио је Нобелову награду за хемију, а 1962. године за допринос миру. Овенчан је наградом за мир упркос настојањима многих чланова америчке владе да спрече Полингову кандидатуру јер се сматрало да је овај угледни научник настројен прокомунистички, што се у САД сматрало великим грехом.

● Нобелову награду за књижевност 1964. године добио је француски писац и филозоф Жан Пол Сартр. Одбио је да прими награду уз објашњење да је неправична јер не обухвата писце свих нација и различитих уверења. Не-

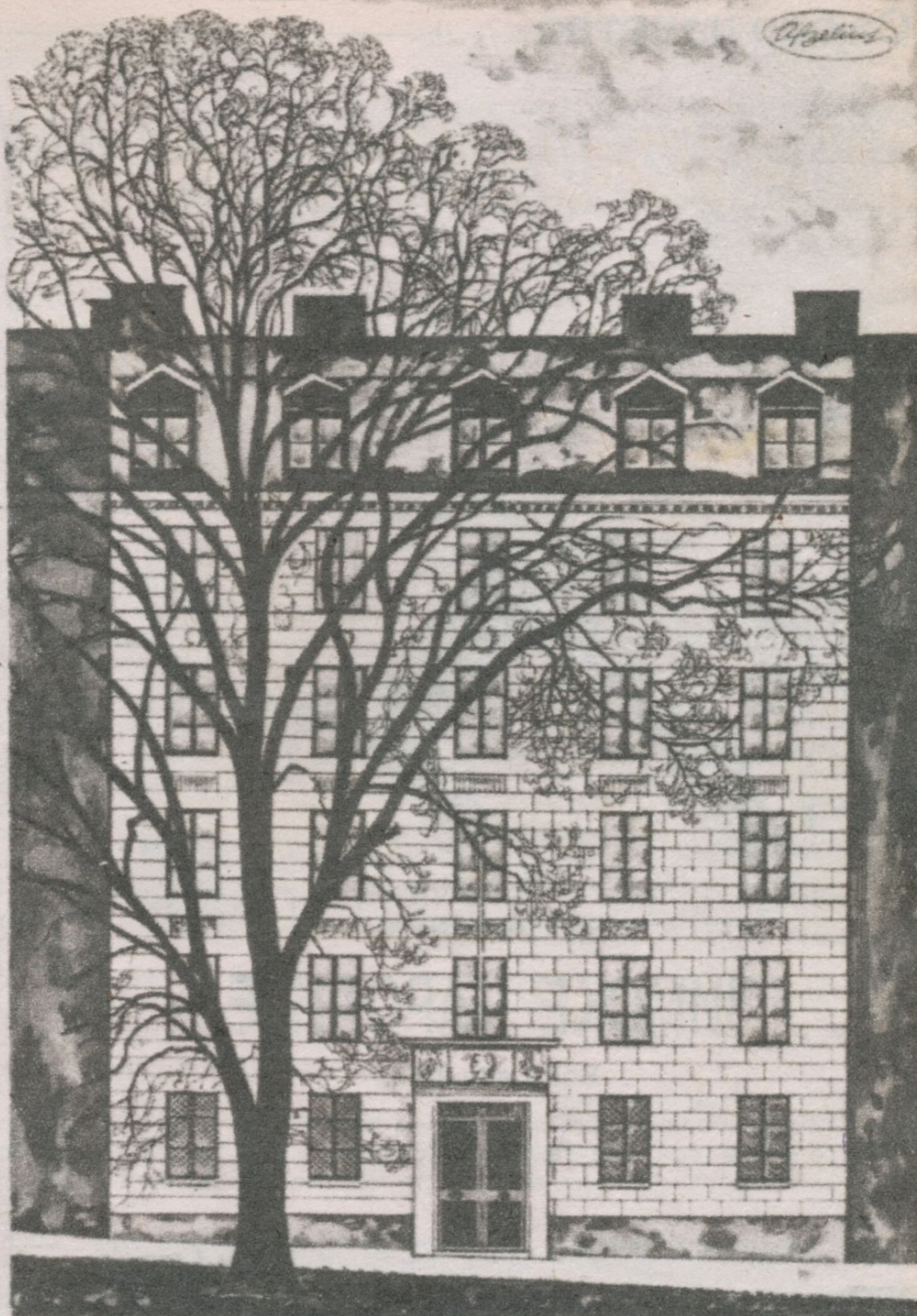
колико година касније Сартр се предомислио и затражио да добије новац из Нобеловог фонда.

● Први писац који је добио Нобелову награду за књижевност, а није био Европљанин, јесте Индус Рабиндранат Тагоре (1861–1941). Награду је примио 1913. године.

● Година 1939. памтиће се у аналима Нобелове награде као година када су одбијене чак две награде – за хемију и медицину. Адолф Бутенант и Герхард Домаг, под утицајем нацистичког вође Адолфа Хитлера, били су приморани да је одбију.

● Поводом тристоте годишњице од оснивања, Централна банка Шведске установила је 1968. године награду за економију која је, као шеста, придру-

Кућа
Алфреда
Нобела
у Стокхолму...

... и његова
лабораторија
у Санрему

жена осталим Нобеловим наградама. Има исту новчану вредност (данас је то сума од око милион долара) и доде-

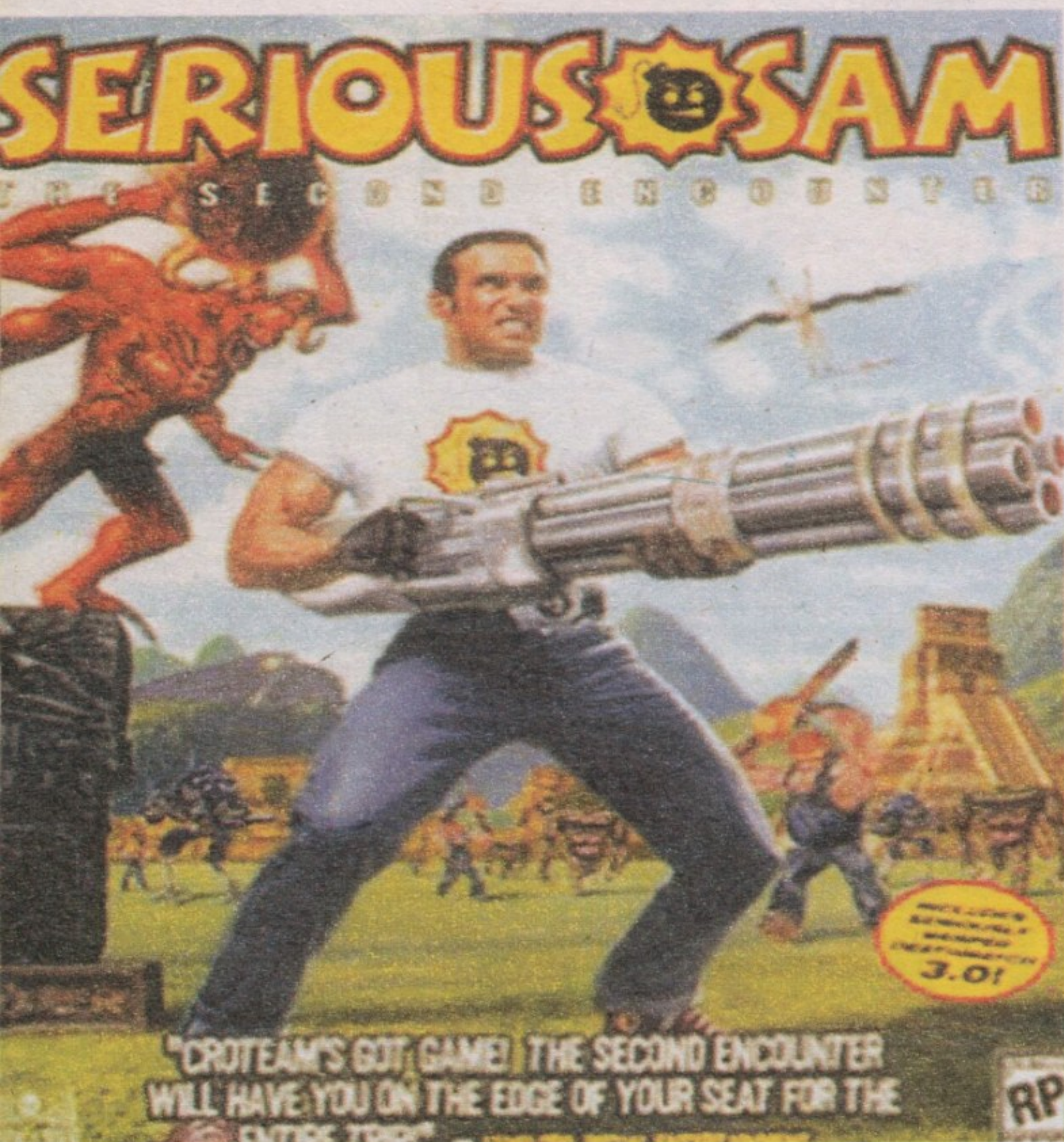
љује се од 1969. године. До сада је није добила ниједна жена, ако се не рачуна 1995. Те године Нобелова награда за економију припала је Роберту Лукасу, професору на Универзитету у Чикагу. Износ од око милион долара он је морао да подели са бившом супругом зато што је тако изричито стајало у бракоразводној парници. Госпођа Лукас, која се седам година пре тога развела од свог супруга Роберта, натерала је адвоката да у документ о разводу унесе клаузулу да ће она, уколико јој бивши супруг добије ово високо признање, с њим поделити новчани износ награде. Роберт Лукас пети је по реду професор са овог универзитета који је добио награду из области економије.

● Средња школа у њујоршком предграђу Бронксу може да се похвали као школа из које је изашао највећи број нобеловаца – чак петорица.

● Иако у свету постоји најмање три стотине награда за допринос миру, ниједна није толико позната као Нобелова.

● Алфред Нобел (1833–1896) сматрао је да је цео свет његова домовина. Остало је забележено да је једном изјавио: „Дом ми је тамо где радим. А ја радим свугде.“ Није зато необично што је у тестаменту изричито захтевао да награда која носи његово име буде међународна.

● Ако желите да сазнате још неке податке о Нобеловој награди и добитницима, можете да се укључите на сајт: www.nobel.se ■ **В. С.**

ЗИМСКЕ ЧАРОЛИЈЕ

Salt Lake 2002

Постоји велики број игара чија је тема иста – зимски спортови. То су углав-

ном игре у којима је био симулиран само један спорт, међутим, са новим

MAMA, JA SAM ДРВОСЕЧА!

„Serious Sam: The Second Encounter“

„Озбиљни“ Сем се вратио! Другачије изгледа, али ту је његов стари добри смисао за хумор. „Croteam“ и овога пута је успео да направи узбудљиву игру. Нису променили много тога, међутим, извесне ситнице су донеле потпуно нови доживљај.

Уз стари богати арсенал Млади Сем има на располагању само три нова оружја, а то су моторна тестера (Семов детињаст коментар: „Look Mum, I am a lumberjack“), бацач пламена („You are all fiered“) и снајпер са ласерским навођењем.

Семов задатак је да спасе садашњост тако што ће отићи у будућност како би по сваку цену донео талисмане; они су неопходни у борби против чудовишта која су окупирали свет.

Место збивања је Египат прошлости и будућности.

Задатак играча значи није лак. Он мора, ни мање ни више, некако да спасе свет! Спречаваће га многобројни нови и стари непријатељи којих на неким местима има превише, што је и мана ове одличне игре.

Графика је остала иста, дакле, веома је добра, али будући да је и у прошлом делу била одлична, није било потребно мењати је. Звук је изванредан, док се „Озбиљни Сем“ не може похвалити нарочито успешном музиком ■

Оцена: 86%

Жанр: FPS

(First Person Seat)

Препорука: P/III, 800 Mhz, 128 Mb RAM, 3D 32 Mb RAM

А. И. Р.

издањем „Eidos“, „Salt Lake 2002“ случај је потпуно другачији. Играч на располагању има шест дисциплина, а то су: спус, сноуборд, слалом, акробатски скокови, ски скокови и боб.

Подразумева се да имате могућност да се определите за једну од шеснаест репрезентација (нажалост, ни у виртуелној стварности нема наших). Можете играти на четири начина: олимпијски, турнирски, класични и слободни. Интерфејс је прилично добро дизајниран и брзо ћете се навићи на њега. Контроле, иако их има само неколико (углавном ћете користити само стрелице и enter), нису сасвим добро прилагођене. Јер, колико год били пажљиви, контроле ће и даље бити осетљиве; ако случајно будете

држали курсор мало дужи (поготово у сноуборду), бићете дисквалификовани и мораћете да кренете испочетка. Коментатор који вас прати је савршен мада говори само најосновније податке. (Када би се тог правила држали и наши ТВ коментатори!) Графика је одлична, што је заслуга компјутерске фирме „Eidos Interactive“, иначе познате по одличним пуцачким играцама.

Иако нисам неки љубитељ симулација зимских спортова „Salt Lake 2002“ једноставно нисам могао да оставим (иако нисам био баш успешан). То је свакако једна од најбољих симулација зимских спортова икада направљених ■

Жанр: спортска симулација

Оцена: 93%

Препорука: P/III, 800 Mhz, 128 Mb RAM; 3D 16 Mb RAM

А. И. Р.

ВАМПИРИ У ЗОРУ

From Dusk Till Dawn

Године 1996. Роберт Родригез режирао је хорор филм „From Dusk Till Dawn“ („Од сумрака до свитања“). Али, овај филм није постигао посебан успех код публике. Може се рећи да га топ-листе гледаности нису ни приметиле. Али, са компјутерском игром која се појавила пет година касније случај је био изгледа потпуно другачији.

Игра доноси причу сасвим другачију од оне филмске. Опасни криминалци пребачени су у савремени затвор у коме чами неправедно осуђени главни јунак. Међу лошим момцима налази се извесни Вилсон кога ће чувари убрзо убити. Међутим, када му буду опипали пулс, схватиће да се Вилсон већ претворио у вампира. Чувару ће муњевито одгристи руку, узети његову пушку и убити све

присутне. Тада ће се открити да је Вилсон дошао да спасе свога брата који је осуђен на смрт. У међувремену, адвокат главног јунака чује аларм и почиње да бежи. У бегу ће му испати и електрична палица. У том тренутку играч ступа на сцену: почиње бесомучно убијање вампира и осталих наказа.

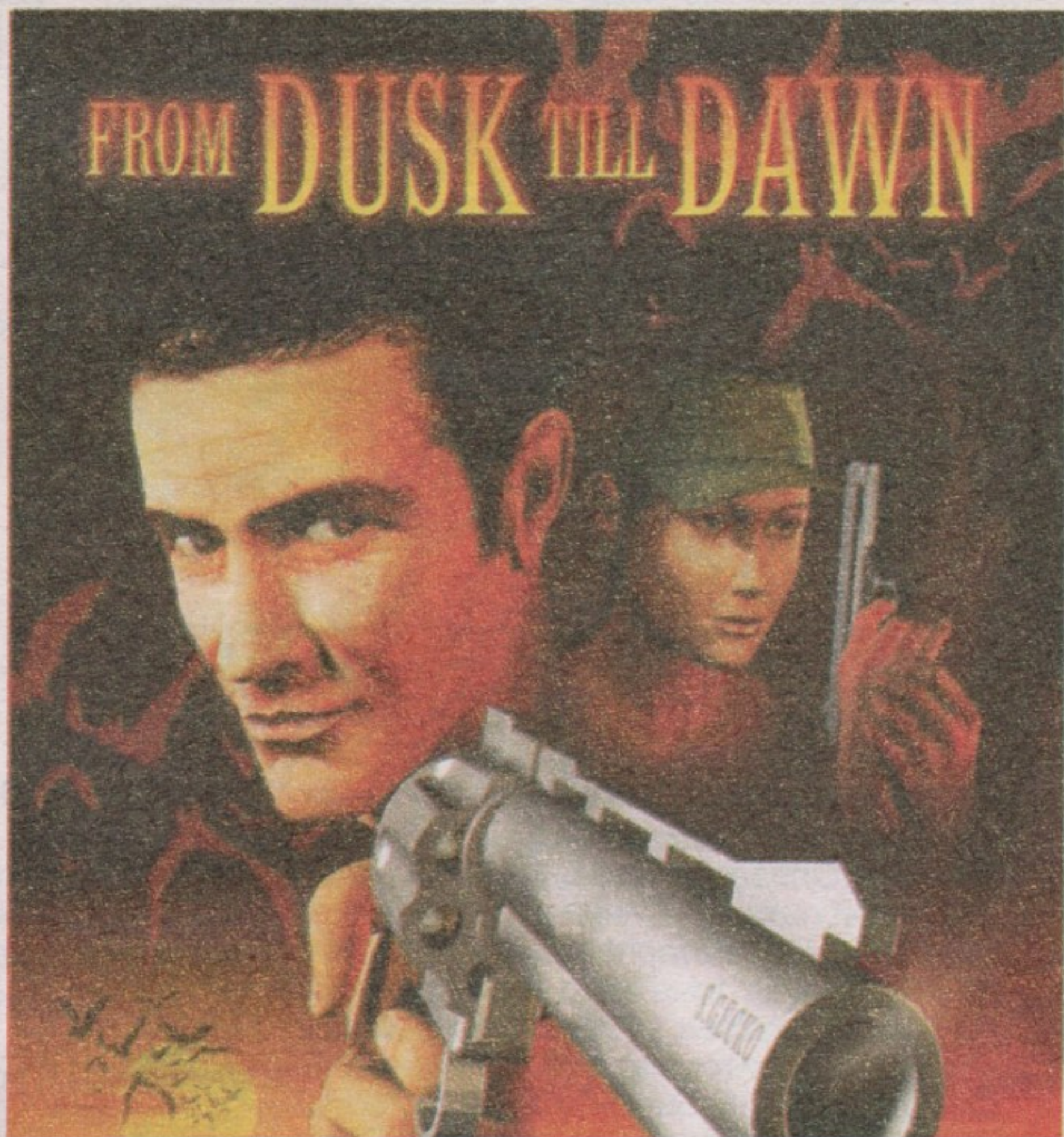
За разлику од филма компјутерска игра „Од сумрака до свитања“ је светски хит. У игри је коришћен познати diesel engine који фигурама даје природан облик. Музика која све време прати игру је очаравајућа што свакако доприноси одличној атмосфери ■

Оцена: 82%

Жанр: пуцачина из трећег лица

Препорука: P/II, 500 Mhz, 128 Mb RAM, 3D 16 Mb RAM

А. И. Р.

НБА 2002

(za Sony Playstation I)

Изгледа да „EA Sports“ никада неће престати да прави нове кошаркашке симулације НБА утакмица. У овом, новом, наставку готово да нема новина у поређењу са претходним осим, наравно, у саставу тимова. Љубитељи кошарке сигурно ће уживати у томе што ће моћи да играју с Мајклом Џорданом. У претходним игрицама НБА кошарке (НБА 97, 98, 99) Џордан се појављује под именом играч, без слике у менију (вероватно због скупих ауторских права на његово име и лик). У новој НБА 2002 игрици појављује се Мајкл Џордан главом и брадом, па чак можете с њим да играте и баскет (1 на 1).

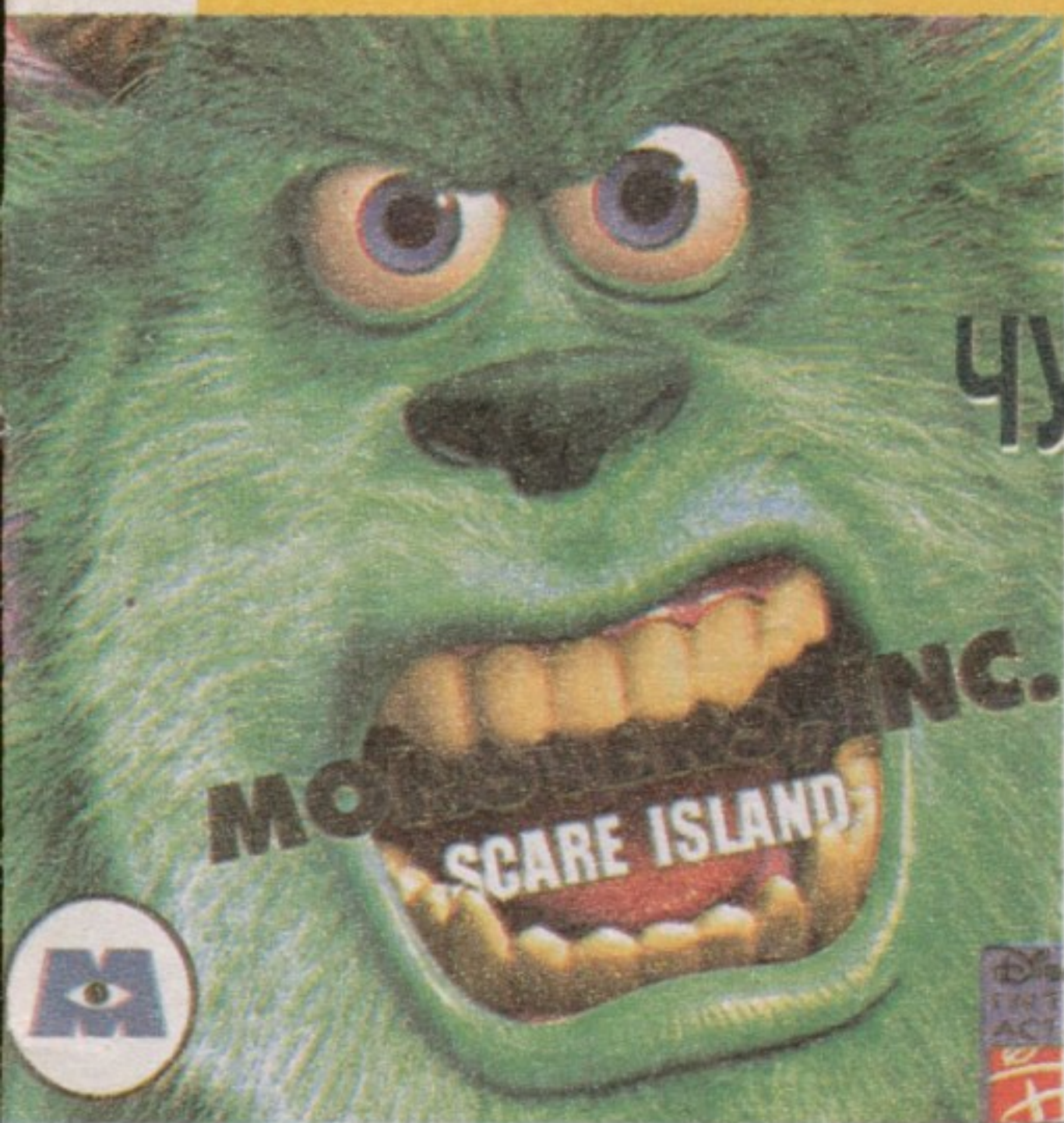
Управљање играчима исто

је као и у претходним варијантама, уз неколико нових финти. Осим уобичајених састава, моћи ћете да правите и тимове по сопственом избору.

Све би било лепо да графика није, благо речено, очајна. Играчи као да су изрешетани рупицама по лицу и телу, а на дресу су, уместо имена и броја, написани неки неразумљиви хијероглифи. Звук је добар, а када постигнете кош, бићете награђени музициком. Игрица за компјутер НБА 2002 још се није појавила, али се надам да ће имати бољу графику од ове за PSX ■

Жанр: спортска симулација
Оцена: 68%

В. И. П.

У КОЖИ ЧУДОВИШТА

„Monsters, Inc: Scare Island“

Фирма „Disney Interactive“ наставила је сарадњу са „Пиксаром“ започету још пре неколико година када су се појавили филм и игра „Тоу

Story“. На тржишту се нашло ново остварење из ове радионице: „Monsters, Inc: Scary Island“. У домаћим биоскопима приказује се филм (наслов је „Удружење монструма“), а пред нама је, ево, и истоимена игра.

Реч је о класичној аркадној авантури, прилично сличној играма „Bugs Bunny – Time Busters“, „Donald Duck – Goin' Quackers!“ или „Sheep Raider“, што ће рећи да аутори нису имали идеја напретек. У игри постоје два јунака - Сали (велики љубичасто – зелени) и Мајк (мали, зелени, једнооки). На почетку бирате између њих двојице, с тим да у току игре увек можете да промените „идентитет“. Аркадни део прилично је једноставан (да не кажемо једноличан), а циљ је да се покупе неки новчићи и уплаше неки роботи (урлањем и бечењем, али претходно морате да сакупите довољно чаша пуних нечег што подсећа на слине!!!). Није увек лако наћи робота, пре свега јер су постављени негде ван видокруга. Укупно гледано – ништа

посебно. По завршетку нивоа, сваки пут следи трка са још једним друшканом из „удружења монструма (чудовишта)“ кога је, иако се хвалише, веома лако победити. И то је, отприлике, све.

Команде су направљене и за леву и за десну руку – десном се преко курсора контролише кретање, док лева служи за акцију – и ту нема никаквих тешкоћа. Графика је готово потпуно пресликана из поменутих игара, што значи да се ни о томе није много водило рачуна ■

Оцена: 60%

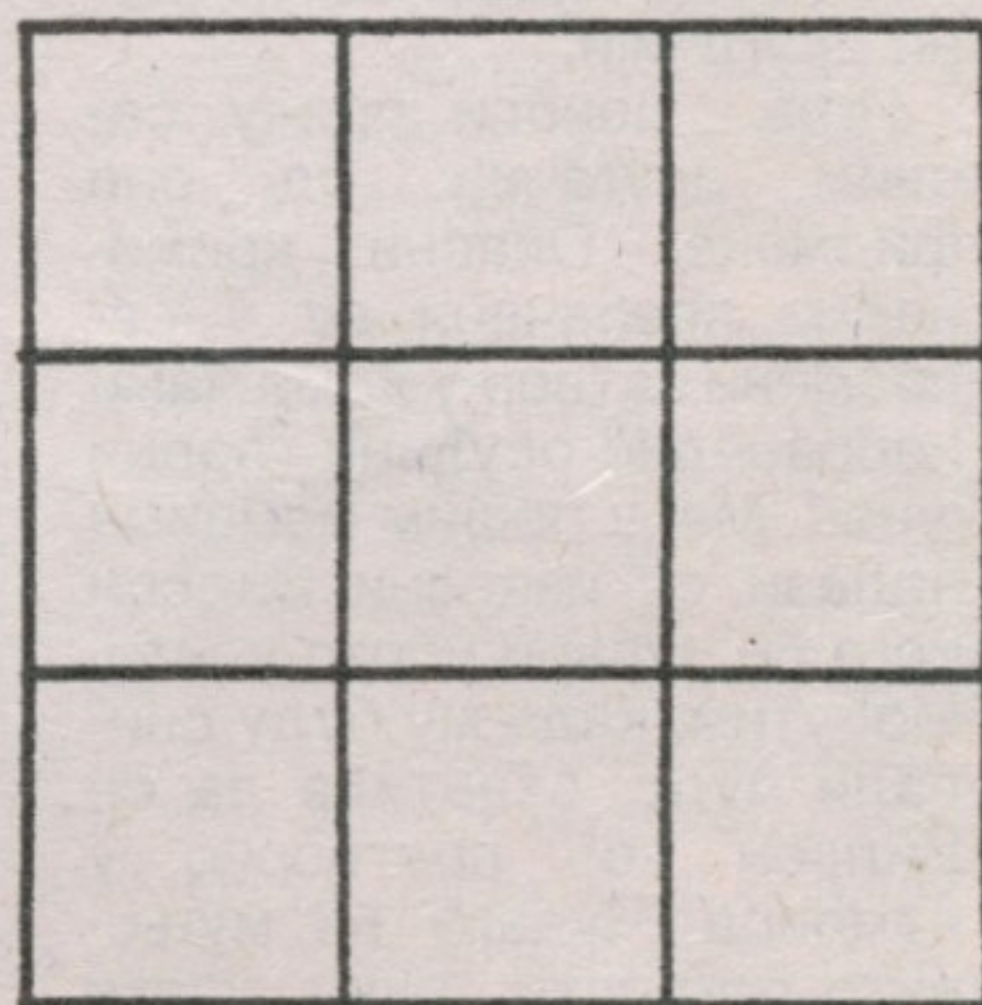
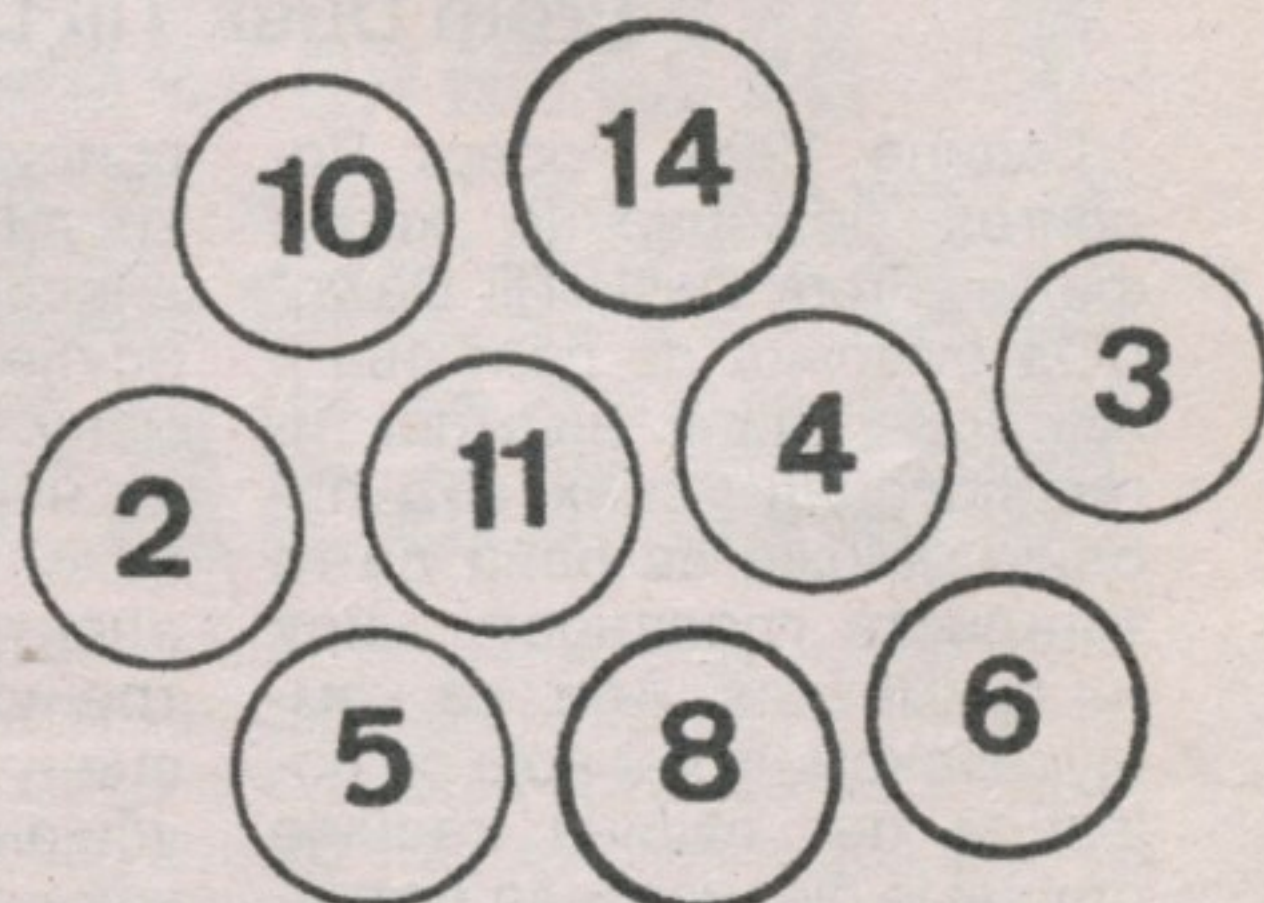
Препорука: Pentium II на 300 MHz, 64 Mb RAM-a

А. И. Р.

ПОПУНИТЕ КВАДРАТ

Ове бројеве упишите у празна поља квадрата тако да збир у свим водоравним и усправним редовима буде 21■

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

ВОДОРАВНО: 1. Устанак – Усмени или писмени уговор, погодба, 2. Приказивати – Оливер одмила, 3. Лаган – Постављати питања – Иницијали тенисера Лендла, 4. Име ватерполисте Милановића – Река која тече кроз Крагујевац, 5. Ознака за неутрон – Алатка за пребацивање растреситог материјала – Унутрашњи део шаке, 6. Било када – Зимска падавина, 7. Кретање кроз ваздух – Већа поштанска пошиљка, 8. Крем друштва – Ознака за исток, 9. Народно женско име – 24. и 28. слово азбуке, 10. Аеродром код Париза – Посуда за кафу или чај, 11. Амерички глумац, Роберт („Елиот Нес“) – Припадник ситнобуржоаске партије у Русији, социјални револуционар.

УСПРАВНО: 1. Река саставница Нила – Птица црног перја, 2. Град у Истри – Дршка виолине – Јединични вектор, 3. Име и презиме нашег чувеног физичара са слике, 4. Коњ у народној песми – Родбина – Нестручњак, 5. Опус (скр.) – Хартија, 6. Врста тканине – Саветник у амбасади, 7. Извештаченост – Средиште вртње, осовина, 8. Растапање – Тачна масноћа, 9. Дроњци, крпе – Стручњак у науци о моралу, 10. Прво слово – Велика азијска река, 11. Девето и 18. слово азбуке – Симбол илинијума, 12. Градска саобраћајница, 13. Име песника Ракића ■

●	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	B	O	N	A	■	S	P	O	R	A	Z	O	M
2	E	M	I	T	O	V	A	T	I	■	O	L	I
3	L	A	K	■	P	I	A	T	I	■	I	L	
4	I	G	O	R	■	L	E	P	E	N	I	E	A
5	N	■	L	O	P	A	A	■	D	L	A	K	
6	I	K	A	D	A	■	P	N	E				
7	L	E	T	■	P	A	K	E	T				
8	■	■	E	L	I	T	A	■	I				
9			S		R	A	■	V	E				
10			L		■	S	O	L	A				
11			A		■	E	S	E	R				

Решења на страни 49

СПОЈИТЕ ПАР...

Склопите називе филмова!

1. Американац у....	а. Њујорку
2. Празник у...	б. Хавани
3. Смрт у...	в. Марсеју
4. Чудо у...	г. Паризу
5. Гужва у...	д. Мадриду
6. Јесен у....	ђ. Риму
7. Бесани у...	е. Венецији
8. Афера у...	ж. Хонгконгу
9. Октобар у....	з. Милану
10. Добар посао у...	и. Сијетлу

МОЗГАЛИЦА

Који датум не припада овој групи?

6. јануар	3. јул
7. фебруар	6. август
4. март	9. септембар
5. април	7. октобар
9. мај	8. новембар
3. јун	8. децембар

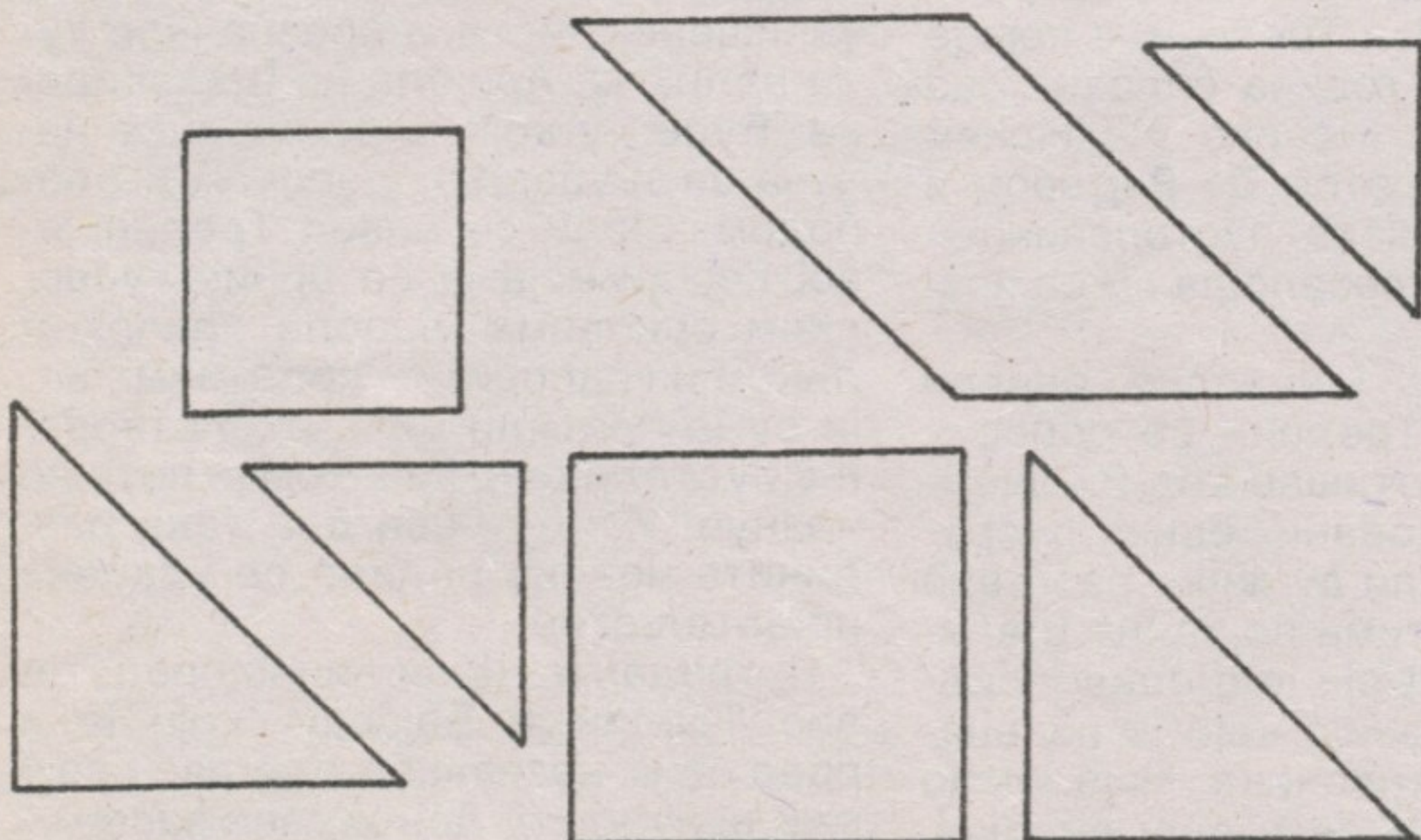
ПОМИЦАЉКА

Пет мушких имена помакните лево-десно како бисте у три уза-
стопне усправне колоне добили
народна мушка имена.

**МИЈАТ
МИЛОРАД
ОЛИВЕР
СТОЈАН
ДУШАН**

КВАДРАТ

Од приказаних седам де-
лова направите квадрат ■

Радио
ПОЛИТИКА

(У сарадњи са IPS-ом и Round Records-ом)

Бр. 40/13

ЛИСТА ИНОСТРАНИХ СИНГЛОВА
(30.3-6.4.2002.)

1. (1) → **THE DANDY WARHOLS**
– Get Off (5)
2. (2) → **MICK JAGGER**
– Visions Of Paradise (4)
3. (5) → **GEORGE MICHAEL** – Freeek! (3)
4. (8) → **JEWEL** – Standing Still (3)
5. (6) → **HEATHER NOVA**
– Virus Of The Mind (4)
6. (4) → **THE CALLING**
– Wherever You Will Go (6)
7. (12) → **MARILYN MANSON**
– Tainted Love (2)
8. (9) → **JAMIROQUAI** – Love Foolosophy (5)
9. (10) → **PUDDLE OF MUDD** – Blurry (4)
10. (3) → **AEROSMITH** – Sunshine (5)
11. (–) → **GARBAGE**
– Breaking Up The Girl (1)
12. (16) → **PET SHOP BOYS** – Home & Dry (2)
13. (7) → **NICKELBACK**
– How You Remind Me (6)
14. (11) → **KYLIE MINOGUE** – In Your Eyes (7)
15. (–) → **KOSHEEN** – Hungry (1)
16. (15) → **SYSTEM OF A DOWN** – Toxicity (3)
17. (18) → **THE CHARLATANS**
– You're So Pretty, We're So Pretty (3)
18. (19) → **ANASTACIA** – 1 Day In Your Life (2)
19. (14) → **STAIN'D** – For You (6)
20. (13) → **ALANIS MORISSETTE**
– Hands Clean (7)
21. (22) → **SUM 41** – Motivation (2)
22. (–) → **TRAVIS** – Flowers In The Window (1)
23. (20) → **A** – Nothing (4)
23. (21) → **THE CRANBERRIES**
– Time Is Ticking Out (7)

Испали:

- LENNY KRAVITZ** – Stillness Of My Heart (7)
STEREO MC'S – Running (6)
GORILLAZ – Tomorrow Comes Today (5)

Листу уређује и води Ах-Неша.
Тонски реализатор Данијел Гичков.

ЛИСТА СИНГЛОВА ДОМАЋИХ

1. (2) → **ОБОЈЕНИ ПРОГРАМ**
– Кад се неко... (2)
2. (1) → **EYEBURN** – Foundation (6)
3. (3) → **Б. ДАВИД & FUZZBOX** – Јутро (8)
4. (4) → **БАЈАГА И ИНСТРУКТОРИ** – Ала (6)
5. (5) → **DOGHOUSE** – Lil' Anne (10)
6. (–) → **ПРВИ ПУТ** – Ко је то (1)
7. (7) → **КРИСТАЛИ** – Мењам се (9)

Испао:

ДЕЈАН ЦУКИЋ – Слатка Ива (4)

Листу уређују и воде:
Давид Вартабедијан и Зорица Бајић.

Мини топ-листе на 105,2 и 91,5 MHz
сваког дана од 18.30 до 19.00

Последњи дани ВЕЛИКОГ
романтичара

Срце на западном ветру

Перси Биш Шели један је од највећих енглеских песника, баш као и његови пријатељи савременици лорд Бајрон и Џон Китс. Презрени и прогнани из своје пуританске и лицемерне отаџбине, свој нови дом нашли су на обалама Средоземља

Новембра 1821. године цела Пиза је изашла на балконе да види необичну поворку славног енглеског песника чији је лош глас ишао увек испред његове помпезне појаве. Лорд Џорџ Гордон Бајрон улазио је у град у поворци коју су чинила петора кола, седморица слугу, девет коња, мајмуни, пси, паунови и ибис. Перси Биш Шели и његова жена Мери, која је недавно завршила рукопис свог романа „Франкенштајн“, за свог славног пријатеља изнајмили су једну вилу из 16. века која је убрзо постала монденско окупљалиште енглеске колоније у Тоскани.

Шели, за разлику од своје жене, није марио за балове и остале облике друштвеног живота у којима је распусни Бајрон уживао. Више је волео да чита и са својим пријатељима разговара о поезији, а нарочито је уживао у друштву Едварда Вилијемса, бившег официра енглеске армије тридесет четири

у Индији, и његове заносне супруге Џејн која је дивно умела да пева уз гитару ширећи око себе радост и спокој.

Вилијемсови су Шелију често причали о једном свом пријатељу поморцу, његовом исписнику, који се звао Едвард Џон Трелони, а који је са непуних 30 година опловио сва светска мора, гусарио Индијским океаном са пиратом Де Рајтером и доживео свакојаке пустоловине и који је ускоро требало да им се придружи.

Једне касне јануарске вечери 1822. године Трелони се обрео у Пизи и одмах отишао код Вилијемсових. Обрадовани овим сусретом, заподенули су живи разговор кад се на вратима појавила Шелијева прилика. Џејн је Шелију представила Трелонија који је изненађено гледао у песника. Није могао да поверује да се у овој високој, мршавај и дечачкој прилици разбрушене косе и женски нежних цр-

та лица крије оно чудовиште које је заратило са целим светом, писало убојите политичке памфлете, кога су црквени оци анатемисали, енглеска власт лишила грађанских права, а породица се одрекла. Пре је личио на своје песме, узвишене, чисте и прозечног духа налик на Аријела из Шекспирове „Буре“, у којима се опевала чежња за љубављу, лепотом и слободом. Шели се дивио Трелонијевој појави која је са црним гусарским брковима, напола арапским ликом и гласовитим подвизима који су је пратили била отелотворење пустоловине за којом је потајно чезнуо. Између ова два тако различита човека родило се искрено пријатељство.

Сутрадан је Шели лично представио Трелонија Бајрону, који је и пред овим незнацем одиграо своју омиљену улогу Дон Жуана засењујући присутне колико својим про-

ПОЛИТИЧКИ
ЗАБАВНИК

5. 4. 2002.

ницљивим запажањима толико и простачким речником. Наравно, Бајрон није пропустио да исприча како је у младости препливао Хелеспонт, што му је била омиљена анегдота. Трелони није био одушевљен карактером славног песника, док је Бајрон за њега умео да каже: „Кад бисмо могли да га научимо да пере руке и да не лаже, направили

На овој енглеској разгледници старој један век приказана је ломача са Шелијевим телом иза које стоје Трелони, Хант и Бајрон

бисмо од њега центлмена“, али је то говорио само у његовом одсуству.

Бела једра у олуји

Трелони је био тај који је Шелија занео морем. Песник је сатима могао да слуша приче о удаљеним и екзотичним земљама и морима док су у песку поред обала Арна цртали бокове лађа и поморске карте завидећи поморцу онако како људи од књиже умеју да завиде људима од акције. „Промашао сам живот. Требало је да постанем морнар“, говорио је у тим тренуцима. „Не може се направити морнар од човека који не пуши и не псује“, одвраћао би му Трелони.

Шели је страшно заволео море, али авај – није умео да плива. Сви покушаји да научи ову вештину завршавали су се неуспехом. „Страшно је што код Шелија не постоји нагон за самоодржањем“, причао је Трелони Вилијемсовима. „Пре неки дан када сам испред њега скочио у Арно, рекао ми је да жали што не зна да плива. „Покушај“, рекох му. „Лези на леђа и вода ће те сама носити.“ Скинуо се и не колебајући се одмах скочио у воду. Али отишао је право на дно и остао тамо доле не мичући се, као нека јегуља у вази... Да га нисам извадио, ту би се удавио.“

Лето се ближило и Шели и Вилијемс су одлучили да га проведу на мору, што се њиховим супругама баш и није много свидело, али толиком одуше-

Трелони је послужио као модел старог морског вука чувеном енглеском сликару сер Џону Еверету Милеу за слику Северозападни пролаз коју је насликао 1874. године. Незадовољан како је испао на слици, Трелони је изазвао Милеа на двобој. Слика се налази у Галерији Тејт у Лондону.

Перси Шели

Шелијево попрсје из спомен-дома који се налази на Шпанском тргу у Риму

вљењу својих мужева нису могле да се супротставе. Изнајмили су у рибарском насељу Лерићи, надомак Специје, једну вилу – Каза Мањи, потпуно белу кућу смештену између борове шуме и таласа Лигурског мора.

Пошто их је већ занео морнарским причама, Трелони је на Шелијево и Вилијемсово наваљивање морао и да наручи од једног свог пријатеља бродоградитеља, капетана Робертса, да им у Ђенови сагради брод. Назвали су га унапред, у Бајронову част, „Дон Жуан“, док је сам Бајрон наручио једну већу јахту коју је назвао „Боливар“ у част великог јужноамеричког револуционара коме је у неколико наврата без успеха покушао да се придружи. Нешто касније Шели је писао Робертсу да промени назив брода у „Аријел“, киван на Бајрона због једног његовог поступка, али касно. Брод се службено ипак звао „Дон Жуан“ иако су га два морнара аматера звала „Аријел“. Вилијемс је имао неког искуства са пловидбом и управљањем, али Шели ама баш никаквог, што им уопште није сметало да се, чекајући на брод, осећају управо као господари Средоземног мора. Када су се једра „Аријела“ забелела на пучини, њиховој срећи није било краја.

Вилијемс је био капетан брода док се Шели без много успеха трудио да му помогне – стално се упетљавало у конопе, читао Софокла држећи кормило и неколико пута замало се није преврнуо преко оgrade брода. Када је Трелони видео његову неспретност, рекао је Вилијемсу да од Шелија неће бити никаквог морнара док му не одсече косу, баца грчке трагичаре у море и не натера га да до латката замочи руке у катран.

Џон Китс

Лорд Бајрон

Шелију су сати проведени на пучини били најсрећнији тренуци у животу. Ноћу, по месечини, једрио је „Аријелом“ окружен пријатељима, слушао Џејнино умилно певање, говорио стихове који су се ројили у његовој глави док га је Мери својим очима божје лешника пратила погледом како занесено корача палубом.

Крајем јуна Шели и Вилијемс отпловили су у Ливорно да сачекају Шелијевог пријатеља Лија Ханта и његову породицу – он је у Италији уз Шелијеву и Бајронову помоћ требало да оснује радикални слободарски лист „Либерал“. По његовом доласку, Шели је отпратио Ханта до Пизе где је са Бајроном ваљало договорити посао. То, испоставило се, није било једноставно, па се Шели у Пизи задржао дуже него што је мислио. Вилијемс га је у Ливорну нестрпљиво чекао.

Осмог јула Шели је са Трелонијем коначно стигао у Ливорно и одмах почео да се спрема за пут назад. Трелони је намеравао да са „Боливаром“ прати „Аријела“ у који су се укрцали Шели, Вилијемс и један млади морнарски помоћник. Требало је пожуриати јер је време наговештавало олују. Трелонију лучке власти нису дозволиле да исплови јер му документа нису била у реду, па је морао да сачека у луци још један дан. Шели и Вилијемс били су нестрпљиви. Док су се са Апенина гомилали сиви облаци, а тишина која је полегла по пучини наговештавала озбиљно невреме, „Аријел“ белих једара је испловио. У Каза Мањи никада није стигао.

Олуја је прошла, дани су пролазили, а од „Аријела“ није било ни трага ни гласа. Десет дана по

Гроб Едварда
Трелонија

Надгробна плоча
на Шелијевом гробу

испловљавању Трелонија су позвали у Вијаређо који се налазио на пола пута између Ливорна и Леђије. Рибари су на обали нашли неки леш.

Призор који је затекао био је страшан. Рибе су изгризле онај део тела који није био покривен одећом, али је Трелони препознао витку фигуру свог пријатеља. У једном џепу од капута била је књига са Софокловим стиховима. У другом отворена свеска са поемама Шелијевог пријатеља и песника Џона Китса. Недалеко одакле море је избацило и унакажене лешеве два Шелијева сапутника. Трелони је лешеве затрпао песком, да их не би таласи одвукли, и отишао у Каза Мањи да саопшти очајним Мери и Џејн судбину њихових мужева.

Срце у црној кадифи

Мери је желела да се њен муж сахрани на римском протестантском гробљу, поред њиховог преминулог трогодишњег сина Вилијема, на гробљу где је био сахрањен и Шелијев омиљени песник Џон Китс. Ово гробље Шели је необично волео говорићи да би се на њему човек могао заљубити у смрт при самој помисли да би могао бити сахрањен у његовој блаженој тишини и хладу чемпреса. Међутим, правила италијанске здравствене службе нису дозвољавала да се преноси леш који су таласи избацили. Трелони је онда предложио да се оба леша спале на обали, на начин на који су то радили стари Грци.

На тосканску обалу пристигли су Бајрон и Хант, док је Трелони допловио са „Боливаром“. Тосканске власти послале су одред војника у радној опреми с пијучима и лопатама. Војници су најпре ископали Вилијемсов леш који је био у таквом стању распадања да су се, када су га војници дотакли, удови одвојили од тела, па су морали да користе велика клешта да би извукли све остатке не-

срећног Вилијемса. „Шта је људско тело?“, рекао је Бајрон. „Више личи на трупло овце или неке друге животиње, него на човечје: као да се неко опако шали са нашом охолошћу и глупошћу.“

Када су војници извадили лобању, Бајрон ју је затражио: „Допустите ми да видим вилицу. Сваког човека с којим сам разговарао могу да познам по зубима. Увек гледам у уста. Она казују оно што очи покушавају да сакрију“. Положили су тело на ломачу од боровине коју је Трелони запалио. Када се пламен мало стишао, Бајрон и Хант пришли су ломачи и бацили на одар тамјан, со и вино. Бајрон се, позвавши их да опробају снагу воде која је удавила њихове пријатеље, свукао и скочио у воду. Трелони и Хант су му се придружили. Отпливали су миљу од обале. Са тог места ломача је изгледала као малена светлуцава тачка. Бајрон је био изнурен, а Ханта је ухватио грч. С муком су се вратили на обалу.

Сутрадан, 14. августа, отишли су да нађу Шелијев леш закопан недалеко од Вијаређа, негде између мора и борова. Пред окупљеном дечурлијом војници су дуго безуспешно копали, све док пијук није ударио у лобању. Леш је био посут кречом који га је готово сагорео. Бајрон је од Трелонија затражио Шелијеву лобању да је задржи за себе. Трелони му то није дозволио сетивши се да је једну лобању Бајрон већ искористио да од ње направи пехар за пиће. Није желео да иста судбина задеси и главу његовог пријатеља. Положили су Шелијево тело на ломачу и, као и претходног дана, просули су по њој тамјан, со и

вино. „Источили смо по његовом мртвом телу више вина него што га је Шели у животу попио“, причао је касније Трелони. Бајрон није могао да поднесе ужасан призор па је скочио у море и отпливао до „Боливара“, укотвљеног у заливу.

Оно што је било чудно јесте да ни после три сата пламен није успео да сагори Шелијево срце које је било изузетно велико. Трелони је завукао руку у жар и извукао га, а затим купио пепео и побелеле кости у храстову урну обложену црном кадифом. Сеоска деца, која су га радознано посматрала, причала су међу собом да, када се ови остаци однесу у Енглеску, мртваци васкрсавају из тог пепела.

Трелони је однео Шелијево срце Мери. Његов пепео лежао је неколико месеци у ковчегу од махагонија у винском подруму британског конзула у Риму да би 21. јануара 1823. године био положен у оно протестантско гробље које је Шели толико волео и које је чувало његовог пријатеља Китса и његовог сина Вилијема. Трелони је дао да се уради надгробна плоча на којој су уписани стихови које изговара Аријел у Шекспировој „Бури“:

**„Nothing of him that doth fade
But doth suffer a sea-change
Into something rich and strange.“***

Пошто се побринуо да Мери и Џејн са децом отпутују за Енглеску, где су извесно време живели заједно у Лондону, Трелони је заједно са Бајроном отишао да се придружи грчким устаницима у борби против Турака. Бајрон је умро априла 1824. године. После слома устанка Трелони се вратио у Енглеску, затим путовао по Америци да би се коначно скрасио у Лондону. Запросио је Мери. Она га је одбила рекавши да је Мери Шели сувише лепо име да би га мењала. Бринула се о издавању Шелијевих стихова и подизала њиховог јединог сина Персија Флоренса.

Шелијево срце, умотано у свилени рубац, Мери је до краја живота носила са собом. Када је умрла, 1851. године у Лондону, оно је сахрањено са њом.

Трелони је умро 1881. године у Сомптингу, у Сасексу. По његовој изричитој жељи, његов пепео сахрањен је на римском протестантском гробљу, крај Шелијевог гроба, на месту које је резервисао за себе 59 година пре своје смрти■

Небојша Грујичић

*** Кости му сада постају корали;
Онај бисер тамо његово је око;
Смртне му делове мењају ти вали
У нешто тако дивно, драгоцено.**

Бура, I, 2

(Превод Ж. Симић, С. Пандуровић)

СРЕД ЗВЕЗДАНОГ ЧАРА...

Сред звезданог чара,
плавокоси месец високо је бдио
мила Џен!
Чула се гитара,
али тек кроз твоју песму поста мио
Акорд њен.

К'о што месец зраке
сјајне, меке, пружа звездама без боје
изнад нас,
тако ноте лаке
жицама без душе дају душе твоје
нежан глас.
Звезде се већ буде

тридесет шест

мада месец дуже читав час још снива
ову ноћ;
крошње тихо жуде
док ти песме роса посвуда разлива
дивну моћ.

Мада звуци знају
да ти глас наткриле, ти понови лако
песму сад
о далеком крају
где су светлост, глас и осећање свако
један склад.

(1822)

Перси Шели

Превела Ранка Куић

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

5. 4. 2002.

УПОЗНАЈ СВЕТ У ПОНОЋ И ПЕТ

Најбољи светски документарни програм

на телевизији ПОЛИТИКА

РЕПРИЗЕ наредног дана 10³⁰ - * СУБОТОМ у 17⁰⁵

ПОНЕДЕЉАК
ГЕОПОЛИТИКА

УТОРАК
СТИЛ ЖИВОТА

СРЕДА
КУЛТУРА, ЦИВИЛИЗАЦИЈА

ЧЕТВРТАК
У ДИВЉИНИ

ПЕТАК
ИСТРАЖИВАЧ

ТАЈНА НЕАНДЕРТАЛАЦА

На нашој планети живела је у далекој прошлости људска врста која је преживела ледено доба, а онда

је одједном нестала. За собом је оставила једну од највећих загонетки нашег доба: научници још нису одгонетнули тајну порекла ових праисторијских људи које зовемо неандерталци. Таква истраживања спроводе се на Гибралтару, стеновитом полуострву на самом југу Европе, које је настањивала људска врста. Подухват је започео још давне 1848. године када је пешадијски поручник Флинт, археолог аматер из Велике Британије, случајно нашао лобању која није личила ни на једну раније откривену.

Пола века касније стигао је одговор на загонетку која је мучила поручника Флинта. Нађена лобања била је део тела неандерталца женског пола. Проучавањем тих, као и остатака нађених касније научници су саставили колико-толико тачну слику о неандерталцу.

У људској историји дугој четири милиона година неандерталац се појавио тек пре 200.000 година. Отприлике 100.000 година касније друштво су почели да му праве људи чија је развојна грана била другачија, односно наши преци. Током времена промениле су се обе људске врсте. Лобања неандерталаца постала је пљосната, с јаким аркадама и великим носом, јагодичне кости далеко „забачене“. Свака црта

лица указивала је на утицај окружења и простора који су настањивали. Имали су веома широка тела, грађена тако да задржавају топлоту, снажне ноге и руке, непрекидно су се кретали и радили. Њихова најупечатљивија црта била је величина носа, а њу је одредила улога овог органа: да греје хладан ваздух који удише и да ослобађа тело сувишне топлоте.

Неандерталци су рођени у леденом добу. То је било сурово време када су просторствима окованим ледом лутале звери какве данашњи човек не може ни да замисли. Занимљиво је да је неандерталце, иако су били прилагодљиви на услове последњег леденог доба у Европи, у једном тренутку потиснула група која је дошла из тропског и супротропског окружења. Та нова група били су наши непосредни преци.

Остаје тајна како су неандерталци преживели толико година, а још већа загонетка је зашто су нестали. Једна група научника сматра да је за њихов опстанак било пресудно оруђе које су сами правили, док други тврде да је код неандерталаца снага надвладала разум и због тога нису могли да опстану поред придошлица из топлијих подручја код којих је разум владао снагом.

Можда никада нећемо сазнати зашто су неандерталци нестали, али знамо да су живели мање-више као и ми. Мучили су се око хране, бринули једни о другима, жалили за умрлима...

Радили су много тога што и ми данас сматрамо основом људскости ■

Ана-Марија Симоновић

тридесет седам

Остварење **Живећемо** и сконске жеље

Генетичари су установили да је просечна старост становништва Земље у сталном порасту и предвиђају да ће 21. век бити „доба дуговечности“

● „Да смо живи и здрави још година сто...“, наздравља својим друговима Момчило Бајагић у једној песми, баш као што је одвајкада обичај код нас. Али, овакве здравице имају и остали народи. Њима је исказана и сконска жеља човека да живи што дуже, кажу психолози.

● Претпоставља се да је у прастарим временима животни век био кратак. Према неким археолошким траговима који потичу из другог и првог миленијума пре нове ере, људски живот је трајао највише 20 година. Много деце је умрло у прве три године живота. Људи су били жртве честих климатских промена, звери и међусобних сукоба.

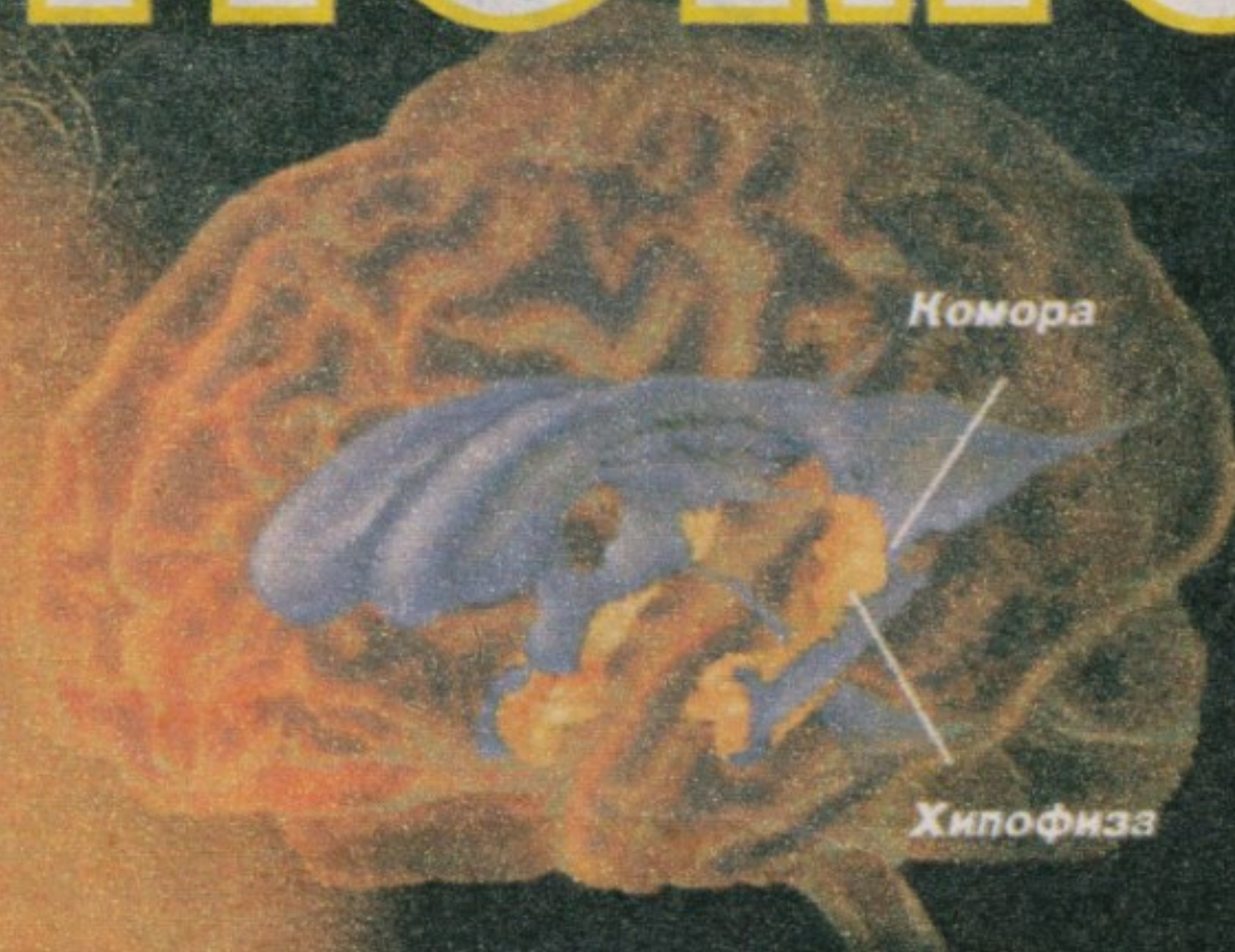
● Поуздани докази о животном веку људи потичу тек из античког времена, али се тичу само Европе. Према писању грчких и римских филозофа, изучавање закона природе и зачеци медицине знатно су олакшавали живот, па је старосна граница досезала до педесет година.

● Ново доба је донело честе ратове, беду и болести. Старосна доб била је у просеку 45 година јер су људи гинули у крвавим сукобима или страдали од маларије, куге, дифтерије, лепре, тифуса, чак и од неухрањености или недостатка витамина.

● Тек је 20. век донео по тридесет осам

ОЧИ

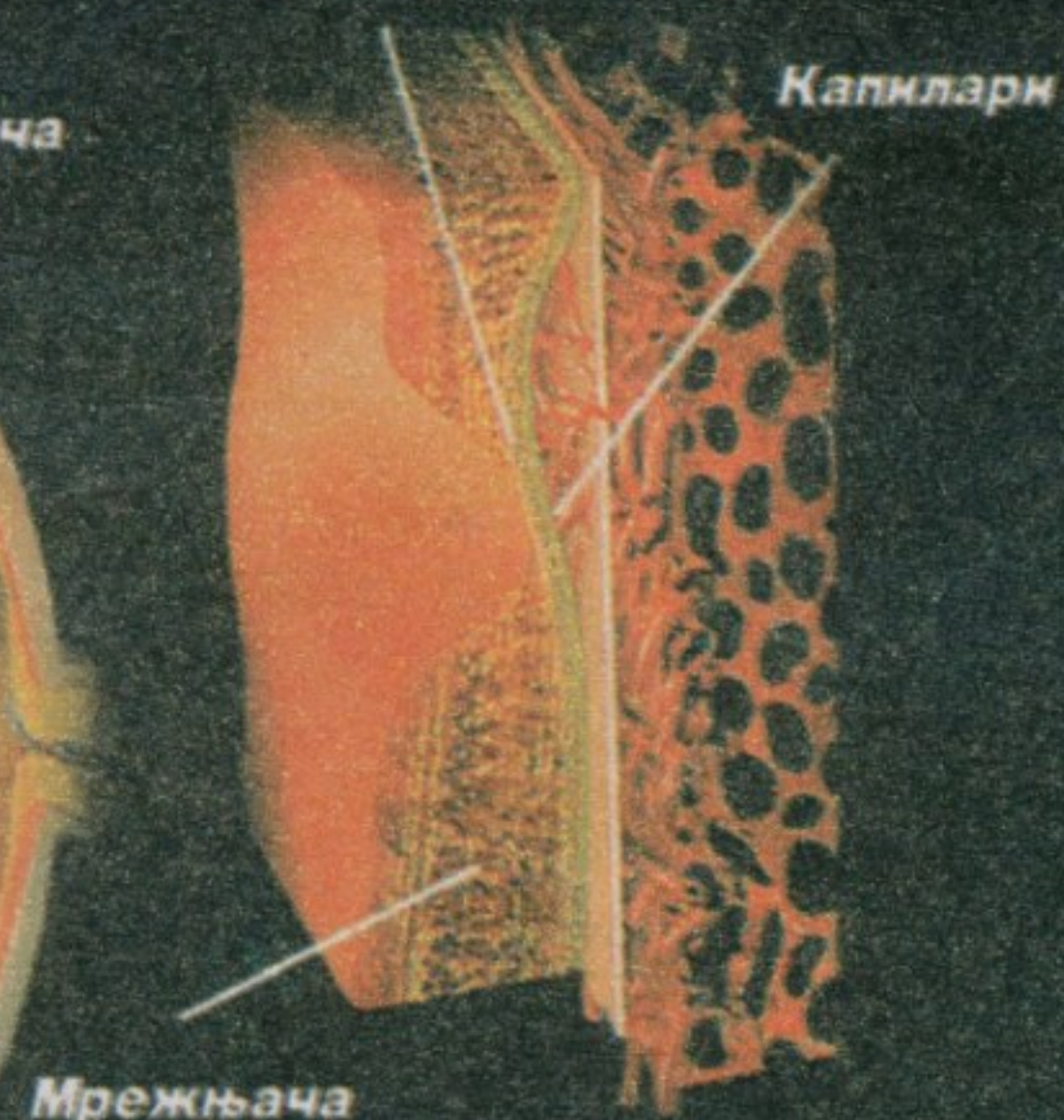
Захваљујући сочиву, око има способност прилагођавања. Оно може да мења своју кривину, да се испупчи у предњем делу да би светлосни зраци створили жижу на мрежњачи јер је сочиво разапето на нитима колагена везаним за мишић. У старости се сочиво мање криви, мишић и мрежњача губе еластичност ■

МОЗАК

Иако мозак надзире рад свих органа људског тела, он се током година и замори. У централном нервном систему, где су смештени сви подаци, долази до успорених команди или отказивања. Са 90 година виталност можданих ћелија смањи се на свега 10 одсто, у поређењу са оном коју је имао у 20. години ■

ШТАПИЋИ И ЧЕПИЋИ

или старење човечанства?

115 година!

КРВНИ СУДОВИ

Закрећење крвних судова настаје таложењем масноће на зидове, па се проток крви успорава ■

Холестерол (масноћа) облаже стенке крвних судова

ПЛУЋА

Плућа су главни апарат органа за дисање. Састоје се од два сунђераста еластична крила испреплетена крвним судовима. У плућима се обавља замена венске крви (истрошене) артеријском (богатом кисеоником). С годинама се волумен плућа смањи. Од 20. до 80. године он се смањи за чак 40 одсто ■

Плућно крило

Срчани зид

Десна преткомора

СРЦЕ

Срце, шупљи орган који ради безвољно, смештено је изнад дијафрагме, између плућних крила у својој кеси. Држе га крвни судови од којих кроз једне утиче, а кроз друге истиче крв. Најчешће болести срца које настају у позним годинама су успорен рад срца или инфаркт ■

Остеопорозна кост

Здрава кост

КОСТИ

Кости су грађене од осеина, беланчевинасте материје, и минералних соли. Већ после 35. године беланчевине у костима престају да се обнављају, па се кости испошћују губећи осеин. У старости постају порозне и крте што се назива остеопороза ■

Хрскавица

ЗГЛОБНЕ ВЕЗЕ

Снажне фиброзне вrpце пружају се од једне до друге кости и учвршћују зглоб у чашицу. Између две кости унутар чашице налази се хрскавица. Временом се хрскавица истроши, па су покрети болни ■

акушерства и генетике продужили су људски век за 30 до 40 одсто.

● Иако се каже људски век, просечна дуговечност човечанства је испод сто година. Утврђено је да на старење утичу природни и друштвени услови живота као спољашњи чиниоци, али и генетска и биолошка грађа органа као унутрашњи чиниоци. Животни век у развијеним земљама је дужи, а жене су, захваљујући својој грађи, дуговечније. Јапанци у просеку живе 80 година, Американци 77, а Скандинавци, Немци и Југословени око 72 године. У Уганди је просечна старост 41 година, а у Сијера Леонеу тек 38 година.

● Већина генетичара сматра да је старење, које почиње већ од четрдесете године, генетско наслеђе, као и то да су жене због своје биолошке улоге дуговечније.

● Први показатељи старења су смањење колагена, ензима који гради сва потпорна везивна ткива, и неких хормона надбубрежне жлезде који организму дају виталност.

● Поједини генетичари сматрају да би на основу генетског кода могао да се успори ток старења и предлажу вештачко убризгавање колагена и замену оболелих органа пресађивањем туђих или вештачких. Други, на основу изучавања природног усавршавања самог људског организма, тврде да се уз савремене начине лечења и добре услове живота може живети и 115 година. По њиховим предвиђањима, то ће бити просечна старосна граница већ до средине овог века.

● Психолози и социолози другачије гледају на дуговечност која се предвиђа човечанству. Они указују на то да стопа смртности стално опада, као и стопа natalитета, што значи да је човечанство у озбиљној опасности јер стари ■

СТАРОСТ, ОД ПРЕЗИРА ДО ПОШТОВАЊА

Писац Џорџ Бернард
Шо писао је и у
позним годинама

Историчари су забележили да се на дуговечне људе у различитим временским раздобљима и културама двојако гледало – с поштовањем или с презиrom. У античкој Грчкој старост и мудрост биле су веома цењене. Земљом је управљало веће стараца са седиштем у Ефесу на Криту и имало сву политичку и духовну моћ. Платон је у својим филозофским списима истицао да људи тек у педесетим годинама, што је за то време била позна старост, стичу зрелост и мудрост која им је потребна да би обављали државничке послове.

Нема података да су и у Римском царству стари људи уживали такво поштовање. Зна се да су били уважавани у породици, којом су господарили, али државом су управљали млади владари и војсковође. За великог го-

За нашу књижевницу
Десанку Максимовић
године нису биле пре-
прека да полетно ниже
стихове својих песама.

Италијански диригент Ар-
туро Тосканини живахно је
махао палицом испред ор-
кестра и када је имао више
од седамдесет година.

ворника Цицерона кажу да је предвидео пропаст царства. У својим списима „De senectute“ (О старости) рекао је: „Млади људи ће уништити државу. Само стари могу да је спасу од распарчавања.“

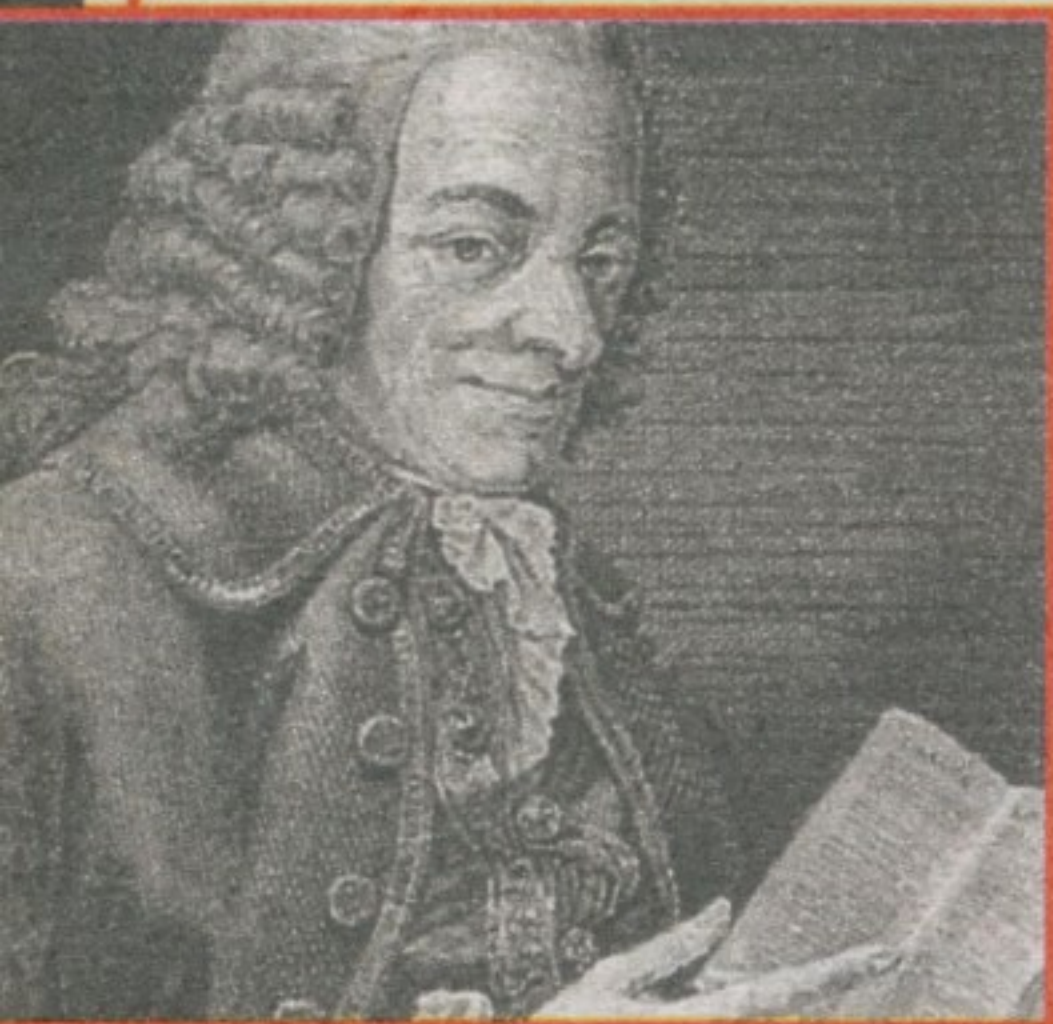
У средњем веку најгоре је било старима. „Крхких костију, влажног носа, ћелави, глуви и полуслепи вукли су се подупрти штакама, праћени поругама младих“ – записао је енглески историчар Питер Боршајд. „Улаз у крчме и свратишта био им је забрањен, а из породица су били избаћивани као сувишни.“

Додуше, сличан став према занемоћалим члановима породице који ни на који начин не могу да привређују познат је и у новијој историји. Ескимима старе људе одводе далеко од насеља и остављају их да скончају у леденом беспућу.

Ипак, много је оних чија је дуговечност потврдила колико дубока старост може да буде лепа, и плодносна и поштована. Живахно тело и бистар ум имали су до последњег дана живота ирски писац Џорџ Бернард Шо (1856–1950), италијански диригент Артуро Тосканини (1867–1957), наша песникиња Десанка Максимовић (1898–1993). Много непознатих људи бreme својих година носи лако и крепко, што заслужује поштовање■

С. Делибашић

Француски писац
Франсоа Волтер
неуморно је стварао и
у позним годинама.

Старост
и спорт
– зашто да не!

Аовећи ретке примерке животиња за европске зоо-вртове, начинио сам на обали Паране читав мали врт ретких сисара, змија и птица. Храна се тешко набављала, па смо се око тога занимали од јутра до сутра. Мојој супрузи Жаки и мени често се дешавало да међу најнеобичнијим примерцима јужноамеричких зверки неку посебно заволимо. Она би по неколико месеци постојала маскота нашег логора. Тако је било и са Пуом.

Када сам га извукао из корпе, подсећао је на сићу-

ПРО

шно чау-чау кученце, с пругастим црно-белим репом. Преко лица је носио маску од црног крзна, из кога су нас посматрала два замишљена, прилично тужна мрка ока. Стао је на велика и равна стопала и изгледао као тужни друмски разбојник који је неким чудом изгубио пиштољ. Табани су му били ружичасти, а прсти дуги и танки, слични прстима неког пијанисте. Био је младунче ракуна. Назвао сам га Пу мислећи на Вино Пуа, чувеног меду из прича Александра Милна.

Вешти обијач

Сместио сам Пуа у леп и простран кавез с дрвеним шипкама и лепим вратанцима с резом. Ставио сам му струготину на под да на њој седи. У почетку је био пристојан, чучао је на дебелушкастој задњици и посматрао ме кроз решетке. Тако смо га и оставили, у тој пози, и отишли на ручак. Али, када смо се вратили с ручка, видели смо да је Пу био вредан. Седео је гледајући безазлено, окружен нашим дневним оброком јаја. Да будем мало одређенији: био је окружен љускама, док су му шапице, маскирано лице и крзно били улепљени што беланцетом што жуманцетом.

Када смо кренули да га грдимо, нетремице нас је гледао с паћеничким изразом на лицу као да га нико никад није сажаљевао или разумевао. Закључио сам да његов провалнички метод изласка

ПОШТИМ
ЗАБАВНИК

5. 4. 2002.

ЗАБАВНИКОВ 300

отприлике три дана да види у чему је ствар и поново нам побегне из кавеза. Крајем недеље вратанца његовог кавеза била су претрпана разним шипкама, бравама и кукама, тако да би и чувени мађионичар и илузиониста Худини морао да се замисли над овако сложеним проблемом. Требало је нама више времена да одбравимо ту скаламерију него самом ракуну Пуу.

Под катанцем

Најзад сам ставио катанац на врата и он је све решио. Али, наш драги Пу сатима је

с надом да ће успети да откључа катанац и побегне на слободу.

Но, варате се ако верујете да је ракун Пу покушавао да из кавеза стругне на слободу, у шуми. Његово бекство имало је само два циља: наш сто на коме је стајала храна и, уколико би она била склоњена, Пу би отрчао до наших кавеза с егзотичним птицама. Пришуњао би се и натерао птичице да цвркућу јер би његово симпатично маскирано лице припијено уз саму жицу пиљило у њих док би Пу облизивао уснице.

Узимајући у обзир његову

ЖДРЉИВАЦ ПУ

Из природњачких бележака Џералда Дарела

из кавеза. заслужује проучавање јер нисам могао да схватим како му је успело да отвори вратанца. Вратио сам га у његов кавез, пажљиво затворио врата и почео да га посматрам из прикрајка.

После дуге, опрезне паузе, једна црна њушкица појавила се кроз решетке и мицнула тамо-амо неколико пута. По-

ном мајстора подигао резу. Вратанца су се затим бојажљиво отворила, а Пуово лице обазриво се појавило из кавеза.

Следећих петнаест минута провео сам намештајући и шипку и браву, а Пуу је требало

седео држећи шапе провучене кроз шипке, милујући катанац осетљивим ружичастим шапицама, повремено увлачећи прст у кључаоницу

величину, ракун Пу јео је више хране него било која животиња коју сам икада имао. Дневно је тај буцко добијао следеће следовање: два сирова јајета, витамине, рибљи зејтин, улупане и помешане са пола литра млека, четврт килограма сецканог меса или говеђег срца, те небројено банана или гуава. И када би све то смазао, непун сат после спавања био би спреман на нову туру хране у истом саставу ■

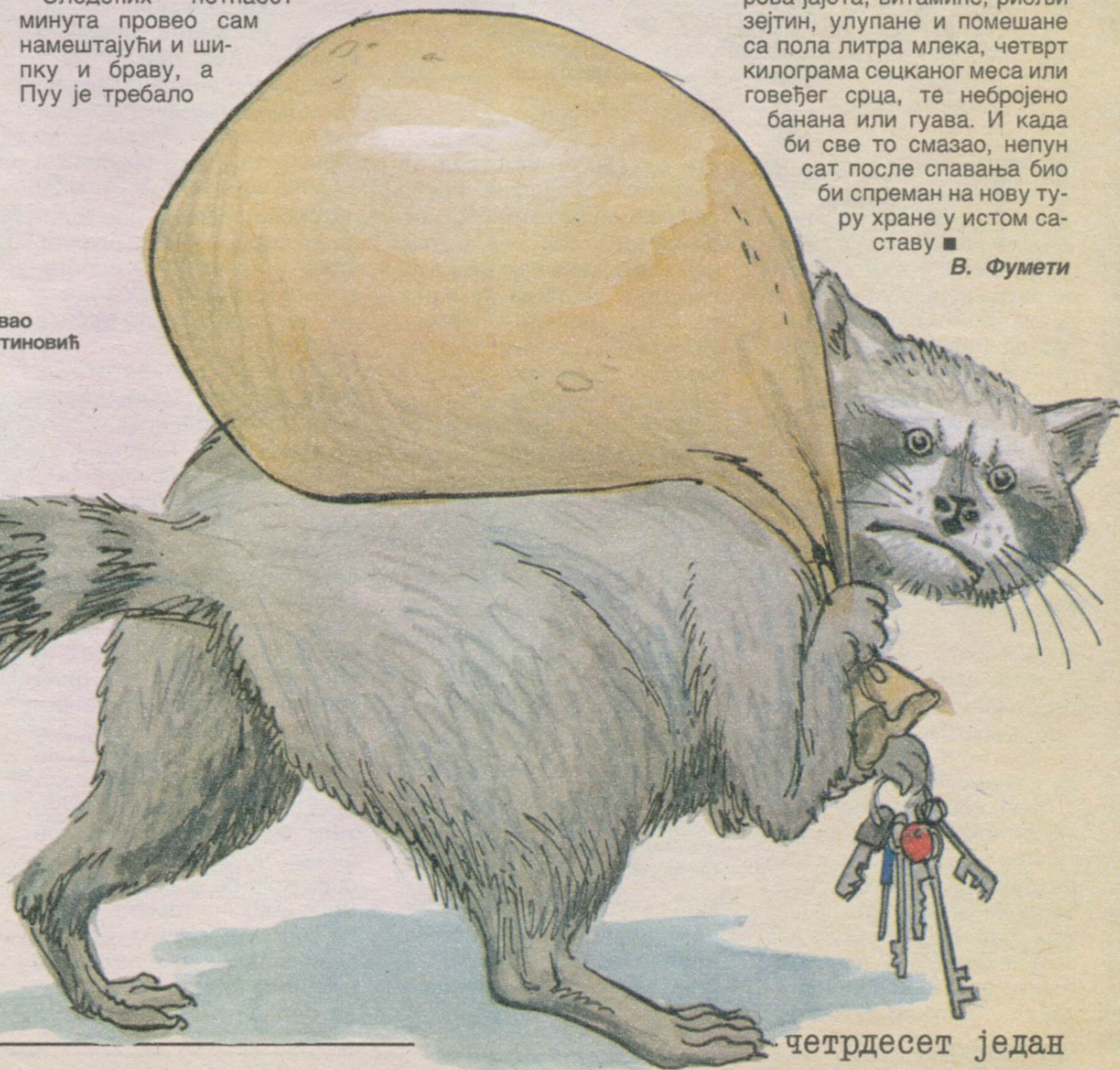
В. Фумети

Илустровао
Мирољуб Милутиновић

што је закључио да у близини нема сведока, повукао је главицу уназад, а уместо ње појавили су се дуги прсти, као у пијанисте, и ружичаста шапица који су пипкали, баш као што би и човек урадио, по шипкама око браве. Чим је напипао браву, један прст се завукао испод кукe и брзи-

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

Б. 4. 2002.

четрдесет један

КРАЈЊА БРЗИНА

и авион. И, на крају, сагоревање горива омогућило је огромним летелицама да се вину у нашу атмосферу и продру у васиону.

За мање од два века човек је достигао границу могуће брзине. Астронаут који обиђе око Земљине орбите за 90 минута на удаљено-

АЈНШТАЈН ЈЕ РЕКАО ДА НИЈЕ МОГУЋЕ ПРЕВА-

ЗИЋИ БРЗИНУ СВЕЛОСТИ. ПРЕ ВИШЕ ОД 30 ГОДИНА ИСАК АСИМОВ, ПОЗНАТИ ПИСАЦ НАУЧНЕ ФАНТАСТИКЕ, НАПИСАО ЈЕ ОВАЈ ТЕКСТ РАЗМАТРАЈУЋИ ИСТУ БРЗИНУ. КАКО НАМ СВЕ ОВО ДАНАС ИЗГЛЕДА?

Пре мање од двеста година човек није могао да се креће копном брже од коња у галопу, а по мору брже од ветра који је ударао у једра његових лађа. Није могао да путује кроз ваздух иако је о томе сањао, проучавао птице и завидео им, а цртао чак и летеће машине.

После је дошло време паре. Браћа Монголфије полетела су у првом балону на топли ваздух који је 1783. године остао у ваздуху чудесних десет минута. Те исте године Жак Шарл, истакнути физичар, напунио је балон водоником (најлакшим од свих гасова, чак и од саме атмосфере). Водоник омогућава балону да полети и да лебди у ваздуху у нивоу планина.

Пара, добијена кључањем воде, показала је под притиском изузетну снагу и тада су се и појавили парни бродови и локомотиве. Потом су људи успели да изазову експлозије испарења горива у комори цилиндра и тако су настали аутомобил

сти од 160 километара од Земљине површине креће се брзином од готово 8,5 километара у секунди, а то је највећа брзина коју може да постигне уколико не жели да буде избачен у свемир. При тој брзини Земљина тежа има готово исту снагу као и центрифугална сила која тежи да га удаљи од Земље, тако да он све време остаје на малтене једнакој удаљености изнад наше планете.

Наравно, ту не може заувек да остане. Ако не би редовно палио моторе да би одржавао брзину, судари ретких гасова из високих слојева атмосфере би га успорили и спуштали његову капсулу све ниже. На крају би се спустио толико да би дошао до гушћих гасова нижих атмосферских слојева и запалио се као метеорит. Осам и по km/s или 29.000 km/h довољни су да компензују силу Земљине теже недалеко од површине наше планете. Да би се избегла та сила, потребно је

развијати брзину од 40.000 km/h, што је и постигнуто. Било је чудесних путовања на Венеру, Марс и Месец, а нарочито добре резултате имали су Аполо VIII и X. Између првих десет минута у ваздуху и десет дана у свемиру прошло је тачно 186 година.

Већа брзина захтева огромне количине горива

Сада када смо достигли брзину од 40.000 km/h или 11 km/s можемо избећи Земљину тежу која се уосталом постепено смањује што се више удаљавамо од Земље. При тој брзини можемо ићи докле хоћемо не користећи више гориво, под условом да избегнемо привлачну силу осталих масивних небеских тела. Могуће је, дакле, доћи до било које тачке у васиони уколико за то имамо довољно времена. Али, невоља је у томе што је време потребно за то изузетно дугачко. Међупланетарне раздаљине су позамашне, а брзина од 11 km/s недовољна. Било би потребно више од две године да бисмо, при тој брзини, ушли у Јупитерову орбиту, а више од петнаест година да бисмо дошли до орбите Плутона.

Ако је могуће кретати се брже да би се смањила дужина путовања, ипак постоји извесно ограничење у овој области. Убрзање захтева гориво, огромне количине горива и ако бисмо хтели да добијемо заиста већу брзину користећи постојећа хемијска горива, количина која је потребна да бисмо стигли на Месец је толика да би за њега била потребна летелица невероватних размера. Међутим, хемијска горива нису једино решење. Контролисане нуклеарне експлозије покретале би гасове и достигле би се много веће брзине од оних које се добијају уз помоћ хемијског горива. Та већа снага омогућила би већу брзину свемирске летелице у односу на количину горива. Једна нуклеарна ракета

која би имала само једну комору могла би да понесе довољно горива да би стигла до последњих планета Сунчевог система.

Али, чак ни атомска енергија не би успела довољно да скрати дужину путовања. Брзина не може да пређе одређену границу; када притисак сувише порасте, људско тело бива сведено на комад угљена. Према томе, за путовање одређеног трајања постоји ограничена брзина. Све док будемо зависили од млазних мотора, без обзира да ли су на хемијски или нуклеарни погон, могуће је да ће истраживање граница Сунчевог система трајати низ година. Путовање које би трајало неколико година је могуће, али не би дозволило да човек изађе из нашег Сунчевог система.

Шта знамо о простору који се налази иза њега?

Људски разум не може да схвати колико је велик свемир

Наше Сунце чини део галаксије звезда која, према астрономима, личи на огромну галаксију у сазвезђу Андромеде и спиралног је облика. Нажалост, смештени смо тако да можемо да видимо само мали део те галаксије, наш Млечни пут, док она цела садржи око 135 милијарди звезда. Велики број тих звезда има своје планетарне системе, а на многим планетама има извесних облика живота. То није пука машта. Космологи и биолози слажу се да су појава планета и живота нераздвојиви од постојања звезда. Да ли можемо стићи до тих звезда које можда имају планетарне системе и на којима можда живе нека интелигентна бића? На несрећу, најближа међу њима налази се на 40 трилиона километара од нас. Када би се кретао брзином од 11 km/s, свемирском броду требало би сто хиљада година да дође до најближе звезде. А требало би више

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

5.4.2002.

четрдесет два

— 300.000 KM/S

од две милијарде година да би се дошло до другог краја наше галаксије и четрдесет милијарди година да би се дошло до најближе галаксије, звездане маглине у Андромеди.

Људски разум не може да схвати величину свемира. Погледајте звезде. Највећи број налази се на толикој удаљености да је потребно хиљаде година да њихова светлост, путујући 300.000 km/s, стигне до нас. Другим речима, гледамо фосиле звезда. Још не располажемо уређајима који би нам омогућили да сазнамо да ли звезда чију светлост видимо још постоји. Сунчев систем је мајушно острвце у огромном океану свемира. Прелазак из једног планетарног система у други задаје озбиљније тешкоће од путовања кроз сам Сунчев систем.

Можда бисмо могли да прихватимо временски елемент. Могли бисмо да користимо довољно нуклеарног горива да бисмо достигли брзину од 1100 km/s. Било би, у сваком случају, потребно на хиљаде година да би се достигла најближа звезда и поново хиљаде година да бисмо се вратили. Да би се решио овај проблем, могао би да се направи брод који би био довољно велик да опслужује умањени свет; брод који би прерађивао ваздух и воду, сам производио енергију, у коме би се гајила храна и који би путницима обезбедио одређену удобност. У овом броду рађале би се и умирале генерације људи.

На крају би трећа генерација стигла до најближе звезде, заборавила би (ко зна?) Земљу, циљ пута или би о томе задржала само мутно сећање које је постало легенда. Чак и када би се сећала разлога пута, могуће је да трећу генерацију Земља не би занимала и да би наставила да живи на једини начин за који зна, да непрекидно путује у том минијатурном свету. То је била необична, али логична

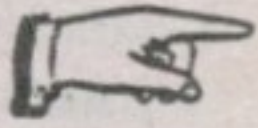
теза Роберта А. Хајлајна коју је изнео у научнофантастичној причи „Универзум“.

Осим тога, можемо ли очекивати да би се становници Земље заиста потрудили да изграде брод чији би повратак био могућ тек за неколико векова? Људи су предузимали дугорочне подухвате – на пример, градили су средњовековне катедрале, али само у случају када би напредак, иако спор, био видљив. А ко би био добровољац за ту врсту суровог за-

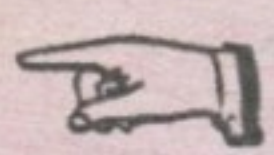
тора и вечног прогонства? Усијане главе? Међутим, свемирски истраживачки центри у будућности ће можда наставити, као Наса, да бирају изразито способне и здраве људе да би их оспособили за астронауте.

Треба, дакле, искључити могућност дугих путовања

Али, можда би посада брода могла да се замрзне на неодређено време. Артур Кларк описао је неку врсту овог процеса у својој „Оди-

сеји у свемиру 2001“. Аутоматска посада одмрзла је и пробудила посаду када су стигли до свог одредишта. Овај поступак носи назив крионички, од грчког *kyo*, што значи залеђен. Данас не знамо ни за један поступак који би омогућио да се људска бића замрзну тако да им живот буде привремено прекинут, а да то не оштети физиолошке функције. Међутим, с правом се претпоставља да ће се данас или сутра

 пронаћи начин који ће имати такав učinak.

Захваљујући некој врсти зимског сна, посада свемирског брода моћи ће да дође до свог циља. Астронаути би се редом будили како би неки од њих надзирали пут. Када би се пробудили, сви би се сећали циља путовања. А надамо се да би желели да се врате на Земљу. Али, на Земљи би прошле хиљаде година и угасило би се занимање људи за овај свемирски подухват.

Такође би постојале и језичке границе. Ако би астронаути кренули 2000, а вратили се 4000. године, они би и даље говорили језиком који се говорио 2000. А језик на Земљи би се променио. Језик је жив, брзо се развија и мења.

Треба, дакле, одустати од дугих путовања и повећати брзину. Један од начина да се постигне овај резултат јесте да се користи снага јона. Уместо да се користи хемијско или нуклеарно гориво, могу се користити јони. Јони су атоми или група атома са електричним набојем.

Достигли бисмо брзину од 160.000 km/s или већу. То би омогућило да дођемо до најближе звезде за време трајања једног људског живота. Неколико десетина звезда тада би биле удаљене педесет година или мање од Земље.

Али, те звезде су оне које су нам најближе. Шта је са онима које су удаљеније? Када се астронаут креће све брже и брже, време се за њега успорава: то је револуционарно Ајнштајново гледиште у теорији релативитета. Ово успоравање времена важи за брзине веће од 251.000 km/s, а достиже огромне размере при брзинама већим од 290.000 km/s.

Астронаути који би путовали кроз свемир брзином већом од 290.000 km/s могли би да дођу до другог краја наше галаксије за време које би њима изгледало као 25 година. То би било њихово субјективно време; њихово успорено време. На Земљи би време протичало нормалном брзином и тај период био би много дужи. Међутим, постоји брзина преко које ни један човек не може да иде, а то је брзина светлости, 300.000 km/s. Према

Ајнштајновој теорији, при тој брзини време се потпуно зауставља. Ово је велика тешкоћа писцима научне фантастике: да би њихове међупланетарне летелице могле да прелазе из једне у другу галаксију за неколико недеља или месеци, морали би да измисле другачији погон за летелице које се онда не би суочавале са тешкоћама Ајнштајнове теорије.

Преношење порука са једне звезде на другу

Одатле се пружају нови видови. Да ли је заиста неопходно да масивни објект путује кроз свемир? Документ се не мора слати с једног континента на други, довољно је свести га на низ црних и белих тачкица. Оне се претварају у електричне импулсе који шаљу поруку брзином светлости да би затим документ добио свој првобитни изглед. Слична техника је коришћена да би се проследили фотографије Марса које је направио „Маринер IV“.

Да ли је могуће свести материју на променљив зрак фотона (од ових малих честица сачињени су светлост и остали облици зрачења) који би у потпуности описали ту материју? Онда бисмо тај зрак послали у свемир где би се он поново преобратио у материју. Фотонски зрак могао би тако да представља људско тело или брод с посадом. Не усуђујем се да предвидим да је то могуће јер би то поставило много питања, али бих исто рекао и 1800. године да су ми тада најавили да ће човек ићи на Месец.

Ако би „пренос масе“ постао могућ, онда бисмо астронаута могли пренети било где у васиону брзином светлости. За тог путника време између једног и другог преобраћања не би протичало. Међутим, оно би наставило да протиче на Земљи.

Да ли би брод могао да се креће брже од светлости? До пре неколико година одговор би био „НЕ“ с обзиром на Ајнштајнову теорију у којој данас нико не сумња: брзина светлости у простору је непрестива. Али, 1968. године на видело је изашло ново гледиште. Џералд Фајнберг са Универзитета у Колумбији рекао је да је, ако се брзина светлости сматра неком врстом невидљивог и непрестивог зида, можда

могуће да тај зид има две стране. С друге стране тог зида могао би да постоји свет састављен од честица које би могле да се крећу брже од светлости. Он је те изразито брзе честице назвао тахиони, што на грчком значи брз.

Ти тахиони имали би необичне особине, а поготово ову: што више енергије има један тахион, он све више успорава, а кад има огромне количине енергије, достиже брзину светлости. Што мање енергије има у тахиону, то он повећава брзину, па може да убрза кретање и до неколико милиона светлосних година у секунди.

Тахионе не можемо открити помоћу њихових међусобних судара, као што то чинимо када су Ајнштајнове честице у питању. Они се крећу толико брзо да остају близу нас само делић секунде: то није довољно да бисмо их открили. До сада су се физичари безуспешно трудили да открију варницу коју производе тахиони. Али, то није од великог значаја. Чак и ако тахиони не постоје, Фајнберг тврди да могу да постоје. То можда значи да, иако их до сада нисмо пронашли, можда бисмо могли да их направимо. Ко зна?

Већ смо размишљали о претварању материје у зрак сачињен од фотона који би се на некој удаљеној планети опет преобратио у исту материју. Зашто да не наставимо и замислимо зрак направљен од тахиона уместо оног од фотона.

Ако би тај зрак имао довољно мало енергије, до најближе звезде дошао би за пет секунди. То раздобље било би исто и за путнике и за људе на Земљи. Могли бисмо да пређемо галаксију за један минут; најудаљеније галаксије биле би удаљене недељу дана од нас. Са зрацима састављеним од тахиона цео свемир био би само сићушна мрља.

Можда бисмо чак могли да користимо те зраке за размену порука међу звездама. Тако би путовања и комуникација постали могући без обзира на раздаљину и одвијали би се у врло кратком временском року. Више, дакле, није непојмљиво да ћемо једног дана (вероватно далеког) моћи да прекорачимо оно што је било несавладиво и да ће свемир бити сведен на меру човека■

Јана Давичо

Нена светлост кнегиња хановеранска Софија с кћерком Софијом Шарлотом, кнегињом бранденбуршком, и сином Георгом Лудвигом, наследником енглеског престола, пожелела је једном приликом да упозна необичног и славног московског цара Петра Алексејевича који се тада налазио у градићу Копенбургу, у близини Хановера. Ту је, у гостионици „Код златног прасета“, заједно са својом бучном и раскалашном пратњом пио пиво и јео кобасице.

Петар Велики (1672–1725), путовао је у то време по Европи под именом мајстор Петар Михајлов и учио тесарски и ковачки занат. Нерадо се одазвао позиву кнегиње Софије жалећи за добрим пивом и још бољим кобасицама гостионичара „Код златног прасета“.

У то време причало се да су најобразованије жене Немачке биле управо кнегиња Софија и њена кћерка Софија Шарлота. Да су сликарство, музика, поезија, игра живог ума једина достојна садржина пролазног живота, мислиле су и мајка и кћерка. Обе су одржавале преписку са Лајбницом који је говорио: „Ум тих жена толико је жељан знања да понекад мораш да се предаш пред њиховим дубокоумним питањима.“ За политику нису марили, али их је писмо курфирста – изборног кнеза – Фридриха у коме је описао свој сусрет са руским царем који хода по свету као прерушени тесар и своју запуштenu земљу буди из азијатског сна, нагнало да допутују у Копенбург и потраже Петра Алексејевича.

Најавили су Његово царско величанство... У собу је ушао човек циновског раста, с огромним ногама у запрашеним ципелама и вуненим чарапама.

Мајка и кћерка нису биле мало изненађене изгледом руског цара, а он се, опет, збунио пред отменошћу и лепотом ових дама. Софија Шарлота, око које се ши-

одушевљене. Овако нешто, у пуном смислу речи – животно, још нису имале прилике да виде. Из Петра је зрачила снага и радост. Од пенушаваог вина, од близине тако лепих и паметних жена сасвим се орасположио и престао да жали за гостионом „Код златног прасета“.

ју, не сме се одбијати царски пехар, морају да пију сви – и даме и господа.

Почела је пијанка, ушли су италијански певачи с мандолинама и Петар је пожелео да игра. Али, Италијани су за Петров укус свирали сувише меко, отегнуто, па је послао по своје музичаре. Какав је то приказ био када су ушли фрулаши и трубачи, сви у рубашкама малинове боје, ошишани „под лонац“ и почели да лупају кашикама и тањирима, засвирали у кравље рогове, дрвене фруле, бакарне трубе. Под сводовима средњовековног замка у коме су одселе немачке војвоткиње, откад постоји, није се разлегала оваква ђаволска музика.

ЗАШТО ДАМЕ ИМАЈУ „КРУТА РЕБРА“?

ВЕСЕЛО ЈЕ БИЛО КАД СУ СЕ У КОПЕНБУРГУ СРЕЛИ ХАНОВЕРСКА КНЕГИЊА СОФИЈА, МОЖДА НАЈОБРАЗОВАНИЈА ЖЕНА У СВОЈОЈ ЗЕМЉИ, И РУСКИ ЦАР ПЕТАР ВЕЛИКИ КОЈИ ЈЕ ТАДА ПУТОВАО ЕВРОПОМ КАО ПРЕРУШЕНИ ТЕСАР

У игра је почела. Петар је изабрао једну млађу даму и стао ногама да изводи разне мајсторије. Његова московска дружина разграбила је остале даме. Вртеле су се сукње, рашчупале се перике, певало се руски и подврискивало татарски.

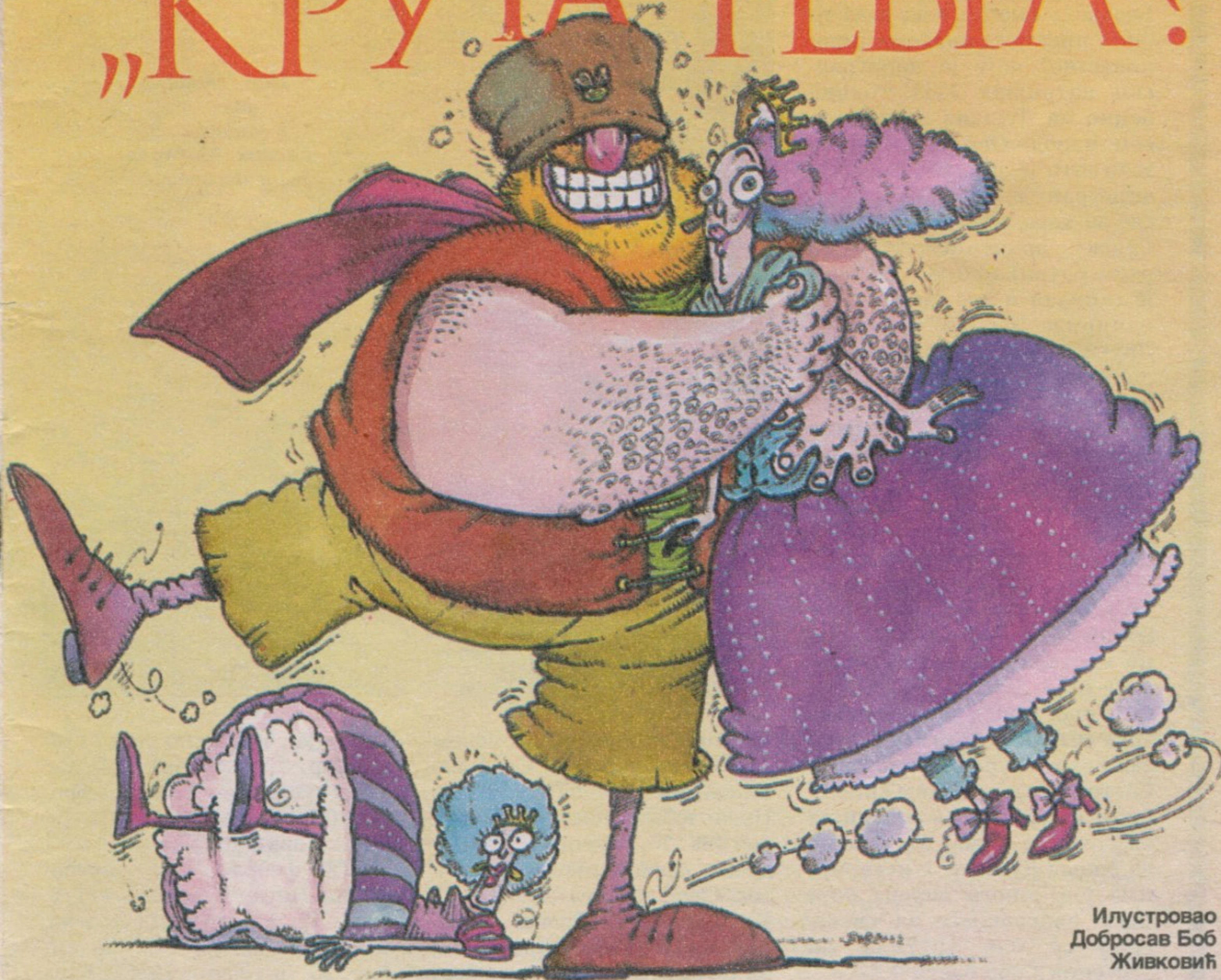
Али, нешто је збуњивало и Петра и његову дружину: док су, за време игре, држали даме у наручју приметили су да су Немеце око паса некако необично кошчате, па су се питали откуд то да све ове даме имају тако крута ребра.

Петар је најзад упитао за то саму Софију Шарлоту. Кнегиња у почетку није схватила, а када је разумела питање, засмејала се до суза:

– То нису ребра, него опруге и кости у нашим стезницима!

У то време наине, у Европи су били у великој моди крути стезници. А Петар Велики дивио се свему што долази из Европе. То је, једноставно, била његова слабост да у Русију увози све европске новотије. Тако су после Петровог бурног дружења са кнегињом хановеранском, њеном кћерком и пратиљама и руске даме добиле „крута ребра“ и постале „кошчате око паса“ јер је тако налагала европска мода.

Љубиша Вићановић

Илустровао
Добросав Боб
Живковић

рио пријатан мирис парфема, нежно га је ухватила за руку и повела ка столу, Шарлотина мајка принела му је печену птицу, кћерка му понудила вино... Почеле су да му постављају питања о свему и свачему.

Када се заложиио пече-

њем и вином, Петра је прошла забуна. Заборавивши на своје прљаве тесарске нокте, стаде гласно да се смеје, да брише руке столњаком, да гласно мљацка, да намигује, да лактом гурка Софију Шарлоту.

Даме су биле истински

Позване су дворске даме и господа из пратње кнегиње Софије, стигла је и Петрова опасна, пићувична дружина. Петар је наредио да се врата добро затворе, напунио пехар вином и понудио госта поред себе: према руском обича-

ПРИПРЕМА
ЈОВА
РАДОВАНОВИЋ

ИЛУСТРОВАО
ДОБРОСАВ
БОБ
ЖИВКОВИЋ

ЛЕД ЈЕ ХРАНА?

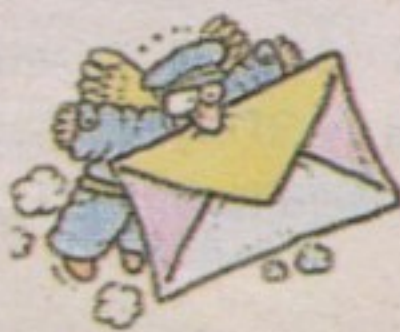
Код другарице на рођендану чула сам да се у Канади лед убраја у храну. Да ли је то заиста тако?

ВЕСНА
из Београда

Веровали или не, по важећим прописима у САД и Канади, лед који се користи за све врсте пића убраја се у храну, и зато лако може да се догоди да санитарна инспекција изненада дође у неки ресторан и власника казни зато што му је лед – покварен. У ове две земље људи потроше више леда него хлеба – готово сто милиона тона годишње. Свака особа дневно у просеку „поједе“ око килограм замрзнуте воде.

ЗАШТО ЦАР ДУШАН НИЈЕ СВЕТАЦ?

Молим вас да ми одговорите зашто цар Душан никада није проглашен за свеца.

П. НИКОЛИЋ
Смедерево

Чињеницу да је цар Душан Силни (1308–1355) до данас остао један од ретких владара из лозе Немањића који нису канонизовани (проглашени за свеца) историчари и свештеници су нам различито протумачили.

На катедри за средњовековну српску историју Филозофског факултета у Београду сматрају да је за то била пресудна анатема (проклетство) коју је цариградски патријарх 1353. године бацио на Душана и цео српски народ. Ово је учињено зато што је Душан седам година раније, да би се крунисао за цара, насилно издигао Српску архиепископију на ранг патријаршије. Анатема је скинута и две цркве су се измириле тек 1375. године. Други, такође важан разлог, ови историчари виде у Душановом оцеубиству. Наиме, после збацивања Стефана Дечанског са престола и Душановог крунисања са краља – септембра 1331. године – Дечански је био заточен у Звечану и ускоро задављен.

На Богословском факултету у Београду једино су нам рекли да не постоје објективни критеријуми за канонизацију и да Душан, вероватно, није проглашен за свеца због тога што као светитељ није заживео у народној свести. У Светом архијерејском синоду били су још мање вољни за разговор о томе. Уз опаску да, поред Душана, у историји има још много царева који нису проглашени за свеце, само су нас упутили на „Именик Срба светитеља“.

А у том „Именику“ објављеном 6. априла 1976. године, „Срби светитељи“ наведени су овим редом: 1. Свети Сава, први архиепископ српски (27/14. јануар); 2. Св. Симеон Мироточиви / Стефан Немања (26/13. фебруар); 3. Преподобни Гаврило Лесновски (28/15. јануар); 4. Преподобни

Цар Душан –
фреска
у манастиру
Св. арх. Михаила
у Леснову

Прохор Пчињски (1. новембар/19. октобар); 5. Св. Јован Владимир (4. јун/22. мај); 6. Преподобни Јоаким Осоговски (29/16. август); 7. Преподобна Анастасија (мати светог Саве) (5. јул/22. јун); 8. Преподобни Симон Монах / краљ Стефан Првовенчани (7. октобар/24. септембар); 9. Св. Арсеније Сремац, архиепископ српски (10. новембар/28. октобар); 10. Св. Сава II, архиепископ српски (21/8. фебруар); 11. Св. Стефан Владислав, краљ српски (7. октобар/24. септембар); 12. Св. Григорије, епископ рашки (30. август/12. септембар); 13. Преподобни Давид / кнез Ди-

митрије Немањић (24. септембар/7. октобар); 14. Св. Јевстатије, архиепископ српски (17/4. јануар); 15. Св. Јаков, архиепископ српски (16/3. фебруар); 16. Преподобни Петар Коришки (18/5. јун); 17. Преподобна Јелена, краљица српска (12. новембар/30. октобар); 18. Св. Сава III, архиепископ српски (8. август/26. јул); 19. Преподобни Теоктист / краљ Драгутин (12. новембар/30. октобар); 20. Св. Краљ Милутин (12. новембар/30. октобар); 21. Преподобни Григорије Молчаник (20/7. децембар); 22. Преподобни Јоаникије Девички (26. април/8. мај); 23. Св. Ни-

кодим, архиепископ српски (25/12. мај); 24. Св. Стефан Урош, кнез српски (Немањин) (24/11. новембар); 25. Св. Стефан Дечански (24/11. новембар); 26. Преподобна Јелена Дечанска (3. јун/21. мај); 27. Преподобни Јефтимије Дечански (24/11. новембар); 28. Преподобни Нестор Дечански (24/11. новембар); 29. Св. Данило II, архиепископ српски (20. децембар/2. јануар); 30. Св. Јоаникије, патријарх српски (16/3. септембар); 31. Св. Стефан Урош, цар српски (15/2. децембар); 32. Св. Спиридон, патријарх српски (28/15. јун); 33. Св. Лазар, кнез српски, великомученик (28/15. јун); 34. Св. Јефрем, патријарх српски (28/15. јун); 35. Преподобна Јефросинија (Евгенија Немањин, кнегиња Милица) (1. август/19. јул); 36. Преподобни Никодим (у Румунији канонизован); 37. Св. Кирило, патријарх српски (12. септембар/30. август); 38. Св. Стефан Лазаревић, деспот српски (1. август/19. јул); 39. Св. Никон, патријарх српски (12. септембар/30. август); 40. Св. Стефан (Слепи), деспот српски (22/9. октобар); 41. Св. Јован Нови, деспот српски (23/10. децембар); 42. Преподобна мати Ангелина, деспотица српска (12. август/30. јул); 43. Св. Ђорђе Кратовац (24/11. фебруар); 44. Св. архиепископ Максим (18/31. јануар); 45. Св. Стефан Штиљановић, кнез српски (17/4. октобар); 46. Св. Макарије, патријарх српски (12. септембар/30. август); 47. Преподобна Јелисавета (кнегиња Јелена Штиљановић) (17/4. октобар); 48. Св. Гаврило I, патријарх српски, мученик (26/13. децембар); 49. Св. Василије Острошки чудотворац (29. април/12. мај); 50. Св. Сава Бранковић (7. мај/24. април); 51. Преподобни Висарион Сарај (3. новембар/21. октобар); 52. Преподобни Стефан Пиперски (2. јун/20. мај); 53. Св. Петар Цетињски чудотворац (31/18. октобар); 54. Преподобни Ђакон Авакум (30/17. децембар); 55. Преподобни Синајити: Ромило Раванички (29/16. јануар); Роман, Нестор, Мартирије, Данило, Сисоје, Зосим Тумански, Григорије Горњачки и Јов (у Драчи) (19/6. мај); 56. Св. Јосиф Нови (28/15. септембар); 57. Св. Јевстатије II, архиепископ српски (29/16. август); 58. Св. Рафаило Банатски (29/16. август); 59. Св. Теодор (Сладић), празнује се на Теодорову суботу; 60. Преподобни Јоасаф (3. мај/20. април) ■

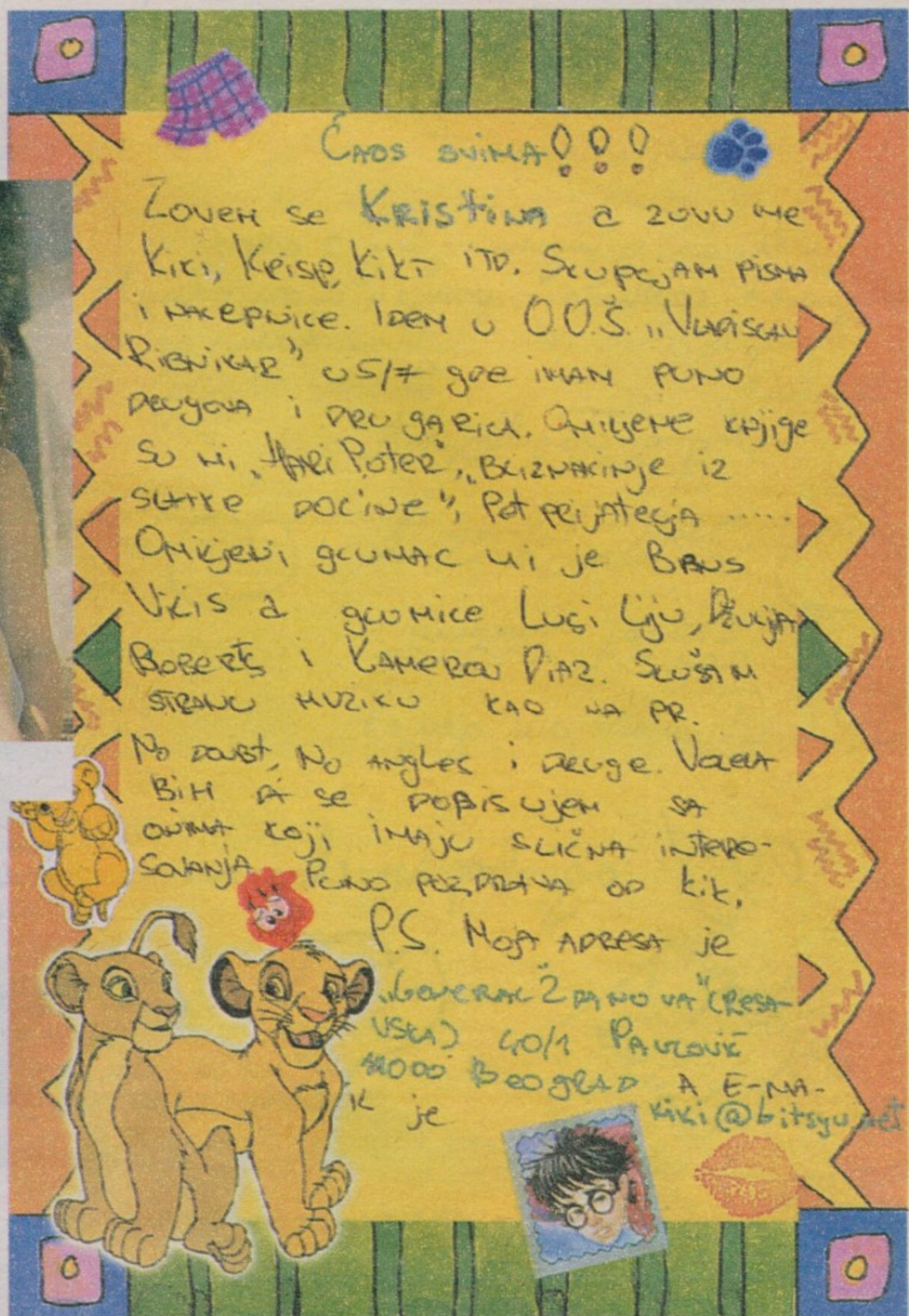
ПЕТУНИЈЕ ВОЛЕ ВИОЛИНУ

Да ли
биљке
нешто
осећају?

ТАЊА
ДАМЊАНОВИЋ
Гардош

Овим питањем ботаничари су се бавили низ година. Највећу пажњу привукао је опит када су за биљку биле причвршћене електроде повезане са електрограмом. Потом је у непосредној близини биљке један од учесника експеримента упалио цигарету и почео да дува дим у правцу лишћа. Справа је истог тренутка забележила кривуљу која би – да је реч о човеку – означавала крик ужаса! То би могло да значи да биљке ипак нешто осећају. Такође је утврђено да биљке „обожавају“ класичну музику, петуније посебно. Најбоље цветају и напредују када слушају виолину! ■

Дроти Забавнике!

Ја се љубим Марио Радивојевић. Желим
да се држим ујесна децом из цркви
својом. Имам 3 године, идем у 3 разред.
Својим: сањам, сликам и сјајим новцу!
У зорници сам бик. Највише волим да се
дојим ујесна! Још имам и по адресу!

Марио Радивојевић

Звој Јована 12

23000 Зрнени

Р.С. Ринице ми децо!

100% одговоран свима

одговоран
свима!

ВРАПЦИ МЕТЕОРОЛОЗИ

Може ли се на основу понашања врабаца закључити какво време предстоји?

МИЛА
Нови Београд

Може. Те свуда присутне мале птице за лепог времена увек су живахне и понекад ратоборне. А када приметимо да ти исти врапци постају троми и накомштрешени, тада можемо да очекујемо кишу. Лети се они, такође пред кишу, купају у прадини и песку. Врапци то чине зато што врућина и велика влажност ваздуха оживљавају разне кожане паразите, па они оваквим „купањем“ настоје да их се ослободе.

Уколико врапци живну и зацвркућу током дужег невремена, тада можемо да очекујемо разведравање. Ако се, пак, у јесен, предвече, мноштво врабаца окупи у густом лишћу на дрвећу и веома бучно цвркуће, сутрадан можемо очекивати лепо и сунчано време. Ове птице лете у већим збијеним јатима када је суво и лепо, а мања јата образују пред појаву јаког ветра.

Често се догађа да врапци који живе у разним отворима испод кровова кућа одједном усред зиме почну да сакупљају перје и паперје из оближњих кокошарника и вуку га у своја склоништа. Изгледа као да се спремају да свију гнезда, али није то у питању. Врапци, у ствари, тако утопљавају своје зимске „станове“ пред долазак јаког мраза.

Ако врапци зими седе на дрвећу или зградама и мирују, значи да ће бити снега без ветра. Под стреху, односно у гомиле сувака, они се склањају пре почетка вејавице или мраза ■

МЛАДЕНЦИ И МУЧЕНИЦИ

Занима ме
зашто млади
супружници
славе Младенце
баш 22.
марта када је
то црквени
празник Светих
40 мученика.

ЈОВАНА
Топола

Научно није утврђена веза између хришћанског празника који пада на тај дан и обичаја везаних за Младенце, славу оних чије је венчање било између два 22. марта, претходне и текуће године. Једино се зна да је обележавање Младенаца новијег датума и да је почело међу нашим градским становништвом, па се касније проширило и на житеље села.

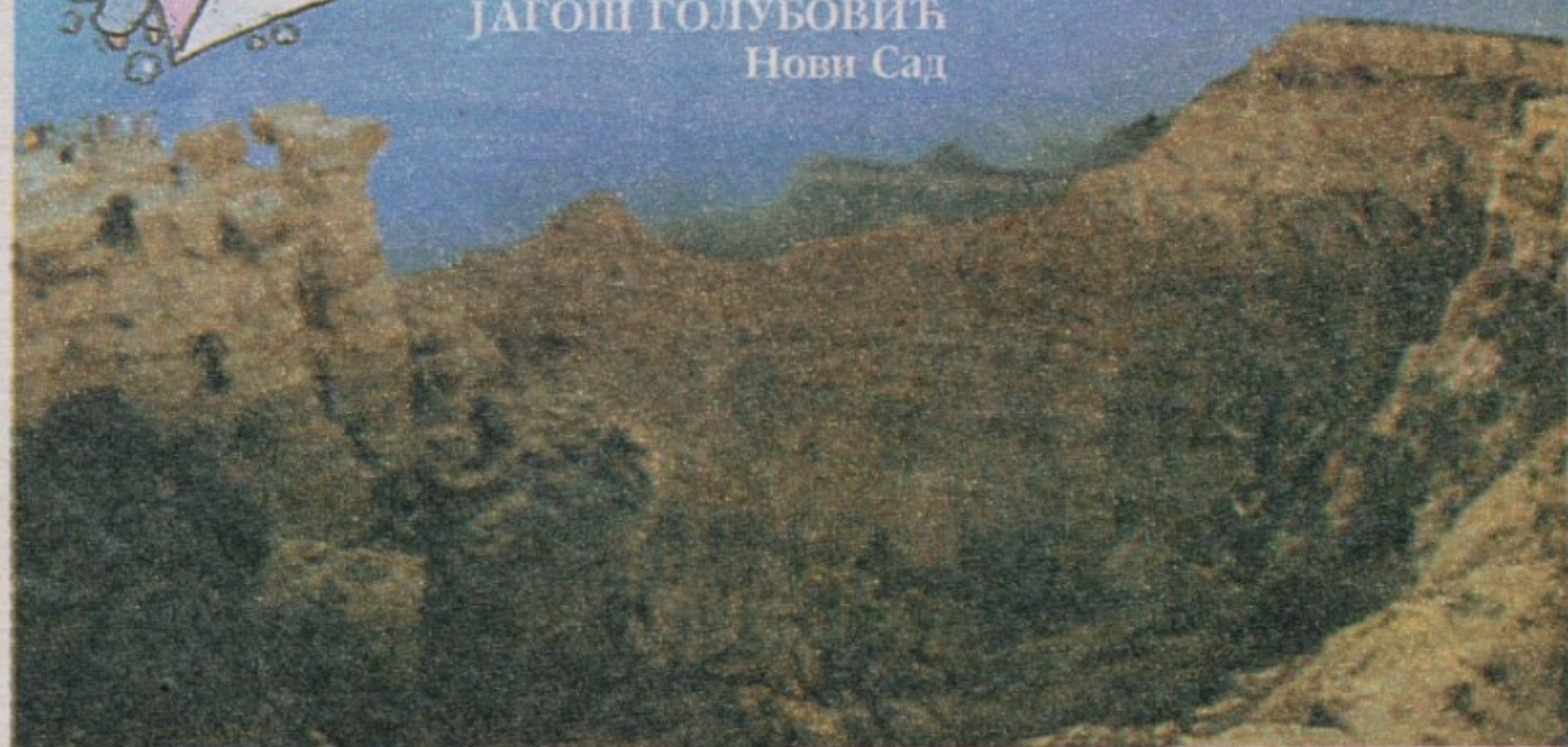
На дан Светих 40 мученика обичај је да се пеку младенчићи и то четрдесет комада. Обично су то хлебчићи од пшеничног брашна преливени медом, округли или у разним другим облицима. Међу Србима постоји и обичај да се до Младенаца не једе ништа младо, изникло у тој години, а добро је, на овај дан, јести мед, зеље и младу кувану коприву.

Догађај са 40 мученика збио се 320. године у јерменском граду Савастии (данас град Сивас у Турској). Тада се 40 римских војника оглушило о позив цара Лицинија (307-324) да се одрекну хришћанске вере. Пошто то нису учинили ни после најтежих мука, сви су погубљени ■

ОКРШАЈ У ВЕЛИКОМ КАЊОНУ

У вестерн филмовима
често се помиње „Гранд ке-
њон“. Где се тачно налази?
ЈАГОШ ГОЛУБОВИЋ
Нови Сад

ИСПРАВКА

У Улици

Змаја од Ноћаја

Није јуначки, али десило се: у „Забавнику“ број 2613 од 8. марта у квизу су техничком омашком објављени погрешни одговори на 3. и 4. питање. Тачни одговори су: ЗБ (Змај од Ноћаја био је војвода Стојан Чупић, јунак из Првог и Другог српског устанка) и 4В (зелембаћ је гуштер). Извињавамо се читаоцима не усуђујући се ни да помислимо шта би с нама због овакве грешке било да паднемо шака јунаку попут Стојана Чупића.

Велики кањон или Гранд кењон налази се у Сједињеним Америчким Државама, тачније у Аризони. Реч је о читавом низу кланаца које је издубила река Колорадо, у делу тока између реке Литл Колорадо и језера Мид. Велики кањон дубок је на појединим местима 2000 метара, а дугачак чак 450 километара. Сматра се да је настао у праисторијско доба. Познат је као „обавезна сценографија“ за вестерне, место најжешћих окршаја. Велики кањон и данас посећују бројни туристи, али и научници, храбро се спуштајући у речно корито уз помоћ ужади.

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
5. 4. 2002.

РЕШЕЊА

КВАДРАТ

8	11	2
10	6	5
3	4	14

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Буна, споразум, емитовати, Оли, лак, питати, ИЛ, Игор, Лепеница, н, лопата, длан, икада, иње, лет, пакет, елита, И, Косара, УЧ, Орли, шоља, Стак, есер.

СПОЈИТЕ ПАР

1. г, 2. ђ, 3. е, 4. з, 5. ж, 6. а, 7. и, 8. б, 9. д, 10. в.

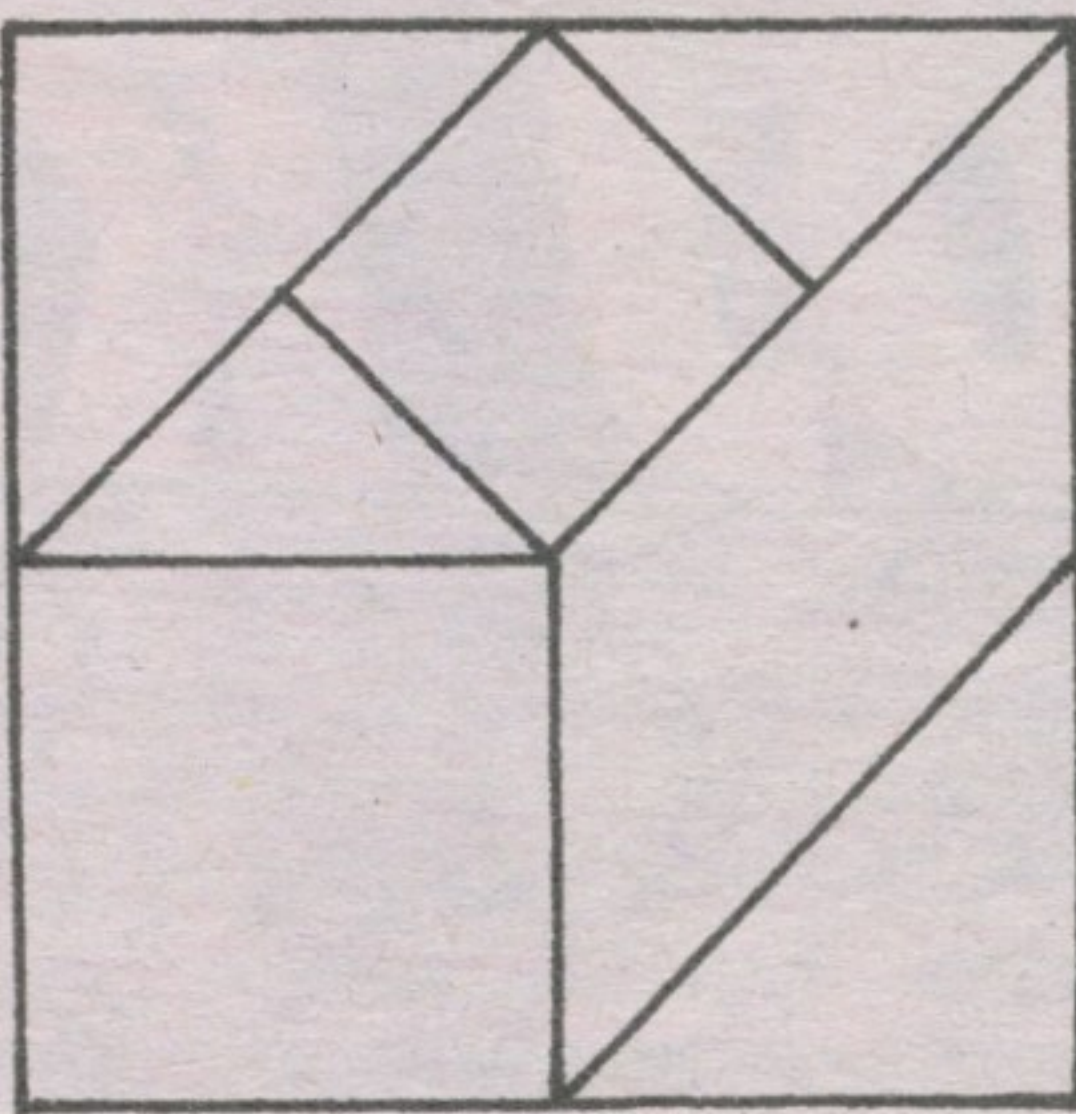
МОЗГАЛИЦА

9. мај (број показује колико слова има у називу месеца)

ПОМИЦАЉКА

Милош, Илија, Јован.

КВАДРАТ

КО ЧИТА ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

ТАЈ И ЗНА

РЕШЕЊЕ КВИЗА:

1-Б; 2-А; 3-В; 4-Б; 5-А;
6-Г; 7-В; 8-Б; 9-А; 10-Г;
11-В; 12-Б; 13-А; 14-В; 15-Г;
16-Б; 17-А; 18-В; 19-Б; 20-В.

четрдесет девет

на ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

БРОЈ 2617

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник Зефирино Граси

Генерални директор Дарко Рибникар

Издаје и штампа ПОЛИТИКА
Newspapers and Magazines (PNM) d.o.o.

Заменик Главног и одговорног уредника Недељка Сташић

Ликовно графички уредник Душан Глушац

Графички уредник стилиста Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Бојана Дожић
Мина Илић
Петар Милатовић
Весна Минић
Вито Недељковић
Мирјана Огњановић
Биљана Орловић
Љубомир Патрновић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић
Миленко Тодоровић

Техничка редакција Слободанка Вујић
Зоран Петканић
Митра Тиљев

Секретаријат Зорица Филиповић

Редакција „ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“
Македонска 29
11001 Београд, П. факс 124

Телефони Секретаријат 3224-471
Техничка редакција 3226-620

центра 3224-191 и 3225-761
претплата 3228-776

Маркетинг агенција Македонска 31/1,
тел. 3220-645

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.
На основу мишљења Републичког секретаријата
за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. 1
1973. године не плаћа се порез на промет.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 156,00 дин. 3 месеца 468,00 дин. 6 месеци 936,00 дин.
Претплата на жиро рачуне број: 40801-603-4-3054128
и 40801-603-1-2054128 уз обавезну назнаку:

ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 69 EUR или противвредност
осталих валута. Полугодишња/авионом: I група -
Европа: 96 EUR. II група - Азија - Африка: 102
EUR. III група - Америка - Аустралија: 108 EUR
или противвредност осталих валута.

ПРЕТПЛАТА СЕ ВРШИ ПРЕКО:

девизног рачуна код Комерцијалне банке:
540100-17372424

и девизног рачуна код Raiffeisen bank:
540100-4117372424.

Као сврха уплате ОБАВЕЗНО навести

ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

Копију уплате обавезно послати на адресу
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“,
11000 Београд, Македонска 29, Yugoslavia

• Уплате за ОГЛАС на горе наведени рачун,
а копију уплате на факс:
++381 11 3226 353 или ++381 11 3249 293
Годишњу претплату на лист не примамо.

Интернет адреса: <http://www.politika.co.yu>
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржај

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржај

DA LI STE SKORO BILI U TIRŠOVOJ?

AKCIJA ZA POMOĆ DEČIJOJ KLINICI

Životi mališana koji se leče na Univerzitetској дејјој клиници у Тиршовој не зависе само од стручности и пожртвованости лекара, већ и од опремљености клинике апаратима, материјалом и лековима. Данас на тако важном месту много тога недостaje.

Na hematologiji nema razvoda kiseonika. Na kardiologiji ne postoji nijedan ispravan monitor za praćenje teških srčanih mana. Na odeljenju opekotina otpada malter sa zida, a za anesteziju se koristi poljska oprema pozajmljena od vojske. Na intenzivnoj nezi pola inkubatora ne radi. Od pet operacionih sala samo jedna je savremeno opremljena, a koriste se instrumenti od kojih su neki stari preko pet decenija. Na spisku onih mališana koji čekaju na operacije nalazi se preko dve stotine imena. Na odeljenju neonatologije nema grejanja ni tople vode, pa se voda za kupanje beba zagreva na šporetima starim i po 50 godina.....

Ovo su samo neki od problema sa kojima se klinika i njeni pacijenti svakodnevno suočavaju. **UKLJUČITE SE I VI!**

www.decijaklinika.org

žiro račun klinike: 40802-603-5-7022454

info tel. 011 33 44 600

ПОЛИТИЧКИ
ЗАБАВНИК

Akcija lista **ZABAVNIK** i Centra za brigu o deci

РЕКЛИ

СУ

Најсрећније жене, као и најсрећније нације – немају прошлост.

Џорџ Елиот
енглески писац
(1819–1880)

Кад неистину кажете преко плота, то је клевета; кад је кажете преко организације, то је мишљење.

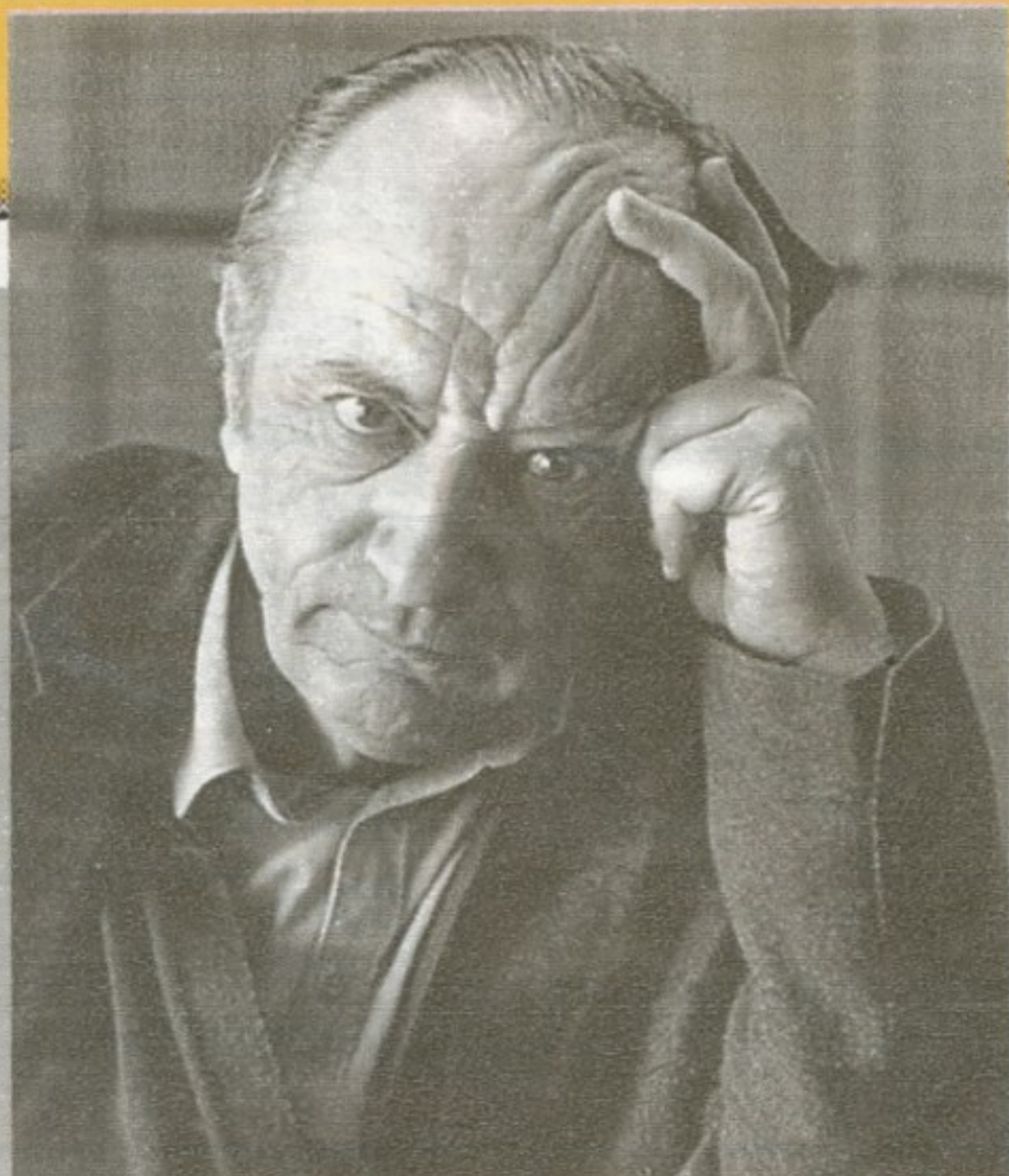
Прво си човек у сенци, затим си човек са сенком, најзад си сенка од човека.

Владимир Булатовић Виб
наш књижевник
(1931–1994)

Чувајте се власти. Мало се чувајте ако је немате, а много више ако је имате.

Душко Радовић
наш књижевник
(1922–1984)

Љубав према отаџбини не зна за туђе границе.

Једни би хтели да разумеју оно у шта верују, други да поверују у оно што разумеју.

Станислав Јержи Лец
пољски песник и сатиричар
(1909–1966)

Оно што децу подучавамо и још називамо историјом обични је календар злочина.

Да је прачовек знао да се смеје, историја би данас била потпуно другачија.

Оскар Вајлд
енглески књижевник
(1854–1900)

Неке жене можете залуђивати стално, а неке само извесно време. Међутим, исти мушкарац не може залуђивати исту жену више од пола живота.

Хелен Роуланд
америчка новинарка и писац
(1875–1950)

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD GARFIELD GARFIELD

© 1980 United Feature Syndicate, Inc.

9-14